

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО

Електронне видання

**ТЕМАТИКА КУРСОВИХ РОБІТ
З ОСОБЛИВОЇ ЧАСТИНИ
КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ
ТА МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО ЇХ НАПИСАННЯ**

Харків
2018

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО**

Електронне видання

**ТЕМАТИКА КУРСОВИХ РОБІТ
З ОСОБЛИВОЇ ЧАСТИНИ
КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ
ТА МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО ЇХ НАПИСАННЯ**

для студентів III курсу денних факультетів

першого (бакалаврського) рівня
галузь знань 08 “Право”
спеціальності 081 “Право”

**Харків
2018**

Тематика курсових робіт з Особливої частини кримінального права України та методичні рекомендації до їх написання для студентів III курсу денних факультетів першого (бакалаврського) рівня галузь знань 08 “Право” спеціальності 081 “Право”/ за заг. ред. Н. В. Невідомої. – Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2018. – 174 с.

У к л а д а ч і: В.Я. Тацій,
Л.М. Демидова,
Л.В. Дорош,
В.В. Гальцова,
С.В. Гринчак,
В.В. Ємельяненко,
В.М. Киричко,
Ю.С. Марадіна,
С.М. Мохончук,
Н.В. Невідома,
О.Е. Радутний,
М.А. Рубашенко,
М.В. Шепітько

*Затверджено редакційно-видавничою радою Національного
юридичного університету імені Ярослава Мудрого
(протокол № 1 від 16 січня 2018 року)*

© Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, 2018

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Професійна підготовка юристів забезпечується не тільки вивченням комплексу правових дисциплін, передбачених навчальним планом, а й написанням курсових робіт, наукових доповідей, рефератів тощо.

Виконання і захист курсової роботи з Особливої частини кримінального права сприяє поглибленому вивченню окремих питань, програми навчальної дисципліни, ознайомленню із судовою практикою щодо кваліфікації конкретних злочинів, кращій підготовці до курсового іспиту.

Працюючи над курсовою роботою, науковою доповіддю, рефератом з Особливої частини кримінального права, слід пам'ятати про її нерозривний зв'язок із Загальною частиною, основні положення якої необхідно обов'язково застосовувати, характеризуючи ознаки конкретного складу злочину. При цьому матеріал треба викладати у такій послідовності: передусім визначити місце складу злочину, що описується, в системі Особливої частини, а також у системі окремих груп посягань у межах розділу; потім навести законодавчий опис цього складу злочину в диспозиції статті. Після цього доцільно охарактеризувати всі елементи складу, тобто його об'єкт (предмет), об'єктивну сторону, суб'єктивну сторону та суб'єкт. Важливе значення має також і характеристика кваліфікуючих обставин, якщо вони передбачені в законі та висвітлюються в роботі. Насамкінець, необхідно звернути увагу на питання відмежування цього складу злочину від суміжних із ним злочинів.

У процесі написання курсової роботи, наукової доповіді, реферату тощо студент повинен консультуватися з науковим керівником, а також з іншими викладачами з питань, що виникають, а після її закінчення – показати роботу безпосередньо викладачу, який керує її написанням, і оформити її згідно з вимогами до таких робіт та із зазначенням усієї використаної літератури і матеріалів судової практики. Завершена робота подається на кафедру для рецензування та захисту. На захисті студент повинен показати глибоке знання проблеми, яку він досліджував, доповісти основні результати, зробити

висновки, відповіді на зауваження рецензента.

Результатом опрацювання відповідної теми при написанні курсової роботи із Особливої частини кримінального права має бути підвищення рівня його підготовки, зокрема таких блоків компетенцій, як:

– знання природи і змісту основних інститутів і норм Загальної і Особливої частин кримінального права, їх структури, значення та особливостей їх застосування, уміння оцінювати їх відповідність положенням Конституції України та положенням міжнародних документів, ратифікованих Верховною Радою України;

– уміння правильно тлумачити та застосовувати норми Особливої частини кримінального права; проводити розмежування суміжних понять та інститутів; використовувати для аргументації висловленої власної думки роз'яснень, що містяться в постановках Пленуму Верховного Суду України й узагальненнях судової практики з окремих категорій кримінальних справ; використовувати наукові джерела із кримінального права тощо;

– робота з текстом, а саме: ясність і логічність у письмовому викладенні своїх думок; дотримання змістовної структури тексту; аргументація власної точки зору; відсутність помилок, правильне оформлення курсової роботи тощо;

– стратегічне критичне мислення, що виявляється у здатності встановлювати причинно-наслідкові зв'язки й закономірності, аналізувати альтернативні варіанти, системно розглядати запропоновані рішення;

– вільне орієнтування в законодавстві та судовій практиці із кримінальних справ тощо.

Важливою є підготовча робота: спочатку слід самостійно обрати одну із наведених у методичних рекомендаціях, а отже, затверджених кафедрою тем; ознайомитися з порадами щодо її розкриття, із планом роботи, рекомендованою літературою. Студент денної форми навчання може запропонувати власну тему курсової роботи, завчасно погодивши її та план із науковим керівником.

Слід мати на увазі, що в плані визначені основні пи-

тання теми, які обов'язково потрібно розкрити на підставі аналізу норм КК України, вивчення певного розділу підручника з Особливої частини кримінального права та рекомендованої літератури. Крім основної літератури, можна використовувати й додаткову – за порадою викладача або на свій розсуд. До теоретичних питань, викладених в роботі, обов'язково потрібно долучати матеріали судової практики з кримінальних справ, опубліковані в офіційних збірниках, а за можливості, й місцевої практики правоохоронних органів, що стосуються досліджуваної теми. Робота без використання матеріалів судової практики не зараховується.

Науковими консультантами курсової роботи є лектор, що викладає курс Особливої частини кримінального права, а також викладач кафедри кримінального права, який проводить у групі практичні заняття. У разі, якщо виникають труднощі в розумінні певних положень, можливих розбіжностей у точках зору авторів тощо, студент може звертатися до викладача-консультанта.

Курсова робота виконується в рукописному вигляді розбірливим почерком або у друкованому (за вибором студента) на зшитих аркушах формату А-4 (текст – тільки з однієї сторони аркуша) або в окремому зошиті. Обсяг курсової роботи – один друкований аркуш (23-24 сторінки друкованого тексту через 1,5 інтервалу). Усі сторінки курсової роботи повинні мати наскрізну нумерацію, вона має бути виконана акуратно і грамотно з підписом автора і датою наприкінці.

Закінчена і належним чином оформлена курсова робота подається на кафедру не пізніше ніж за місяць до завершення відповідного навчального семестру. Реєстрація та облік курсових робіт здійснюється кафедрами. Зареєстрована курсова робота протягом двох робочих днів передається на рецензування науковому керівникові або іншому викладачеві, визначеному завідувачем кафедри.

Рекомендації щодо підготовки й оформлення курсових робіт

1. Робота над курсовою роботою складається з таких етапів:

а) *підготовчого*, який включає:

– добір літератури за темою, визначення необхідних нормативно-правових та інших юридичних актів, матеріалів практики і джерел їх отримання;

– складання на підставі ознайомлення із цими матеріалами орієнтовного плану курсової роботи та узгодження його з керівником;

б) *основного* етапу дослідження, змістом якого є:

– досконале вивчення рекомендованої і додаткової літератури, з'ясування змісту основних категорій та понять, пов'язаних із темою, аналіз стану наукової розробки питань теми, зіставлення висловлених у літературі наукових поглядів, вироблення свого ставлення до них, формування власного розуміння основних питань теми, що ґрунтується на узагальненні теоретичного і практичного матеріалу;

– аналіз чинного кримінального законодавства та матеріалів судової практики;

– формулювання попередніх висновків як основи підсумкових положень теоретичного та прикладного характеру;

в) *етапу безпосереднього написання роботи*, який передбачає:

– послідовне висвітлення основних питань теми, при цьому особлива увага має бути приділена визначенню відповідних кримінально-правових понять, розкриттю й обґрунтуванню питань, важливих для розуміння сутності обраної теми;

– окреслення найбільш показових поглядів науковців на проблемні питання, що досліджуються в курсовій роботі, висловлення свого ставлення до них.

2. Курсова робота складається із:

– титулу (титульної сторінки),

– змісту,

– вступу,

– основного тексту (поділяється на два чи більше розділів),

– висновків,

– списку використаної літератури.

2.1. Титульна сторінка у двох екземплярах оформлюється за зразком, наданим у Дод. 1 (див. с. 173).

2.2. У змісті роботи даються заголовки всіх її структурних елементів: вступу, розділів та підрозділів основної частини, списку використаної літератури із зазначенням відповідної сторінки.

2.3. У вступі (пишуть його, як правило, вже після підготовки чорнового варіанту основної частини) слід розкрити значення обраної теми й обґрунтувати її актуальність, коротко охарактеризувати стан її розробки в науці, визначити і вказати предмет та мету дослідження.

2.4. В основній частині слід докладно розкрити питання теми, навівши переконливі аргументи щодо того чи іншого положення. Основний зміст ґрунтується на нормах і положеннях Конституції України, чинного кримінального законодавства, а також матеріалах судової практики, інших джерел, що відповідають досліджуваній темі. У певних випадках може бути необхідним використання кримінального законодавства і юридичної практики інших держав.

Посилання на джерела цих матеріалів слід давати у виносках – за офіційними виданнями законодавства, опублікованими матеріалами практики або ж за архівами відповідних органів чи організацій, а також за даними мережі Internet. Підрядкові виноска на ці джерела, а також на літературу подаються за єдиними стандартизованими правилами бібліографічного опису (ДСТУ8302:2015). Виноски можуть бути наскрізні (подаються в тексті у квадратних дужках із зазначенням номера джерела у списку використаних джерел та номера сторінки; у цьому випадку список використаних джерел повинен базуватися за принципом послідовності згадування їх у тексті) або посторінкові (поміщаються в кінці кожної сторінки із зазначенням імені автора, назви джерела, видавництва та відповідної сторінки). Список використаних джерел складається в алфавітному порядку.

Цитати, посилання на літературу, законодавство та інші матеріали слід зіставляти з текстами оригінальних дже-

рел. Назви розділів роботи та інших структурних елементів основного тексту мають точно відповідати складеному плану.

2.5. У висновках повинні бути чітко й лаконічно сформульовані основні результати, до яких студент прийшов при виконання курсової роботи.

2.6. Важливе значення має список використаної літератури, оскільки він відображає не тільки ступінь вивченості студентом досліджуваної теми, а й його уміння самостійно добирати необхідний матеріал.

Основними елементами опису літератури є:

а) для законодавчих актів: повна офіційна назва й атрибути офіційного документа (номер, дата), вихідні дані.

П р и к л а д: Про виключну (морську) економічну зону України: Закон України від 16 травня 1995 р. // *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 21. Ст. 152;

б) для монографій: при цитуванні певних робіт дослівно текст треба брати в лапки і робити виноску, у якій зазначити прізвище та ініціали автора, назву книги й вихідні дані (місце, видання, назва видавництва, рік видання, загальний обсяг книги, сторінка, на яку посилаєтесь).

П р и к л а д: Созанський Т. І. Кваліфікація сукупності злочинів. Львів: Львів. держ.ун-т внутр. справ, 2012. 240 с. С.;

в) для журнальних статей окремих авторів: необхідно вказувати прізвище та ініціали автора (авторів), назву статті, джерело, де і коли надрукована стаття.

П р и к л а д: Панов М. І. Кримінальна відповідальність: поняття, принципи, підстави. *Право України*. 2012. № 8. С. 249–261;

г) при кількох посиланнях на одне джерело: на тій самій сторінці, якщо вони розташовані послідовно, достатньо, не повторюючи його назву, написати: “Там же” (“Там само”).

П р и к л а д: 1) Марін О. К. Кваліфікація злочинів при конкуренції кримінально-правових норм. Київ: Атіка, 2003. С. 22.; 2) Там же. С. 56;

д) якщо в роботі цитують одну й ту саму книгу або статтю одного й того ж автора, то можна, не повторюючи їх назви, обмежитися прізвищем та ініціалами автора і вказів-

кою: Вказ. твір або: Вказ. праця. – С. 57.

Приклад: Дурманов Н. Д. – Вказ. праця. – С. 75;

е) у тих випадках, коли думка того чи іншого автора наводиться лише у переказі, то перед назвою джерела або прізвища автора ставлять скорочену вказівку “Див.”.

Приклад: Див.: Пономаренко Ю. А. Чинність і дія кримінального закону у часі. Київ: Атіка, 2005. С. 46.

Наприкінці роботи необхідно навести список фактично використаної літератури, нормативного матеріалу та судової практики. Список літератури доцільно складати в алфавітному порядку з описом джерел відповідно до вимог ДСТУ8302:2015 “Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання”. Приклади наведено вище.

Візьміть до уваги, що список використаної судової практики наводиться в такому порядку: по-перше, вказуються постанови Пленуму Верховного Суду України, потім – практика вищих судових органів із конкретних справ, а наприкінці – місцева судова практика.

Рецензент оцінює курсову роботу студента денної форми навчання в межах 50 балів за такими критеріями:

<i>Кількість балів</i>	<i>Критерії оцінювання змісту курсової роботи</i>
50	1. Досліджувану тему курсової роботи розкрито, зроблені висновки переконливі й аргументовані. 2. Питання плану висвітлено повно і точно. 3. Розглянуто й проаналізовано найбільш вагомі і такі, що становлять науковий інтерес, позиції вчених щодо предмета дослідження, на підставі чого зроблено правильні узагальнення, а також визначено більш слушні пропозиції науковців стосовно шляхів вирішення досліджуваних проблемних питань. Надано власні аргументовані пропозиції.
45	1. Тему в цілому й питання плану роботи висвітлено повністю. 2. Проаналізовано наукові та нормативно-правові джерела, рекомендовані кафедрою за темою курсової роботи.

	3. Допущено 2-3 незначні помилки при висвітленні питань теми.
40	1. Переважно більшість питань плану висвітлено повністю і точно. 2. Одне з питань розкрито недостатньо повно або при його висвітленні допущено суттєву помилку. 3. Проаналізовано основні наукові та нормативно-правові джерела, рекомендовані кафедрою за відповідною темою.
30	1. Питання плану висвітлено поверхово. 2. При написанні роботи використана незначна кількість монографічних і нормативних джерел із списку, рекомендованого кафедрою. 3. При розкритті питань плану допущено грубі помилки.
0	Тему не розкрито або в ній виявлено плагіат.

Студенти денної форми навчання, курсова робота яких оцінена найнижчим балом (0), до захисту не допускаються. Роботу повертають для доопрацювання, вона може бути повторно подана на рецензування після усунення недоліків, на які вказав рецензент.

Захист курсової роботи проводиться відкрито перед комісією у складі двох викладачів, призначених завідувачем кафедри.

Графік захисту курсових робіт для студентів денної форми навчання затверджується директором інституту (деканом факультету) за погодженням із завідувачами кафедр.

Оцінювання захисту курсової роботи здійснюється за такими критеріями:

<i>Кількість балів</i>	<i>Критерії оцінювання знань і умінь студента</i>
50	1. Всебічне, системне й глибоке знання матеріалу за темою курсової роботи, орієнтування в основних наукових концепціях, що стосуються даної теми. 2. Засвоєння основної та додаткової літератури, зазначеної в методичних порадах. 3. Уміння на практиці застосовувати отримані результати.

	тати.
--	-------

45	<ol style="list-style-type: none"> 1. Гарне знання й розуміння матеріалу теми курсової роботи. 2. Засвоєння основних положень навчальної та наукової літератури за темою, знайомство з додатковою літературою, рекомендованою кафедрою. 3. Розуміння значення отриманих результатів для практичної роботи.
40	<ol style="list-style-type: none"> 1. Достатньо повне знання матеріалу теми курсової роботи, відсутність у відповідях при захисті суттєвих неточностей. 2. Опрацювання навчальної та наукової основної літератури, рекомендованої кафедрою, правильне оперування термінами й тлумачення найбільш відомих позицій науковців щодо предмета курсової роботи. 3. Правильна оцінка значення отриманих результатів для практичної роботи.
35	<ol style="list-style-type: none"> 1. Знання основного матеріалу теми курсової роботи. 2. Часткове засвоєння основної рекомендованої літератури. 3. Помилки, певні неточності у відповіді на захисті за наявності знань для їх самостійного усунення або за допомогою викладача.
30	<ol style="list-style-type: none"> 1. Знання основного матеріалу теми курсової роботи в обсязі, що робить можливим подальше його засвоєння. 2. Знайомство з основною рекомендованою літературою. 3. Допущено помилки у відповіді на захисті, однак при цьому виявлено знання, які дозволяють усунути їх (помилки) за допомогою викладача.
25	<ol style="list-style-type: none"> 1. Відсутність знань значної частини основного матеріалу за темою курсової роботи; 2. Наявність суттєвих помилок у відповіді на захисті. 3. Неможливість у достатньому обсязі засвоїти матеріал для курсової роботи без додаткової підготовки.

Підсумкова оцінка за написання й захист курсової роботи для студентів денної форми навчання складається із суми балів, виставлених рецензентом за зміст курсової роботи,

та отриманих за результатами захисту роботи. Підсумкова оцінка у балах переводиться у чотирибальну шкалу та оцінку за шкалою ECTS відповідно до наведеної нижче таблиці.

<i>Кількість балів за курсову роботу за шкалою ECTS</i>	<i>Відповідні рівні чотирибальної (державної) шкали успішності</i>	<i>Шкала ECTS</i>
90-100	відмінно	A
80-89	добре	B
75-79		C
70-74	задовільно	D
60-69		E
35-59	незадовільно	FX
0-34		F

Оцінка вноситься до заліково-екзаменаційної відомості, індивідуального навчального плану (залікової книжки) студента, а також проставляється на титульному аркуші роботи та рецензії на неї. Якщо захист курсової роботи оцінено на «незадовільно», студенту надається двотижневий строк для її доопрацювання. Захищена курсова робота разом із рецензією на неї у день захисту здається на кафедру.

Список обов'язкової літератури до всіх тем

Конституція України. Київ, 1996.

Кримінальний кодекс України: зі змінами та доповненнями станом на 11 вересня 2017 року / уклад. В. І. Тютюгін. Харків: Право, 2017. 302 с.

Кримінальний кодекс України: наук. практик. коментар : у 2-х т. / Нац. акад. прав. наук України, Нац. унт «Юрид. акад. України ім. Я. Мудрого»; за заг. ред. В. Я. Тація [та ін.]. Т. 2: Особлива частина / Ю. В. Баулін [та ін.]. 5-те вид., допов. Харків: Право, 2013. 1040 с.

Кримінальний кодекс України: наук.-практик. коментар: у 2-х т. / за заг. ред. В. Я. Тація [та ін.]. 5-те вид., допов. Т. 1: Загальна частина / Ю. В. Баулін [та ін.]. Харків: Право, 2013. 376 с.

Кримінальне право України. Загальна частина: підручник / за ред.: В. Я. Тація, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. 5-те вид., перероб. і допов. Харків: Право, 2015. 528 с.

Кримінальне право України. Особлива частина: підручник / за ред.: В. Я. Тація, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. 5-те вид., перероб. і допов. Харків: Право, 2015. 680 с.

Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. / редкол.: В. Я. Тацій [та ін.]. Харків: Право, 2016. Т. 17: Кримінальне право / гол. редкол. В. Я. Тацій. 2017. 1064 с.

Збірник постанов Пленуму Верховного Суду України з кримінальних справ (1973–2014 роки) : станом на 22 вересня 2014 р. / упоряд. : Ю. М. Грошевий, О. В. Капліна, В. І. Тютюгін. Харків: Право, 2014. 456 с.

Кримінальне право. Особлива частина : підручник. У 2-х т. Т. 1 / за ред. О. О. Дудорова, Є. О. Письменського. Луганськ: Елтон – 2, 2012. 780 с.

Кримінальне право. Особлива частина : підручник. У 2-х т. Т. 2 / за ред. О. О. Дудорова, Є. О. Письменського. Луганськ: Елтон – 2, 2012. 703 с.

Кримінальне право (Особлива частина): підручник / за ред. О. О. Дудорова, Є. О. Письменського. 2-ге вид. Київ: ВД «Дакор», 2013. 786 с.

Кримінальний кодекс України. Науково-практичний коментар / О. М. Алієва, О. В. Білаш, А. П. Бабій та ін.; відповід. ред. Є. Л. Стрельцов. 8-ме вид., перероб. та допов. Харків: Одіссей, 2012. 904 с.

Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України. У 2 т. / за заг. ред.: П. П. Андрушка, В. Г. Гончаренка, Є. В. Фесенка. 3-тє вид., перероб. та допов. Київ: Алерта; КНТ; Центр учбової л-ри. 2009. Т. 1. 964 с.; Т. 2. 624 с.

Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред.: М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. 9-тє вид., перероб. та допов. Київ: Юрид. думка, 2012. 1316 с.

Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / Д. С. Азаров, В. К. Грищук, А. В. Савченко та ін.; за заг. ред.: О. М. Джужі, А. В. Савченка, В. В. Череня. Київ: Юрінком Інтер. 2016. 1064 с.

Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / К. І. Беляков, П. Д. Біленчук, І. М. Білодід та ін.; за заг. ред. О. М. Литвинова. Київ: Центр учбової л-ри, 2016. 536 с.

Практика судів України з кримінальних справ (2009–2011). 2-ге вид., допов. / уклад. В. І. Тютюгін; за заг. ред. В. Я. Тація. Харків: Одіссей, 2012. 504 с.

Практика судів України з кримінальних справ (2012–2013 рр.) / уклад. В. І. Тютюгін; за заг. ред. В. Я. Тація. Харків: Право, 2014. 704 с.

Практика судів України з кримінальних справ (2014–2015) / уклад. В. І. Тютюгін; за заг. ред. В. Я. Тація. Харків: Право, 2016. 800 с.

Програма навчальної дисципліни «Кримінальне право України» (напрямок підготовки за спеціальністю 8.03040101 «Правознавство», галузь знань 0304 «Право», освітньо-кваліфікаційний рівень «Магістр») / уклад.: В. Я. Тацій, В. І. Тютюгін, В. І. Борисов та ін. Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2016. С. 48.

Т е м а 1. ПОНЯТТЯ ПУБЛІЧНИХ ЗАКЛИКІВ ЗА КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОМ УКРАЇНИ

П л а н

Вступ.

1. Публічні заклики в системі Особливої частини Кримінального кодексу України.

2. Поняття та ознаки публічних закликів.

3. Відмежування публічних закликів від суміжних кримінально-правових понять.

4. Кримінальна відповідальність за публічні заклики та проблеми забезпечення права на свободу вираження поглядів.

Висновки.

Перше питання необхідно розкрити через характеристику злочинів, які полягають у вчиненні публічних закликів, за Особливою частиною КК України та визначення їх відмінностей. Особливу увагу слід звернути на родовий об'єкт цих злочинів, спосіб законодавчого конструювання норм, які передбачають відповідальність за їх вчинення, наявність поряд з публічними закликами альтернативних діянь та спільних кваліфікуючих ознак. Доцільно також відстежити еволюцію норм, які передбачають відповідальність за публічні заклики за кримінальним законодавством України.

Розкриваючи зміст другого питання, слід розглянути й існуючі в науковій літературі погляди щодо поняття “публічні заклики”, виявити його спільні та відмінні ознаки в інтерпретаціях учених. На підставі аналізу необхідно визначити об'єктивні та суб'єктивні ознаки, притаманні публічним закликам як специфічному різновиду суспільно небезпечного діяння. Доцільно показати особливості з огляду на характер суспільної небезпечності публічних закликів.

Висвітлення третього питання потребує співставлення публічних закликів із такими кримінально-правовими поняттями, як “виявлення умислу (наміру)”, “підбурювання до вчинення злочину”, “обґрунтування та виправдання необхідності

вчинення певних дій”, “агітація та пропаганда”.

При розгляді четвертого питання необхідно зробити акцент на змісті права на свободу вираження поглядів, його правове закріплення та значення в демократичній правовій державі. Потім слід проаналізувати стандарти гарантування права на свободу вираження поглядів у практиці Європейського суду з прав людини при вирішенні спорів, пов’язаних з обмеженням цього права у зв’язку із забезпеченням національної та громадської безпеки. На основі практики судів України виявити проблеми, які виникають при застосуванні норм, що передбачають відповідальність за публічні заклики та запропонувати шляхи їх вирішення.

Список основної літератури

Бантисhev О. Ф., Шамара О. В. Кримінальна відповідальність за злочини проти основ національної безпеки України (проблеми кваліфікації) : монографія. 3-тє вид., перероб. та допов. Луганськ : ТОВ «Віртуальна реальність», 2014. 198 с.

Дорош Л. В. Публічні заклики як різновид посягань на територіальну цілісність і недоторканність України. *Застосування норм міжнародного гуманітарного, національного кримінального та кримінального процесуального права в ході проведення антитерористичної операції на Сході України* : матеріали міжкафедр. «круглого столу» (Харків, 12 лют. 2015 р.). Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2015. С. 63–71.

Епель О. В. Об’єктивні ознаки публічних закликів до вчинення терористичного акту. *Форум права*. 2011. № 1. С. 329–334. URL: <http://archive.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2011-1/1eovvta.pdf>

Епель О. В. Суб’єктивні ознаки публічних закликів до вчинення терористичного акту. *Право і суспільство*. 2011. № 2. С. 195–199.

Иногамова-Хегай Л. В. Публичные призывы в системе Особенной части УК РФ. *Системность в уголовном праве* : материалы II Рос. конгр. уголов. права, 31 мая 2007 г. / отв.

ред. В. С. Комиссаров. Москва: Велби, 2007. С. 157–160.

Кузнецов В. В. Відповідальність за заклики до масових заворушень за кримінальним законодавством країн колишнього СРСР. *Держава та регіони. Серія: Право: наук.-вироб. журн. Запоріжжя*, 2001. Вип. 2. С. 82–87. Сайт Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. URL: https://docs.google.com/viewer?url=http%3A%2F%2Fwww.nbuv.gov.ua%2Fold_jrn%2FSoc_Gum%2FDtr_pravo%2F2010_2%2Ffiles%2FLA210_19.pdf

Мохончук С. М. Злочини проти миру та безпеки людства: генезис, еволюція, сучасна регламентація у кримінальному праві та законі : монографія. Харків: Право, 2013. 528 с.

Мошняга Л. В. Склади злочинів, що посягають на конституційні основи національної безпеки України: поняття та шляхи вдосконалення. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*: зб. наук. пр. 2010. № 1 (47). С. 207–213.

Ростокинський А. В. Публичные призывы и подстрекательство к совершению преступления: попытка разграничения. *Журнал научных публикаций докторантов и аспирантов*. URL: <http://www.jurnal.org/articles/2007/art.php?art= uri55.htm>

Рубашенко М. А. Кримінальна відповідальність за посягання на територіальну цілісність і недоторканність України : монографія. Харків: Право, 2016. 286 с.

Рябчук В. Н. Уголовная ответственность за публичные призывы к насильственным действиям против советского государственного и общественного строя. *Правоведение*. 1991. № 2. С. 91–96.

Скулиш Є. Д., Звонарьов О. Ю. Злочини проти основ національної безпеки України : навч. посібник. Київ: Наук.-вид. відділ Нац. акад. СБУ, 2011. 220 с.

Список додаткової літератури

Василишин В. О. Шляхи удосконалення законодавства про кримінальну відповідальність за публічні заклики до вчинення терористичного акту. *Деструктивна пропаганда: шляхи*

протидії та проблеми відповідальності: матеріали наук.-практ. конф. (21 трав. 2015 р., м. Київ). Київ: ІВА, 2015. С. 157–159.

Кибальник А. Г., Соломоненко И. Г. Преступления против мира и безопасности человечества / под. науч. ред. А. В. Наумова. Санкт-Петербург: Юрид. центр Пресс, 2004. 385 с.

Матвійчук В. К. Об'єктивні ознаки злочину, передбаченого ч. 2 ст. 109 КК України. *Юридична наука*. 2013. № 12. С. 28–41.

Стецишин Р. В. Сутність публічних закликів як форми діяння об'єктивної сторони за ч. 2 ст. 109 Кримінального кодексу України. *Деструктивна пропаганда: шляхи протидії та проблеми відповідальності* : матеріали наук.-практ. конф. (21 трав. 2015 р., м. Київ). Київ: ІВА, 2015. С. 159–162.

Фридинский С. Н. Публичные призывы к осуществлению экстремистской деятельности: уголовно-правовая характеристика и вопросы квалификации. *Юристъ-правоведъ*. 2008. № 4. С. 67–71.

Хлебушкин А. Г. Преступления экстремистской направленности (Глава IV) // *Энциклопедия уголовного права* / отв. ред. В. Б. Малинин. Санкт-Петербург : Изд-во проф. Малинина-СПб ГКА, 2015. Т. 26: Преступления против основ конституционного строя и безопасности государства. С. 427–598.

Нормативні акти та матеріали судової практики

Судебная практика Европейского суда по правам человека по статье 10 Европейской Конвенции : Т. 1 / под ред. Г. Ю. Араповой. Санкт-Петербург: Центр защиты прав СМИ, 2004. 320 с.

Судебная практика Европейского суда по правам человека по статье 10 Европейской Конвенции : Т. 2 / под ред. Г. Ю. Араповой. Санкт-Петербург: Центр защиты прав СМИ, 2004. 288 с.

Ухвала Колегії суддів судової палати у кримінальних

справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 18 жовт. 2012 р. *Єдиний держ. реєстр судових рішень*. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/27192057>

Ухвала Колегії суддів судової палати у кримінальних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 15 верес. 2011 р. *Єдиний держ. реєстр судових рішень*. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/18246119>

Вирок Центрального районного суду міста Миколаєва у справі № 490/8181/14-к (провадження № 1-кп/490/454/2014) від 18 лип. 2014 р. *Єдиний держ. реєстр судових рішень*. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/39863781>

**Т е м а 2. КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ
ЗА ФІНАНСУВАННЯ ДІЙ, ВЧИНЕНИХ
З МЕТОЮ НАСИЛЬНИЦЬКОЇ ЗМІНИ ЧИ ПОВАЛЕННЯ
КОНСТИТУЦІЙНОГО ЛАДУ АБО ЗАХОПЛЕННЯ
ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ, ЗМІНИ МЕЖ ТЕРИТОРІЇ
АБО ДЕРЖАВНОГО КОРДОНУ УКРАЇНИ
(СТ. 110-2 КК УКРАЇНИ)**

П л а н

Вступ.

1. Особливості родового і безпосереднього об'єкта фінансування дій, вчинених з метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади, зміни меж території або державного кордону України. Безпосередній об'єкт та його різновиди.

2. Об'єктивна сторона фінансування дій, вчинених з метою зміни меж території або державного кордону України на порушення порядку, встановленого Конституцією України. Співвідношення із злочином, відповідальність за який передбачена ст. 110 КК України.

3. Об'єктивна сторона фінансування дій, вчинених з метою насильницької зміни чи повалення конституційного ла-

ду або захоплення державної влади. Співвідношення із злочинном, відповідальність за який передбачена ст. 109 КК України.

4. Суб'єктивні ознаки фінансування дій, вчинених з метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади, зміни меж території або державного кордону України.

5. Кваліфікуючі обставини.

6. Умови звільнення від кримінальної відповідальності за фінансування дій, вчинених з метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади, зміни меж території або державного кордону України.

Висновки.

У вступі необхідно наголосити на актуальності кримінально-правової боротьби з таким різновидом злочинної поведінки, як фінансування дій, вчинених із метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади, зміни меж території або державного кордону України; урахувавши ступінь суспільної небезпечності, розкрити соціальну обумовленість правової заборони, закріпленої в ст. 110-2 КК України.

Для розкриття першого питання плану слід охарактеризувати родовий об'єкт злочинів проти основ національної безпеки України, виявити особливості безпосереднього об'єкта фінансування дій, вчинених із метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади, зміни меж території або державного кордону України та його різновидів (безпосереднього обов'язкового та факультативного об'єктів).

Висвітлення другого питання потребує з'ясування ознак об'єктивної сторони злочину, відповідальність за який передбачена ч.1 ст. 110-2 КК України (фінансування дій, вчинених із метою зміни меж території або державного кордону України на порушення порядку, встановленого Конституцією України), зокрема, визначення змісту та обсягу поняття "фінансування", дослідження співвідношення розглядуваного злочину з посяганням на територіальну цілісність і недоторканність України (ст. 110 КК України).

Щоб дати відповідь на третє питання, необхідно охарактеризувати ознаки об'єктивної сторони злочину, відповідальність за який передбачена ч.2 ст. 110-2 КК України (фінансування дій, вчинених з метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади), дослідити співвідношення розглядуваного злочину з діями, спрямованими на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу або на захоплення державної влади (ст. 109 КК України).

За наявності прикладів судової практики слід їх навести як ілюстрацію викладеного матеріалу.

Четверте питання плану передбачає розгляд суб'єктивних ознак даного злочину, зокрема: суб'єкта (певний вік, осудність тощо; доцільність чи недоцільність зниження віку кримінальної відповідальності, інші ознаки, якщо вони мають значення) і суб'єктивної сторони (зміст інтелектуальної та волевої ознаки прямого умислу, мета як обов'язкова ознака) фінансування дій, вчинених з метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади, зміни меж території або державного кордону України.

Розкриття п'ятого питання потребує з'ясування змісту таких кваліфікуючих обставин, як повторність, корисливий мотив, попередня змова групи осіб, вчинення злочину організованою групою, а також оціночних понять ("значна майнова шкода", "інші тяжкі наслідки") та обставин, які мають особливості щодо розглядуваного злочину (великий розмір, особливо великий розмір).

Щоб дати відповідь на шостий пункт плану, дослідіть суб'єктний склад та умови звільнення від кримінальної відповідальності за фінансування дій, вчинених з метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади, зміни меж території або державного кордону України.

Якщо в результаті неупередженого дослідження законодавчого формулювання розглядуваного злочину буде виявлено окремі його недоліки, можливо запропонувати проект внесення змін до чинного законодавства та обґрунтувати їх.

Список основної літератури

Бантішев О. Ф., Шамара О. В. Кримінальна відповідальність за злочини проти основ національної безпеки України (проблеми кваліфікації): монографія. 3-тє вид., перероб. та допов. Луганськ, ТОВ “Віртуальна реальність”, 2014. 198 с.

Діордіца І. В. Кримінально-правова відповідальність за дії, спрямовані на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу або на захоплення державної влади: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08: кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право. Київ, 2008. 20 с.

Лантінов Я. О. Щодо визначення національної безпеки України як об'єкта кримінально-правової охорони. *Форум права*. 2011. № 1. С. 570–574. – URL: <http://archive.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2011-1/11ljokpo.pdf>

Матвійчук В. К. Злочини проти основ національної безпеки: поняття та загальна характеристика. *Юридична наука*. 2013. № 9. С. 80–87.

Матвійчук В. К. Об'єктивні ознаки злочинів, передбачених ч. 1 ст. 109 КК України. *Юридична наука*. 2013. № 11. С. 46–66.

Матвійчук В. К. Об'єктивні ознаки злочину, передбаченого ч. 2 ст. 109 КК України. *Юридична наука*. 2013. № 12. С. 28–41.

Мошняга Л. В. Кваліфікуючі ознаки складів злочинів, що передбачають відповідальність за злочини проти конституційних основ національної безпеки України. *Вісник Запорізького юридичного інституту Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2010. № 2. С. 182–188.

Мошняга Л. В. Кримінальна відповідальність за злочини проти конституційних основ національної безпеки України: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08: кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право. Харків, 2011. 226 с.

Рубашенко М. А. Кримінальна відповідальність за посягання на територіальну цілісність і недоторканність України: монографія. Харків: Право, 2016. 286 с.

Список додаткової літератури

Батиргареева В. С., Нетеса Н. В. Щодо проблеми визначення кримінально каранних форм сепаратизму. *Право і безпека*. 2014. № 1. С. 65–70.

Гацелюк В. О. Кримінально-правова заборона фінансування сепаратизму в контексті вчення про криміналізацію суспільно-небезпечних діянь. *Забезпечення єдності судової практики у кримінальних справах в контексті подій 2013 – 2014 років в Україні* : матеріали міжнар. симпозиуму (м. Київ, 24-25 жовт. 2014 р.). С. 38–41. Офіц. сайт Львівського державного університету внутрішніх справ. URL: <http://www.lvduvs.edu.ua>

Даньшин М. В., Лантінов Я. О. Злочини проти основ національної безпеки України : альбом схем / за заг. ред. Я. О. Лантінова – Харків: Харків юрид., 2012. – 24 с. Офіц. сайт Юридичного факультету ХНУ ім. В. Н. Каразіна. URL: http://www-jurfak.univer.kharkov.ua/kafedry/kaf_kryminal-prav/kk/Razdel_1_KK.pdf

Мошняга Л. В. Об'єкт злочинів проти конституційних основ національної безпеки України. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2012. № 2. С. 79–87.

Мошняга Л. В. Об'єктивна сторона злочинів проти конституційних основ національної безпеки України. *Вісник Запорізького юридичного інституту Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2010. № 1. С. 203–208.

Нормативні акти та матеріали судової практики

Про внесення зміни до Кримінального кодексу України щодо кримінальної відповідальності за фінансування сепаратизму: Закон України № 1533-VII від 19 червня 2014 р. *Відомості Верховної Ради України*, 2014. № 32. Ст. 1125.

**Т е м а 3. РОЗМЕЖУВАННЯ ПОСЯГАННЯ НА ЖИТТЯ
ДЕРЖАВНОГО ЧИ ГРОМАДСЬКОГО ДІЯЧА
І УМИСНОГО ВБИВСТВА У ЗВ'ЯЗКУ З ВИКОНАННЯМ
СЛУЖБОВОГО АБО ГРОМАДСЬКОГО ОБОВ'ЯЗКУ**

П л а н

Вступ.

1. Співвідношення родових об'єктів посягання на життя державного чи громадського діяча (ст. 112 КК України) і умисного вбивства особи чи її близького родича у зв'язку з виконанням цією особою службового або громадського обов'язку (п.8 ч.2 ст. 115 КК України).

2. Співвідношення безпосередніх (основних та додаткових) об'єктів посягання на життя державного чи громадського діяча (ст. 112 КК України) і умисного вбивства особи чи її близького родича у зв'язку з виконанням цією особою службового або громадського обов'язку (п.8 ч.2 ст. 115 КК України).

3. Особливості потерпілого від посягання на життя державного чи громадського діяча (ст. 112 КК України) і умисного вбивства особи чи її близького родича у зв'язку з виконанням цією особою службового або громадського обов'язку (п.8 ч.2 ст. 115 КК України).

4. Об'єктивна сторона посягання на життя державного чи громадського діяча (ст. 112 КК України) і умисного вбивства особи чи її близького родича у зв'язку з виконанням цією особою службового або громадського обов'язку (п.8 ч.2 ст. 115 КК України). Момент закінчення злочину.

5. Суб'єкт та суб'єктивна сторона посягання на життя державного чи громадського діяча (ст. 112 КК України) і умисного вбивства особи чи її близького родича у зв'язку з виконанням цією особою службового або громадського обов'язку (п.8 ч.2 ст. 115 КК України).

Висновки.

У вступі необхідно обґрунтувати актуальність кримінально-правової боротьби з посяганнями на життя державно-

го чи громадського діяча та на життя осіб, які виконують службовий або громадський обов'язок, зазначити ступінь суспільної небезпечності, розкрити соціальну обумовленість правової заборони, закріпленої в ст. 112 та п. 8 ч. 2 ст. 115 КК України, обґрунтовано наголосити на необхідності розмежування вказаних злочинів.

При розгляді першого питання плану охарактеризуйте родові об'єкти злочинів проти основ національної безпеки України і злочинів проти життя та здоров'я особи, з'ясуйте і встановіть співвідношення між ними.

Висвітлення другого питання потребує дослідження безпосередніх (основних та додаткових) об'єктів злочинів проти основ національної безпеки України і злочинів проти життя та здоров'я особи, з'ясування співвідношення між ними.

Досліджуючи третє питання, слід звернути увагу на особливості законодавчого опису потерпілого від посягання на життя державного чи громадського діяча (ст. 112 КК України) і умисного вбивства особи чи її близького родича у зв'язку з виконанням цією особою службового або громадського обов'язку (п. 8 ч. 2 ст. 115 КК України), порівняти їх за колом осіб, здійснити спробу аргументації такого підходу або необхідності внесення змін у розглядувані статті щодо цього, в тому числі щодо близьких родичів потерпілого.

За наявності прикладів судової практики наведіть їх, проілюструвавши таким чином викладений матеріал.

Розкриваючи зміст і значення об'єктивної сторони посягання на життя державного чи громадського діяча (ст. 112 КК України) та умисного вбивства особи чи її близького родича у зв'язку з виконанням цією особою службового або громадського обов'язку (п. 8 ч. 2 ст. 115 КК України), з'ясуйте їх особливості, зверніть увагу на відмінності щодо визначення моменту закінчення злочину. Наведіть аргументи на користь такого підходу або, навпаки, у разі сумнівів щодо нього, які ґрунтуються не тільки на переконанні, а й на логічних доводах, сформулюйте свої пропозиції про внесення змін до КК України, запропонувавши власне рішення.

П'яте питання передбачає дослідження ознак суб'єкта

(певний вік, осудність тощо; доцільність чи недоцільність зниження віку кримінальної відповідальності, інші ознаки, якщо вони мають значення) і суб'єктивної сторони (зміст інтелектуальної та вольової ознаки прямого умислу, усвідомлення особливого правового статусу потерпілого тощо) посягання на життя державного чи громадського діяча (ст. 112 КК України) і умисного вбивства особи чи її близького родича у зв'язку з виконанням цією особою службового або громадського обов'язку (п. 8 ч. 2 ст. 115 КК України).

Якщо в результаті неупередженого дослідження законодавчого формулювання розглядуваних злочинів буде виявлено окремі їх недоліки, можна запропонувати проект внесення змін до чинного законодавства та обґрунтувати їх.

Список основної літератури

Бантішев О. Ф., Шамара О. В. Кримінальна відповідальність за злочини проти основ національної безпеки України (проблеми кваліфікації): монографія. 3-тє вид., перероб. та допов. Луганськ, ТОВ “Віртуальна реальність”, 2014. 198 с.

Матвійчук В. К. Злочини проти основ національної безпеки: поняття та загальна характеристика. *Юридична наука*. 2013. № 9. С. 80–87.

Бородин С. В. Преступления против жизни. – Санкт-Петербург: Юрид. Центр Пресс, 2003. С. 169–182.

Попов А. Н. Убийства при отягчающих обстоятельствах. Санкт-Петербург: Юрид. Центр Пресс, 2003. С. 704–781.

Список додаткової літератури

Лантінов Я. О. Щодо визначення національної безпеки України як об'єкта кримінально-правової охорони. *Форум права*. 2011. № 1. С. 570–574. URL: <http://archive.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2011-1/11ljokpo.pdf>

Короленко М. П. Кваліфікація і класифікація умисних вбивств при обтяжуючих обставинах: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2002.

Нормативні акти та матеріали
судової практики

Про судову практику в справах проти життя та здоров'я: постанова Пленуму Верховного Суду України № 2 від 7 лютого 2003 р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0002700-03>

**Тема 4. КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ
ЗА ПЕРЕШКОДЖАННЯ ЗАКОННІЙ ДІЯЛЬНОСТІ
ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ ТА ІНШИХ ВІЙСЬКОВИХ
ФОРМУВАНЬ**

П л а н

Вступ.

1. Об'єкт та об'єктивна сторона перешкодження законній діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань.

2. Суб'єкт та суб'єктивна сторона перешкодження законній діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань.

3. Кваліфікуючі ознаки.

Висновки.

Роботу необхідно почати з аналізу загального поняття “злочини проти основ національної безпеки”. Слід визначити, в чому полягає висока суспільна небезпека цих злочинів, оскільки більшість із них належить до тяжких або особливо тяжких злочинів.

Важливо розкрити родовий об'єкт злочинів проти основ національної безпеки, зокрема його складові – «конституційний лад», «суверенітет», «територіальна недоторканність», «обороздатність» – та вказати, що вони забезпечують існування України як суверенної, незалежної, демократичної, соціальної і правової держави, наголосивши, що саме родовий об'єкт визначає значною мірою і специфіку їх об'єктивних і

суб'єктивних ознак злочинів проти основ національної безпеки. Стаття 114-1 КК України, що передбачає кримінальну відповідальність за перешкодження законній діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань, є законодавчою новелою, тож з урахуванням цього вкажіть на актуальність дослідження кримінально-правового захисту від такого перешкодження.

Розглядаючи друге питання, слід розкрити основний безпосередній об'єкт злочину й об'єктивну сторону. Аналіз об'єктивної сторони з'ясування поняття «перешкодження», а також обов'язкової ознаки об'єктивної сторони – час його вчинення – особливий період. Слід звернути увагу на момент закінчення такого злочину.

Друге питання потребує вивчення суб'єктивної сторони злочину (форми вини і мети його вчинення) і суб'єкта. Необхідно вказати, що мета аналізованого злочину є тим критерієм, за яким він відмежується від злочинів проти власності, злочинів у сфері службової діяльності чи професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг, військових злочинів.

Висвітлюючи останнє питання, треба проаналізувати кваліфікуючі ознаки перешкодження законній діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань, передбачених у ч. 2 ст. 114-1 КК України, при цьому розкрити поняття «інші тяжкі наслідки», виходячи з того, що при перешкодженні законній діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань воно часто пов'язується із заподіянням шкоди різним об'єктам. Необхідно звернути увагу на особливості кваліфікації цього злочину за сукупністю.

Список основної літератури

Бантишев О. Ф. Кримінальна відповідальність за злочини проти основ національної безпеки (проблеми кваліфікації): монографія. Київ: Наук.-вид. від. Нац. акад. СБ України, 2002. 144 с.

Дорош Л. В., Федосєєв В. В. Перешкодження законній діяльності Збройних Сил України та інших військових фор-

мувань: питання правозастосування. *Актуальні проблеми правоохоронної діяльності*: зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. Інтернет-конференції (м. Северодонецьк, 23 грудня 2016 р.); упоряд. В. С. Бондар, М. В. Кривонос. Северодонецьк: Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е. О. Дідоренка, 2017. С. 108–112.

Лантінов Я.О. Щодо визначення національної безпеки України як об'єкта кримінально-правової охорони. *Форум права*. 2011. № 1. С. 570–574. URL: <http://forumprava.pp.ua>

Людвік В. Д. Кримінально-правова характеристика перешкоджання законній діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2015. № 2. С. 234–238.

Мармура О. З. Деякі проблеми тлумачення положень статті 114-1 КК України. *Забезпечення єдності судової практики у кримінальних справах в контексті подій 2013–2014 років в Україні*: матеріали Міжнар. симпозіуму (Львів, 24–25 жовт. 2014 р.). Київ, 2014. С. 103–105.

Матвійчук В. К. Злочини проти основ національної безпеки: поняття та загальна характеристика. *Юридична наука*. 2013. № 9. С. 80–87.

Пилипенко Є. В. Щодо обґрунтованості криміналізації перешкоджання законній діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2016. № 1. С. 267–276.

Рубашенко М. А. Місце злочинів проти основ національної безпеки в системі Особливої частини Кримінального кодексу України. *Бюлетень Міністерства юстиції*. 2013. № 2. С. 117–124.

Список додаткової літератури

Медицький І. Б. Національна безпека України та можливості її досягнення засобами кримінально-правового впливу. *Забезпечення єдності судової практики у кримінальних справах в контексті подій 2013–2014 років в Україні*: матері-

али Міжнар. симпозиуму (м. Львів, 24–25 жовт. 2014 р.). Київ, 2014. С. 106–108.

Мошняга Л. В. Об'єкт злочинів проти конституційних основ національної безпеки України. *Право і безпека*. 2012. № 2 (44). С. 116–120.

Чорний Р. Проблеми удосконалення Закону України про кримінальну відповідальність за перешкоджання законній діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань. *Національний юридический журнал: теорія и практика*. 2015. Февраль. С. 159–162.

Нормативні акти та матеріали судової практики

Про основи національної безпеки України: Закон України від 19.06.2003 р. № 964-IV. *Законодавство України*. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/964-15/>

Про Збройні Сили України : Закон України від 06.12.1991 р. № 1934-XII. *Законодавство України*. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1934-12/>

Про оборону України: Закон України від 06.12.1991 р. № 1932-XII. *Законодавство України*. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1932-12/>

Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію: Закон України від 21.10.1993 р. № 3543-XII. *Законодавство України*. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3543-12/>

Про внесення змін до Кримінального кодексу України: Закон України від 08.04.2014 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1183-18/>

Тема 5. КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА УМИСНЕ ВБИВСТВО З КОРИСЛИВИХ МОТИВІВ ТА ВЧИНЕНЕ НА ЗАМОВЛЕННЯ

П л а н

Вступ.

1. Поняття умисного вбивства і його види.
2. Класифікація обставин, що обтяжують умисне вбивство.
3. Умисне вбивство з корисливих мотивів, його ознаки.
4. Умисне вбивство, вчинене на замовлення, його ознаки.
5. Розмежування цих видів убивств.

Висновки.

При розгляді першого питання слід надати стислу характеристику загального поняття “умисне вбивство”, його об’єктивних та суб’єктивних ознак. Після цього треба зупинитися на характеристиці його видів.

Щоб класифікувати обставини, що обтяжують умисне вбивство, необхідно виходити з того, що критерії такої класифікації можуть бути різними. У ч. 2 ст. 115 КК України закріплені обставини, що обтяжують умисне вбивство. Треба розглянути класифікацію таких обставин за їх змістом з урахуванням того, що вони можуть бути пов’язані, зокрема, з особою потерпілого, способом вчинення вбивства, мотивом і метою вбивства, суб’єктом злочину.

Особлива увага має бути приділена розкриттю третього і четвертого питань про зміст обтяжуючих обставин, які передбачені п.п. 6 та 11 ч. 2 ст. 115 КК. Обов’язково розкрити зміст кожної з цих обставин, звернувши увагу на існування різних точок зору в літературі щодо визначення понять “корисливі мотиви” і “умисне вбивство, вчинене на замовлення”. Важливо показати, як вирішуються справи про зазначені види вбивств у судовій практиці. Слід висвітлити питання про відмінність зазначених видів убивств, у зв’язку з чим, відпові-

даючи на п'яте питання, треба розглянути критерії розмежування умисного вбивства з корисливих мотивів від умисного вбивства, вчиненого на замовлення, а також можливість наявності обтяжуючих ознак в одному злочині.

Список основної літератури

Тацій В. Я. Кваліфікація умисного вбивства за обставин, що обтяжують кримінальну відповідальність: [підрозд. 3.3.2.]. *Актуальні питання кримінального законодавства України та практики його застосування*: монографія / В. Я. Тацій [та ін.]. Харків: Право, 2017. С. 131–151.

Ягодинський В. Кваліфікація умисних вбивств з корисливих мотивів та розбійних нападів зі смертельними наслідками. *Право України*. 1996. № 11.

Євдокимов В. О. Питання кваліфікації умисних вбивств при обтяжуючих обставинах. *Адвокат*. 1996. № 3. С. 19–24.

Мельник М., Хавронюк М. Вбивство на замовлення: деякі аспекти кримінологічної характеристики та проблеми кваліфікації. *Право України*. 1997. № 7. С. 45–49.

Вбивство з корисливих мотивів (судова практика). *Юридичний вісник України*. 2000. 20-26 квіт. (№ 16). С. 21.

Воробьева Т., Санталов А. Квалификация убийства из корыстных побуждений. *Советская юстиция*. 1987. № 6. С. 24–25.

Бородин С. В. Преступления против жизни. Санкт-Петербург: Юрид. Центр Пресс, 2003. С. 169–182.

Попов А. Н. Убийства при отягчающих обстоятельствах. Санкт-Петербург: Юрид. Центр Пресс, 2003. С. 704–781.

Бояров В. І. Деякі питання кримінально-правової характеристики умисних вбивств, вчинених на замовлення. *Новий Кримінальний кодекс України: питання застосування і вивчення*. Київ, 2002. С. 119–122.

Саинчин А. С. Уголовная ответственность за заказные убийства. *Новий Кримінальний кодекс України: питання застосування і вивчення*. Київ, 2002. С. 113–119.

Короленко М. П. Кваліфікація і класифікація умисних вбивств при обтяжуючих обставинах: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2002.

Список додаткової літератури

Лопашук Д. І. Витоки та генезис кримінальної відповідальності за вбивство, вчинене на замовлення. *Юридична наука*. 2011. № 3. С. 185–195. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/jnn_2011_3_24

Черняк Н. П. Особливості розкриття вбивств, вчинених деякими категоріями злочинців. *Вісник Запорізького юридичного інституту Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2010. № 4 (53). С. 245–250. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Пацак Т. С. Особливості розкриття та розслідування вбивств на замовлення. *Актуальні проблеми розкриття та розслідування злочинів у сучасних умовах* : Міжнар. наук.-практ. конф., 5 листоп. 2010 р. Запоріжжя : Юрид. ін-т ДДУВС, 2010. Ч. 3. С. 162–165. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Бережний С. Розмежування умисного вбивства із суміжними злочинами. *Вісник прокуратури*. 2012. № 12. С. 67–77. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Борисов В. І. Інші злочини проти життя: [підрозд. 3.3.3.] / В. І. Борисов, Т. А. Павленко // *Актуальні питання кримінального законодавства України та практики його застосування* : монографія / В. Я. Тацій [та ін.]. Харків: Право, 2017. С. 151–156.

Нормативні акти та матеріали судової практики

Аналіз судової практики розгляду кримінальних справ про умисне вбивство з кваліфікуючими ознаками. *Вісник Верховного Суду України*. 2014. № 8. С. 7–16.

Тема 6. КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА УМИСНЕ ВБИВСТВО, ВЧИНЕНЕ З ОСОБЛИВОЮ ЖОРСТОКІСТЮ, ТА СПОСОБОМ, НЕБЕЗПЕЧНИМ ДЛЯ ЖИТТЯ БАГАТЬОХ ОСІБ

П л а н

Вступ.

1. Поняття “умисне вбивство”, його види.
  2. Класифікація обставин, що обтяжують умисне вбивство.
  3. Умисне вбивство, вчинене з особливою жорстокістю.
  4. Умисне вбивство, вчинене способом, небезпечним для життя багатьох осіб.
  5. Критерії розмежування цих злочинів.
- Висновок.

При розгляді першого питання слід докладно розкрити зміст загального поняття “умисне вбивство”, після чого зупинитися на характеристиці його видів.

Робота над другим питанням має спиратися на положення ч. 2 ст. 115 про те, що критерії класифікації обставин, що обтяжують умисне вбивство, можуть бути різними і бути пов’язані, зокрема, з особою потерпілого, способом вчинення вбивства, мотивом і метою вбивства, суб’єктом злочину.

Третьому і четвертому питанням про зміст убивств із зазначеними обтяжуючими обставинами належить основне місце в роботі. Необхідно розкрити поняття “особлива жорстокість” (п. 4 ч. 2 ст. 115 КК), зазначивши критерії її встановлення.

При аналізі умисного вбивства, що вчинене способом, небезпечним для життя багатьох осіб (п. 5 ч. 2 ст.115 КК), слід звернути особливу увагу на психічне ставлення особи до способу заподіяння смерті, який є небезпечним для життя не тільки однієї людини.

Відповідаючи на п'яте питання, треба показати, що при вчиненні одного вбивства можлива сукупність деяких обтяжуючих ознак, а тому важливо показати, як це може впливати на кваліфікацію і як це питання вирішується у судовій практиці.

Список основної літератури

Стельмах Т. А. Проблемы теории и судебной практики квалификации убийства по признаку особой жестокости. *Российский судья*. 2010. № 10. С. 17–19. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Бородин С. Значение субъективной стороны убийства с особой жестокостью для его квалификации. *Социалистическая законность*. 1986. № 8. С. 47–49.

Константинов П. Влияние жестокости преступного поведения на квалификацию убийства. *Законность*. 2001. № 9. С. 7–10.

Свдокимов В. О. Питання кваліфікації умисних вбивств при обтяжуючих обставинах. *Адвокат*. 1996. № 3. С. 19–24.

Андреева Л. А., Константинов П. Ю. Влияние жестокости преступного поведения на уголовную ответственность. Санкт-Петербург: Юрид. Центр Пресс, 2002. – С. 119–192.

Воробьева Т., Санталов А. Квалификация убийства с особой жестокостью. *СЮ*. 1986. № 11. С. 12–13.

Антонян Ю. М. Преступления, совершаемые с особой жестокостью. *Государство и право*. 1992. № 9. С. 62–70.

Антонян Ю. Преступление особой жестокости и преступления с особой жестокостью. *Социалистическая законность*. 1990. № 6. С. 53–55.

Скляр С. Квалификация преступлений, совершенных с особой жестокостью. *Уголовное право*. 2002. № 1. С. 46–47.

Список додаткової літератури

Черняк Н. П. Особливості розкриття вбивств, вчинених деякими категоріями злочинців. *Вісник Запорізького юридичного інституту Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. Запоріжжя : ЗЮІ ДДУВС, 2010. № 4 (53). С. 245–250. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Бережний С. Розмежування умисного вбивства із суміжними злочинами. *Вісник прокуратури*. 2012. № 12. С. 67–77. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Борисов В. І. Інші злочини проти життя: [підрозд. 3.3.3.] / В. І. Борисов, Т. А. Павленко // Актуальні питання кримінального законодавства України та практики його застосування : монографія / В. Я. Тацій [та ін.]. Харків: Право, 2017. С. 151–156.

Павленко Т. А. КК України: проблеми охорони права людини на життя. *10 років чинності Кримінального кодексу України: проблеми застосування, удосконалення та подальшої гармонізації із законодавством європейських країн: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф.*, 13-14 жовт. 2011 р. Харків: Право, 2011. С. 379–382.

Нормативні акти та матеріали судової практики

Аналіз судової практики розгляду кримінальних справ про умисне вбивство з кваліфікуючими ознаками. *Вісник Верховного Суду України*. 2014. № 8. С. 7–16.

Тема 7. УМИСНЕ ВБИВСТВО В СТАНІ СИЛЬНОГО ДУШЕВНОГО ХВИЛЮВАННЯ

П л а н

Вступ.

1. Загальна характеристика вбивства за кримінальним правом України і його види.
2. Об'єкт та об'єктивна сторона умисного вбивства, вчиненого в стані сильного душевного хвилювання.
3. Суб'єктивна сторона та суб'єкт умисного вбивства, вчиненого в стані сильного душевного хвилювання.
4. Відмінність цього виду умисного вбивства за пом'якшуючих обставин від суміжних злочинів.

Висновки.

На початку роботи необхідно дати стислу загальну характеристику вбивства як злочину, за якого відбувається посягання на життя людини, показати, в чому полягає його суспільна небезпека, проаналізувати його законодавче визначення. При цьому увагу треба звернути на момент заподіяння смерті, зважаючи на характеристику моментів початку і закінчення життя. Далі слід розглянути класифікацію вбивств, відповідно до ступеня їх суспільної небезпечності (ступеня тяжкості).

Друге питання передбачає здійснення аналізу умов, за наявності яких вбивство визнається вчиненим у стані сильного душевного хвилювання, тобто у стані фізіологічного афекту. Важливо дати визначення поняття “фізіологічний афект”,

пояснити, що розуміється під протизаконним насильством, систематичним знущанням і тяжкою образою з боку потерпілого, яке значення має проміжок у часі між протиправними діями потерпілого і позбавленням його життя.

При розгляді суб'єктивної сторони слід проаналізувати особливості умислу винного, мотиву і мети, якими він керувався при вчиненні злочину.

В останньому, четвертому, питанні потрібно навести підстави відмежування цього виду вбивства від суміжних з ним посягань на життя, розглянути складнощі, які можуть виникати при його кваліфікації у разі конкуренції норм.

Усі теоретичні висновки в цій роботі бажано супроводжувати прикладами із судової практики.

Список основної літератури

Кунтій А. І. Методика розслідування умисного вбивства, вчиненого в стані сильного душевного хвилювання: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09: кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність. Львів. держ. ун-т внутр. справ. Львів : [б. в.], 2015. 18 с. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Садова Є. С. Умисне вбивство у стані сильного душевного хвилювання: спірні питання психологічного аспекту. *Морально-етичні засади реформування кримінального законодавства України* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. : 10 квіт. 2015 р. Дніпропетровськ: Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ, 2015. С. 169–172. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Авраменко О. В. Прогалини в законодавстві про кримінальну відповідальність за злочини, вчинені у стані сильного душевного хвилювання. *Кримінальний кодекс України 2001*

р.: проблеми застосування і перспективи удосконалення. Прога-
лини у кримінальному законодавстві : Міжнар. симпозиум,
12-13 верес. 2008 р. Львів: Львів. держ. ун-т внутр. справ,
2008. С. 7–12. URL: [http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/
cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=](http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=)

Смельяненко В. В. Кваліфікація умисного вбивства та
умисних тілесних ушкоджень, вчинених у стані сильного ду-
шевного хвилювання. *Актуальні проблеми кримінального
права та кримінології, кримінально-виконавчого права* : мате-
ріали III Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 10-річчю Між-
нар. гуманіт. ун-ту (м. Одеса, 28 жовт. 2011 р.). Одеса: Фенікс,
2011. С. 105–108. URL: [http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/
irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S
&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=](http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=)

Бородин С. В. Преступления против жизни. Санкт-
Петербург: Юрид. Центр Пресс, 2003. С. 222–241.

Байлов А. Посягательства на личность в состоянии
аффекта по УК РФ и УК Украины. *Законность*. 2002. № 8.
С. 40–41.

Ткаченко Т. Уголовно-правовое значение аффекта. *За-
конность*. 1995. № 10. С. 18–20.

Попов А. Н. Преступления против личности при смяг-
чающих обстоятельствах. Санкт-Петербург: Юрид. Центр
Пресс, 2001. С. 73–205.

Ткаченко Т. Ответственность за преступления против
жизни и здоровья, совершенные в состоянии аффекта. *Закон-
ность*. 1996. № 7. С. 31–33.

Список додаткової літератури

Гришук В. К., Маковецька Н. Є. Вбивство умисне. *Ві-
сник Асоціації кримінального права України* : електрон. наук.
фах. вид. 2015. № 2 (5). С. 333–337. URL:
http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=

&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Черняк Н. П. Особливості розкриття вбивств, вчинених деякими категоріями злочинців. *Запорізький юридичний інститут ДДУВС. Вісник Запорізького юридичного інституту Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ.* 2010. № 4 (53). С. 245–250. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Бережний С. Розмежування умисного вбивства із суміжними злочинами. *Вісник прокуратури.* 2012. № 12. С. 67–77. URL:http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Борисов В. І. Інші злочини проти життя: [підрозд. 3.3.3.] / В. І. Борисов, Т. А. Павленко. *Актуальні питання кримінального законодавства України та практики його застосування: монографія* / В. Я. Тацій [та ін.]. Харків: Право, 2017. С. 151–156.

Павленко Т. А. КК України: проблеми охорони права людини на життя. *10 років чинності Кримінального кодексу України: проблеми застосування, удосконалення та подальшої гармонізації із законодавством європейських країн: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 13-14 жовт. 2011 р.* Харків: Право, 2011. С. 379–382.

Нормативні акти та матеріали судової практики

Аналіз судової практики розгляду кримінальних справ про умисне вбивство з кваліфікуючими ознаками. *Вісник Верховного Суду України.* 2014. № 8. С. 7–16.

Тема 8. КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА УМИСНЕ ВБИВСТВО МАТІР'Ю СВОЄЇ НОВОНАРОДЖЕНОЇ ДИТИНИ

П л а н

Вступ.

1. Система об'єктів кримінально-правової охорони щодо умисного вбивства матір'ю своєї новонародженої дитини. Соціально-правова обумовленість привілейованості складу розглядуваного злочину.

2. Особливості об'єктивної сторони умисного вбивства матір'ю своєї новонародженої дитини.

3. Суб'єктивна сторона та суб'єкт умисного вбивства матір'ю своєї новонародженої дитини. Особливості кваліфікації дій співучасників. Проблема впливу моменту виникнення умислу на кваліфікацію умисного вбивства матір'ю своєї новонародженої дитини.

Висновки.

У вступі необхідно висвітлити актуальність розглядуваної теми, по можливості, навести дані судової статистики, здійснити історичну розвідку щодо того, яке ставлення з боку законодавчих органів різних державних утворень мало місце впродовж епох формування та зміни суспільного ладу, філософських переконань та релігійних поглядів.

При розгляді першого питання дайте характеристику системи (загальний, родовий, безпосередній) об'єктів кримінально-правової охорони щодо умисного вбивства матір'ю своєї новонародженої дитини, визначте підстави соціально-правової обумовленості кримінально-правового переслідування та віднесення розглядуваного злочину до привілейованих складів умисних вбивств.

Висвітлення другого питання потребує розкриття особливостей об'єктивної сторони умисного вбивства матір'ю своєї новонародженої дитини, зокрема: дослідження поняття «новонароджена дитина» та що означає проміжок часу «під

час пологів» та «відразу після пологів». Необхідно також проаналізувати різні підходи до визначення початкового моменту життя людини, висловити своє ставлення щодо цього питання, здійснити спробу аргументації «за» чи «проти».

Досліджуючи третє питання, необхідно розповісти про загальні ознаки суб'єкта (певний вік, осудність тощо; доцільність чи недоцільність зниження віку кримінальної відповідальності) та його спеціальні ознаки, а також дослідити питання, чи поширюються вони на інших співучасників злочину, якщо такі будуть брати участь у його вчиненні, яке це значення має для кваліфікації (за тією самою чи іншою статтею Особливої частини КК України) та чим це обґрунтовується. Слід охарактеризувати суб'єктивну сторону; розкрити зміст інтелектуальної та вольової ознаки прямого умислу; дати відповідь на питання, чи впливає момент його виникнення (заздалегідь, під час пологів, відразу після них) на кваліфікацію розглядуваного злочину, чим це пояснюється.

Якщо в результаті неупередженого дослідження законодавчого формулювання розглядуваного злочину буде виявлено окремі його недоліки, можливо запропонувати проект внесення змін до чинного законодавства та обґрунтувати їх.

Список основної літератури

Тацій В. Я. Кваліфікація умисного вбивства за обставин, що обтяжують кримінальну відповідальність: [підрозд. 3.3.2.] / В. Я. Тацій // Актуальні питання кримінального законодавства України та практики його застосування : монографія / В. Я. Тацій [та ін.]. Харків : Право, 2017. С. 131–151.

Шевченко О. В. Кримінальна відповідальність за вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини: монографія. Харків: НікаНова, 2012. 215 с.

Остапенко Л. А. Кримінально-правова характеристика умисних вбивств при пом'якшуючих обставинах: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2003. 22 с.

Попов А. Н. Преступления против личности при смягчающих обстоятельствах. Санкт-Петербург: Юрид. Центр Пресс, 2001. – С. 73–205.

Список додаткової літератури

Антонюк Н. Вдосконалення законодавчої конструкції складу «умисного вбивства матір'ю своєї новонародженої дитини» (ст. 117 КК України). *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2009. Вип. 49. С. 198–206.

Гернет М. Н. Детоубийство: социологическое и сравнительно-юридическое исследование. Москва: Тип. Имп. Моск. ун-та, 1911. 322 с.

Остапенко Л. Правова оцінка причетності до вбивства матір'ю своєї новонародженої дитини. *Підприємництво, господарство і право*. 2005. № 6. С. 128–131.

Радутний О. Е. Визначення початкового моменту виникнення життя людини в світлі універсальності інформаційних відносин та інформаційного простору / Проблеми законності. 2009. Вип. 105. С. 155–160.

Нормативні акти та матеріали судової практики

Про охорону дитинства : Закон України від 26 квітня 2001 р. № 2402-III. *Відомості Верховної Ради*. 2001. № 930. Ст. 142.

Про судову практику в справах проти життя та здоров'я: постанова Пленуму Верховного Суду України № 2 від 7 лютого 2003 р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0002700-03>

Тема 9. КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ДОВЕДЕННЯ ДО САМОГУБСТВА

П л а н

Вступ.

1. Об'єкт та об'єктивна сторона доведення до самогубства.

2. Суб'єктивна сторона та суб'єкт доведення до самогубства.

3. Кваліфікуючі ознаки.

Висновки.

У вступі необхідно показати суспільну небезпечність цього злочину, оскільки він спричиняє посягання на життя людини. Бажано навести статистичні дані, за якими можна визначити місце цих злочинів у загальній структурі злочинності.

Відповідь на перше питання варто почати з аналізу об'єкта злочину. При висвітленні об'єктивної сторони слід вказати на вичерпний перелік дій, що його утворюють, та розкрити їх зміст на підставі аналізу теорії кримінального права й судової практики. У зв'язку із цим звернути увагу на те, що не можуть кваліфікуватися за ст. 120 КК випадки самогубства внаслідок вчинення щодо особи будь-яких законних дій, а також внаслідок повідомлення хоча й таких, що принижують гідність особи, але вірних, таких, що відповідають дійсності, відомостей за умови, що вони повідомлялися не в образливій чи цинічній формі.

Розкриваючи суб'єктивну сторону (друге питання плану), необхідно зазначити, що доведення до самогубства характеризується виною, яка може бути у формі як умислу, так і необережності.

При характеристиці суб'єкта злочину слід наголосити на тому, що не тягне кримінальної відповідальності підбурювання до самогубства і пособництво в самогубстві.

Наприкінці проаналізуйте кваліфікуючі ознаки та розкрийте їх зміст.

Список основної літератури

Гусак А. О. Проблеми визначення родового об'єкта доведення до самогубства. *Правова держава*. 2013. № 16. С. 116–121.

Вітенко К. А. Кримінальна відповідальність за доведення до самогубства. *Юридичні науки: проблеми та перспективи*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Острог, 6-7

грудня 2013 р.). Херсон: Вид. дім «Гельветика», 2013. С. 67–71.

Гусак А. О. Об'єкт доведення до самогубства: сучасний погляд. *Вісник ОНУ імені І. І. Мечнікова. Правознавство*, 2012. Т. 17. Вип. 1/2 (16/17). С. 171–175.

Гусак А. О. Кримінально-правова характеристика суб'єктивної сторони доведення до самогубства. *Актуальні проблеми держави і права*: зб. наук. пр. 2013 Вип. 69. С. 392–395.

Гусак А. О. Проблемні питання об'єктивної сторони доведення до самогубства. *Теоретичні та практичні проблеми забезпечення сталого розвитку державності та права*: матеріали Міжнар. наук. конф. (м. Одеса, ун-т «Одеська юридична академія»). Одеса: Фенікс, 2012. С. 215–216.

Ярмиш Н. Жорстоке поводження як одна з форм доведення до самогубств. *Право України*. 1992. № 7. С. 45–46.

Список додаткової літератури

Колінько О. О. Доведення до самогубства: порівняльна характеристика українського і зарубіжного кримінального законодавства. *Часопис Київського університету права*. 2010. № 1. С. 258–264.

Женунтій В., Шестопалова Л. Кримінальна відповідальність за доведення до самогубства. *Вісник прокуратури*. 2003. № 7. С. 68–72. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Бурдін В. М. Проблеми кримінальної відповідальності за доведення до самогубства за КК України. *Кримінально-правова охорона життя та здоров'я особи*: матеріали наук.-практ. конф., Харків, 22-23 квіт. 2004 р. Київ; Харків. Юрінком Інтер. 2004. С. 84–86. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Колінько О. О. Доведення до самогубства: порівняльна характеристика українського і зарубіжного кримінального

законодавства. *Часопис Київського університету права*. 2010. № 1. С. 258–264. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Гусак О. А. Спосіб доведення до самогубства як елемент об'єктивної сторони злочину, передбаченого ст. 120 КК України. *Правове життя сучасної України* : матеріали міжнар. наук. конф. проф.-виклад. складу, присвяч. 15-річчю Нац. ун-ту “Одес. юрид. акад.” та 165-річчю Одес. школи права, 20-21 квіт. 2012. Одеса: Фенікс, 2012. Т. 2. С. 288–290. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Нормативні акти та матеріали судової практики

Про судову практику в справах про злочини проти життя та здоров'я особи : постанова Пленуму Верховного Суду України від 7 лютого 2003 р. № 2. *Вісник Верховного Суду України*. 2003. № 1. П. 31.

Тема 10. УМИСНЕ ТЯЖКЕ ТІЛЕСНЕ УШКОДЖЕННЯ, ЩО СПРИЧИНИЛО СМЕРТЬ ПОТЕРПІЛОГО, ТА ЙОГО ВІДМЕЖУВАННЯ ВІД УМИСНОГО І ВБИВСТВА ЧЕРЕЗ НЕОБЕРЕЖНІСТЬ

П л а н

Вступ.

1. Поняття “умисне тяжке тілесне ушкодження”, критерії його визначення.
2. Умисне тяжке тілесне ушкодження, що спричинило смерть потерпілого.
3. Об'єкт та об'єктивна сторона.

4. Суб'єктивна сторона та суб'єкт.

5. Відмінність умисного тяжкого тілесного ушкодження, що спричинило смерть потерпілого, від умисного вбивства та вбивства через необережність.

Висновки.

Розглядаючи перше питання, слід розкрити загальне поняття “тілесне ушкодження”. Для цього необхідно ознайомитися з «Правилами судово-медичного визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень», затвердженими 17.01.1995 р., і приділити особливу увагу аналізу критеріїв віднесення тілесних ушкоджень до тяжких. Обов'язково навести викладені в літературі точки зору щодо кількості та видів таких критеріїв, розкрити їх зміст.

Висвітлюючи друге питання, покажіть, що ч. 2 ст. 121 КК передбачає декілька кваліфікуючих ознак, серед яких умисне тяжке тілесне ушкодження, що спричинило смерть потерпілого, є найбільш суспільно небезпечним. Проаналізуйте об'єктивну сторону, підкресливши її складний характер, обумовлений тим, що цей злочин належить до таких, що кваліфікуються за наслідком: суспільно небезпечне діяння – тяжке тілесне ушкодження (проміжний наслідок) – смерть потерпілого.

Спеціального аналізу потребує така об'єктивна ознака, як причинний зв'язок. Для розкриття цього питання слід звернутися до Загальної частини кримінального права, зокрема, до теми про об'єктивну сторону злочину.

Важливо показати специфіку суб'єктивної сторони, яка виявляється в змішаній формі вини, розкрити її зміст.

Останнє питання пов'язане з попереднім аналізом специфіки об'єктивної та суб'єктивної сторін умисного тяжкого тілесного ушкодження, що спричинило смерть потерпілого. Розкриваючи його, необхідно окремо проаналізувати суб'єктивну сторону умисного вбивства і вбивства через необережність. Тільки після цього можна зробити висновок про відмежування цих злочинів від умисного тяжкого тілесного ушкодження, що спричинило смерть потерпілого.

Бажано звернутися також до судової практики з цього питання.

Список основної літератури

Бурдін В. Проблеми розмежування складу «вбивства через необережність» від складу «умисного тяжкого тілесного ушкодження, яке спричинило смерть потерпілого». *Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні*: матеріали XXIII звіт. наук.-практ. конф., 7-8 лют. 2017 р. Львів: Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка, 2017. Ч. 2. С. 118–121. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Волошин П. В. Разграничение в судебной практике убийства и причинения тяжкого вреда здоровью, повлекшего причинение смерти по неосторожности. *Уголовное право*. 2011. № 3. С. 8–11. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Гороховская Е. В. Уголовно-правовая ответственность за убийство по неосторожности в УК Украины и России. *Наука і вища освіта: Конференції. Наукове рецензування. Інформація*. Вип. 1. Запоріжжя : Б. в., 1998. С. 84–86. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Гороховська О. В. Відповідальність за вбивство з необережності. *Науковий вісник Дніпропетровського юридичного інституту МВС України*. 2000. № 3 (4). С. 78–84. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Гороховська О. В. Про призначення покарання за вбивство через необережність. *Проблеми пенітенціарної теорії і практики*: щоріч. бюл. Київ. ін-ту внутр. справ. Вип. 7. Київ: МП “Леся”, 2002. С. 161–165. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Музика А. А., Гороховська О. В. Проблеми кримінальної відповідальності за вбивство через необережність. *Кримінальний кодекс України 2001р. (проблеми, перспективи та шляхи вдосконалення кримінального законодавства)*: матеріали наук.-практ. конф., 4-5 квіт. 2003 р. Львів: ЛІВС при НАВС України. 2003. С. 259–262. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Тютюгін В. І., Ус О. Вбивство через необережність: проблеми кримінальної відповідальності. *Вісник Академії правових наук України*. 2007 р. № 3 (50). – С. 250–254. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Список додаткової літератури

Гороховська О. В. Обставини, що обтяжують та пом’якшують покарання за вбивство через необережність. *Держава та регіони. Серія: Право*. 2003. № 1. С. 95–98.

Іванов Ю., Круміна М. Вчинення вбивств та тілесних ушкоджень з необережності: сучасний стан і тенденції. *Право України*. 2005. № 11. С. 91–94.

Гураль Л. О. Загальні підходи до визначення меж відповідальності за спричинення тілесних ушкоджень. *Хмельницький університет управління та права. Університетські наукові записки* : часопис. 2016. № 4 (60). С. 117–124. URL:

http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Т е м а 11. КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА КАТУВАННЯ

П л а н

Вступ.

1. Об'єкт та об'єктивна сторона катування.
2. Суб'єктивна сторона та суб'єкт катування.
3. Кваліфікуючі ознаки, що обтяжують кримінальну відповідальність за катування.
4. Співвідношення катування з іншими складами злочинів.

Висновки.

При дослідженні катування важливо розуміти, що хоча заборона цього злочину закріплена як на конвенційному, так і на національному рівнях, встановлення ознак аналізованого діяння можливе виключно на підставі положень ст. 127 КК України (згідно з правилами, передбаченим ч. 3 ст. 3 КК України). При цьому, зважаючи на положення ст. 17 ЗУ «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» від 23 лютого 2006 року № 3477-IV, оціночні ознаки катування можуть бути розкриті виходячи з практики ЄСПЛ.

Відповідь на перше питання передбачає окреме дослідження об'єкта та об'єктивної сторони катування. Аналіз об'єкта розглядуваного злочину слід розпочати із вивчення загального об'єкта катування. Необхідно розкрити зміст родового об'єкта означеного злочину. При цьому важливо звернути увагу на те, що норма про кримінальну відповідальність за катування міститься у розділі II Особливої частини КК України. Допустимо тезово окреслити полеміку щодо про-

блеми родового об'єкта катування. Подальше вивчення об'єкта аналізованого діяння має включити в себе дослідження видового та безпосереднього об'єктів катування. При розкритті видового об'єкта катування слід: зазначити підгрупи злочинів, які криміналісти виокремлюють у межах групи злочинів проти життя та здоров'я особи; вирішити питання про те, до якої із цих підгруп належить катування, та, відповідно, визначитися із змістом видового об'єкта аналізованого злочину. Дослідження безпосереднього об'єкта катування необхідно провести з урахуванням того, що розглядуване діяння є поліоб'єктним, тож слід охарактеризувати основний і додаткові безпосередні об'єкти катування. Окремо має бути розглянуто ознаки потерпілого.

При вивченні об'єктивної сторони необхідно виходити з того, що катування є злочином із матеріальним складом, тому мають бути проаналізовані: діяння (побої, мучення, інші насильницькі дії); суспільно небезпечні наслідки (сильний фізичний біль, фізичне, моральне страждання); причинний зв'язок. Бажане критичне осмислення наукової думки по визнанню катування злочином із формальним складом (з позиції того, що цей науковий підхід суперечить практиці ЄСПЛ).

Висвітлення другого питання вимагає характеристики суб'єктивної сторони та суб'єкта катування. При аналізі суб'єктивної сторони потрібно дослідити ознаку не тільки вини, але й спеціальної мети. Визначення суб'єкта катування необхідно провести згідно з положеннями вчення про загальний суб'єкт злочину. При цьому важливо звернути увагу на невідповідність норм ч. 1 ст. 127 КК України ч. 1 ст. 1 Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поведінки і покарання від 10 грудня 1984 року в частині визначення суб'єкта катування. За наявності аргументів можна висловити власну точку зору щодо того, чи є обґрунтованим рішення законодавця криміналізувати катування як злочин, що вчиняється загальним суб'єктом.

Третє питання передбачає аналіз кваліфікуючих ознак, що обтяжують кримінальну відповідальність за катування.

Слід розкрити зміст кожної із цих ознак, приділити особливу увагу дослідженню мотиву расової, національної, релігійної нетерпимості.

Відповідь на четверте питання доцільно надати за двома позиціями: по-перше, навести відмінності катування (ст. 127 КК України), перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу (ст. 365 КК України), примушування давати показання (ст. 373 КК України) за ознаками складів злочинів; по-друге, визначитись із кваліфікацією катування, вчиненого: а) працівником правоохоронного органу; б) при допиті прокурором, слідчим, працівником підрозділу, який здійснює оперативно-розшукову діяльність.

Список основної літератури

Дорош Л. В., Марадіна Ю. С. До проблеми визначення безпосереднього об'єкта катування. *Питання боротьби зі злочинністю*: зб. наук. пр. 2011. Вип. 22. 296 с. С. 43–53.

Дорош Л. В. Мотив расової, національної, релігійної нетерпимості як кваліфікуюча ознака злочинів проти життя і здоров'я особи. *Проблеми законності*. 2011. Вип. 114. С. 163–173.

Марадіна Ю. С. Особливості потерпілого як ознаки складу катування. *П'ять Харківські кримінально-правові читання*: тези доп. та наук. повідомл. учасників Міжнар. наук. конф. студентів та аспірантів (м. Харків, 12–13 трав. 2016 р.) / редкол.: В. Я. Тацій (голов. ред.) та ін.; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. – Харків: Право, 2016. 350 с. С. 154–156.

Марадіна Ю. С. Поняття «мучення» і «мордування»: повна синонімія чи збіг окремих ознак? *Сучасні проблеми правової системи України*: зб. матеріалів V Міжнар. наук.-практ. конф. (28 листоп. 2013 р.). Київ: Кондор-видавництво, 2013. 507 с. С. 306–309.

Марадіна Ю. С. Сильний фізичний біль як оціночне поняття (ст. 127 КК України). *Актуальні проблеми права: теорія і практика*: зб. наук. пр. Луганськ: ФОП Котова, 2012. 655 с. С. 378–386.

Марадіна Ю. С. Фізичне і моральне страждання як суспільно небезпечні наслідки катування. *Актуальні питання розвитку державності та правотворчої діяльності в Україні*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., м. Харків, 2-3 лют. 2013 р. У 2-х т. Харків: ГО “Асоціація аспірантів-юристів”, 2013. Т. 2. 104 с. С. 46–48.

Поліщук О. Ю. Проблеми розуміння дискримінації як однієї з цілей катування. *Форум права*. 2008. № 3. С. 411–418.

Телесницький Г. Н. Кримінальна відповідальність за катування: порівняльно-правове дослідження: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. 12.00.08: кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2013. 20 с.

Список додаткової літератури

Ахтирська Н. М., Касько В. В., Маланчук Б. А. та ін. Застосування в Україні європейських стандартів протидії жорсткому поводженню і безкарності: наук.-практ. посіб. для суддів / за заг. ред. В. Т. Маляренка. Київ: «К.І.С.», 2011. 320 с.

Денисова О. В. Кримінально-правова характеристика катування: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. 12.00.08: кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право. Київ, 2014. 24 с.

Михайленко Д. Г. Кримінально-правова характеристика катування. *Часопис Академії адвокатури України*. № 13. 2011. С. 1–9.

Слуцька Т. І. Кримінальна відповідальність за перевищення влади або службових повноважень: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. 12.00.08: кримінальне право; кримінологія; кримінально-виконавче право. Київ: Б. в., 2010. 20 с.

Нормативні акти та матеріали судової практики

Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів пово-

дження і покарання від 10 грудня 1984 року. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_085

Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23 лютого 2006 року № 3477-IV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3477-15>

Правила судово-медичного визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень, затверджені Наказом МОЗ України від 17.01.1995 р. № 6. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0255-95>

Рішення Європейського Суду з прав людини, розміщені на офіційному сайті Міністерства юстиції України (ст. 3 «Заборона катування»). URL: <http://old.minjust.gov.ua/19614>

Т е м а 12. НЕЗАКОННЕ ПРОВЕДЕННЯ АБОРТУ: КРИМІНАЛЬНО-ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ

П л а н

Вступ.

1. Об'єктивні і суб'єктивні ознаки незаконного проведення абортів за КК України.

2. Кваліфікуючі ознаки незаконного проведення абортів згідно з КК України.

3. Об'єктивні і суб'єктивні ознаки незаконного проведення абортів за КК інших зарубіжних країн.

4. Кваліфікуючі ознаки незаконного проведення абортів за КК інших зарубіжних країн.

Висновки.

У вступі бажано в стислій формі показати історію розвитку кримінального законодавства за незаконне проведення абортів, суспільну небезпечність цього злочину та аргументувати соціальну обумовленість норми про відповідальність за це посягання. Слід зазначити, що статті 3, 27 Конституції України, у яких проголошено, що людина, її життя і здоров'я,

честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю та закріплено невід’ємне право кожної людини на життя, є основоположними вихідними нормами, на які слід спиратися при розкритті даної теми.

Досліджуючи об’єктивні ознаки незаконного проведення абортів за КК України, необхідно визначити основний безпосередній об’єкт злочину; з’ясувати зміст поняття “аборт” та пояснити, коли він визнається незаконним. При цьому слід відмежовувати незаконне проведення абортів від діянь, коли переривання вагітності сталося внаслідок нанесення жінці ударів, побоїв або інших насильницьких дій, та роз’яснити, чи змінюється у таких випадках їх кваліфікація.

Характеризуючи суб’єктивні ознаки вітчизняного кримінального законодавства, визначте форму вини і суб’єкта злочину. Аналізуючи кваліфікуючі ознаки, важливо показати, як впливає суб’єктивне ставлення винного до настання наслідків, та навести приклади із судової практики.

Висвітлюючи питання про кримінальну відповідальність за незаконне проведення абортів інших зарубіжних країн, слід мати на увазі, що кримінально-правова охорона життя ненародженої дитини може суттєво відрізнятися від національного кримінального законодавства. З огляду на це детально проаналізуйте об’єктивні і суб’єктивні ознаки незаконного проведення абортів за КК інших зарубіжних країн. Зокрема, зверніть увагу на місце даного злочину в системі норм Особливої частини відповідних країн та як визначено ознаки об’єктивної сторони даного злочину та його кваліфікуючі ознаки.

Наприкінці зазначте, у чому полягає подібність і відмінність даного злочину. Підсумовуючи роботу, визначте, чи потребує вдосконалення норма за незаконне проведення абортів за КК України.

Список основної літератури

Дудоров О., Балабко В. Незаконне проведення абортів: проблеми тлумачення і вдосконалення кримінального законо-

давства. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2012. № 4. С. 26–31.

Лапко Г. К. До питання визначення спеціальних ознак суб'єкта незаконного проведення абортів за кримінальним законодавством України. *Право і безпека*. 2005. № 1. Т. 4. С. 130–132.

Ларкін М. О. Проблемні питання кримінальної відповідальності за незаконне проведення абортів. *Часопис Академії адвокатури України*. 2012. № 16 (3'2012). С. 1–4.

Павленко І. В. Незаконність як ознака злочину, відповідальність за який передбачена ст. 134 КК України. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка. Проблеми теорії та практики застосування законодавства*. Розд. II. 2012. № 4. С. 125–129.

Хавронюк М. І. Кримінальне законодавство України та інших держав континентальної Європи: порівняльний аналіз, проблеми гармонізації : монографія. Київ: Юрисконсульт, 2006. 1048 с.

Список додаткової літератури

Бучківська В. Л. Незаконне проведення абортів: кримінально-правова кваліфікація та судова практика. *Медичне право*. 2014. № 2 (14). С. 18–27.

Ткаченко І. М. Кримінально-кримінологічна характеристика незаконного проведення абортів в Україні. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*. 2013. № 6-2. Т. 2. С. 99–101.

Черевко К. О. Генезис законодавства за незаконне проведення абортів. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. 2013. № 1082. Серія «ПРАВО». Вип. № 16. С. 162–165.

Черевко К. О. Кримінально-правовий аналіз міжнародного законодавства щодо норми про кримінальну відповідальність за незаконне проведення абортів. *Форум права*. 2013. № 3. С. 733–738. URL: [Http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2013_3_120.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2013_3_120.pdf)

Нормативні акти та матеріали судової практики

Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=280112&p=1300343043659469>.

Інструкція з визначення критеріїв перинатального періоду, живонародженості та мертвнонародженості, затверджена наказом МОЗ України від 29.03.2006 № 179. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0427-06>.

Інструкція про порядок проведення операції штучного переривання вагітності: затв. наказом Міністерства охорони здоров'я України від 20.07.2006 р. № 508. *Офіційний вісник України*. 2006. № 43. С. 222. Ст. 2912. Код акта 37706/2006.

Про судову практику в справах про злочини проти життя та здоров'я особи : постанова Пленуму Верховного Суду України від 7 лютого 2003 р. № 2. *Вісник Верховного Суду України*. 2003. № 1. П. 31.

Про реалізацію статті 281 Цивільного кодексу України: постанова Кабінету Міністрів України від 15 лютого 2006 р. № 144. *Офіційний вісник України*. 2006. № 7. С. 114. Ст. 357. Код акта 35225/2006.

Т е м а 13. КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ЗАЛИШЕННЯ В НЕБЕЗПЕЦІ ТА ЗА НЕНАДАННЯ ДОПОМОГИ ОСОБІ, ЯКА ПЕРЕБУВАЄ В НЕБЕЗПЕЧНОМУ ДЛЯ ЖИТТЯ СТАНІ

П л а н

Вступ.

1. Об'єктивні та суб'єктивні ознаки залишення в небезпеці.
2. Кваліфікуючі ознаки залишення в небезпеці.
3. Об'єктивні та суб'єктивні ознаки ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані.
4. Кваліфікуючі ознаки ненадання допомоги особі, яка

перебуває в небезпечному для життя стані.

5. Відмінність залишення в небезпеці від ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані.

Висновки.

Виходячи з положень Конституції України (ст. 3, 27), де наголошується, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю, а також закріплюється невід'ємне право кожної людини на життя, обґрунтуйте актуальність обраної теми. У стислій формі окресліть історію розвитку кримінального законодавства з питання відповідальності за злочини, що становлять небезпеку життю та здоров'ю людини, покажіть їх суспільну небезпечність, розкрийте соціальну обумовленість норм про відповідальність за ці посягання.

Характеризуючи об'єктивні ознаки залишення в небезпеці, необхідно з'ясувати поняття “небезпечний для життя стан”, назвати чинники, що обумовили причини безпорадності потерпілого (вік, фізіологічні та патологічні процеси тощо), та джерела небезпеки, які викликали такий стан. Залежно від джерела небезпеки слід визначити види бездіяльності, назвати їх; встановити критерії відповідальності за бездіяльність (об'єктивний і суб'єктивний); зазначити підстави, що обумовлюють правовий обов'язок надати допомогу потерпілому за наявності реальної можливості виконати цей обов'язок. Важливе значення має питання про конструкцію складу та встановлення моменту, з якого злочин вважається закінченим.

Розкриваючи суб'єктивні ознаки цього складу злочину, необхідно визначити форму вини, проаналізувати суперечливі точки зору щодо питання про їх характер, звернути увагу на завідомість як обов'язкову ознаку суб'єктивної сторони. Слід пам'ятати, що суб'єкт у даному разі спеціальний, причому ним можуть бути дві категорії осіб, які треба назвати і надати характеристики.

Після цього доцільно звернутися до висвітлення кваліфікуючих ознак злочину і показати, як впливає на кваліфікацію суб'єктивне ставлення винного до настання наслідків.

Бажано звернутися до судової практики.

Вирішуючи питання про відмінність залишення в небезпеці від ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя становищі, треба звернути увагу на те, що відмежування слід проводити як за об'єктивними, так і за суб'єктивними ознаками. Важливо пам'ятати, що у низці випадків при залишенні в небезпеці, на відміну від ненадання допомоги, потерпілий потрапляє в небезпечне для життя становище саме внаслідок поведінки винної особи. Далі необхідно порівняти конструкцію досліджуваних складів, характер наслідків. Проводячи відмежування цих злочинів за суб'єктивними ознаками, важливо мати на увазі, що в першому з них зміст вини визначається особливостями видів бездіяльності. Має місце відмінність і за суб'єктом злочину.

Список основної літератури

Сташис В. В., Бажанов М. І. Особа під охороною кримінального закону. Харків, 1996. С. 133–143.

Бабаніна В. В. Кримінальна відповідальність за залишення в небезпеці: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08: кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право. Київ: [б. в.], 2010. 20 с. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Пилипенко Є. О. Кримінально-правове забезпечення протидії залишенню у небезпеці: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08: кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право. Харків: б. в., 2013. 17 с. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Тимчук О. Суб'єктивна сторона залишення в небезпеці. *Підприємництво, господарство і право*. 2004. № 1.

С. 80–83. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Кузнецов В. В. Окремі питання відмежування залишення в небезпеці від ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані. *Юрид. наука* : наук. юрид. журн. 2015. № 1. С. 44–52. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Тимчук О. Л. Об'єктивні ознаки залишення в небезпеці. *Вісник Запорізького юридичного інституту*. 2002. № 3 (24). С. 203–208. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Бабаніна В. В. Історія розвитку законодавства про кримінальну відповідальність за залишення в небезпеці. *Адвокат*. 2008. № 12. С. 26–30. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Кричун Ю. А., Арделян І. І. Порівняльно-правовий аналіз залишення в небезпеці за кримінальним законодавством України та деяких зарубіжних держав. *Держава та регіони. Серія: Право: наук.-вироб. журн.* 2015. № 1. С. 60–64. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Микитчик О. В., Бабаніна В. В. Суб'єктивна сторона залишення в небезпеці. *Адвокат*. 2009. № 5. С. 26–30. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Бабаніна В. Об'єктивна сторона залишення в небезпеці. *Підприємництво, господарство і право*. 2009. № 7. С. 123–126. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Микитчик О., Бабаніна В. Особливості суб'єкта злочину, передбаченого ст. 135 Кримінального кодексу України “залишення в небезпеці”. *Підприємництво, господарство і право*. 2010. № 1. С. 134–137.

Дударець Д. В. Причинний зв'язок у злочинах залишення в небезпеці та ненадання допомоги за КК України. *Держава і право. Юридичні і політичні науки* : зб. наук. пр. 2011. Вип. 51. С. 547–552. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Цимідан П. П. Історія розвитку кримінального законодавства, що передбачає відповідальність за залишення в небезпеці. Актуальні сучасні проблеми кримінального права та кримінології у світлі реформування кримінальної юстиції : зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф. 23 трав. 2014 р. Харків: ХНУВС, 2014. Т. 1. С. 169–172. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Назимко Є. С., Пилипенко Є. О. Пропозиції з оптимізації міри покарання за залишення в небезпеці. *Право і суспільство*. 2011. № 2. С. 203–209. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Назимко Є., Пилипенко Є. Короткий огляд історії встановлення кримінальної відповідальності за залишення у небезпеці. *Підприємництво, господарство і право*. 2011. № 6. С. 136–139. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

TN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Пилипенко Є. О. Особливості відмежування залишення в небезпеці від інших злочинів проти життя та здоров'я особи за кримінальним законодавством України. *Підприємництво, господарство і право*. 2011. № 12. С. 165–168. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Список додаткової літератури

Пилипенко Є. О. Особливості розвитку кримінально-правового забезпечення протидії залишенню у небезпеці за часи незалежної України. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2012. № 1. С. 114–118. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Бабаніна В. В. Порівняльний аналіз кримінальної відповідальності за залишення в небезпеці (на прикладі України та Нідерландів). *Проблеми кримінально-правових наук: історія, сучасність, міжнародний досвід (пам'яті професора П. П. Михайленка)* : тези доп. загальноуніверситет. наук.-теорет. конф. Київ: Київ. нац. ун-т внутр. справ, 2009. С. 177–180. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Стойловський Р. В. Соціальні та правові підстави криміналізації залишення в небезпеці. *Актуальні проблеми держави і права* : зб. наук. пр. 2011. Вип. 60. С. 77–84. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Орлов П. И. Залишення в небезпеці // Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. / редкол. В. Я. Тацій [та ін.]. Харків : Право, 2017. Т. 17: Кримінальне право. С. 225–228. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21S1TN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Т е м а 14. ПОРУШЕННЯ ВСТАНОВЛЕНОГО ЗАКОНОМ ПОРЯДКУ ТРАНСПЛАНТАЦІЇ ОРГАНІВ АБО ТКАНИН ЛЮДИНИ

П л а н

Вступ.

1. Сучасний стан та основні напрямки розвитку правового регулювання трансплантації органів або тканин людини.

2. Кримінально-правова характеристика порушення встановленого законом порядку трансплантації органів або тканин людини.

3. Кримінально-правова характеристика вилучення у людини органів або тканин з метою їх трансплантації.

4. Кваліфікуючі обставини вилучення у людини органів або тканин з метою їх трансплантації.

5. Кримінальна відповідальність за незаконну торгівлю органами або тканинами людини.

6. Особливо кваліфікуючі обставини.

Висновки.

У вступі необхідно звернути увагу на те, що орієнтування України на міжнародні стандарти в галузі прав людини вимагають від нашої держави реального гарантування проголошених в Основному Законі прав і свобод людини. Обов'язковою умовою реалізації цих конституційних приписів є забезпечення якісної і кваліфікованої медичної допомоги, яка є критерієм, що фактично обумовлює якість життя лю-

дини в цілому, визначає стан захищеності кожного члена громадянського суспільства. Для реалізації прав і свобод людини необхідним є створення системи юридичних гарантій їх забезпечення. Однією з таких гарантій, що забезпечує реалізацію права громадян на отримання належної медичної допомоги, є Кримінальний кодекс України, який містить низку норм, що охороняють життя та здоров'я особи у медичній сфері. З урахуванням наведеного вкажіть на актуальність дослідження кримінально-правового захисту трансплантації органів або тканин людини.

Вирішуючи перше питання, проаналізуйте міжнародне і національне законодавство, що регулює порядок та умови трансплантації органів або тканин людини, визначте основні напрямки його розвитку. Далі сформулюйте поняття трансплантації, її види, окресліть коло біологічних, морально-етичних та медико-правових проблем, що виникають у сфері трансплантології. Зверніть увагу на необхідність урахування у вітчизняному законодавстві міжнародних стандартів, які використовуються при трансплантації анатомічних матеріалів людини.

Кримінально-правову характеристику порушення встановленого законом порядку трансплантації органів або тканин людини доцільно почати з визначення його родового і безпосереднього об'єктів. Аналізуючи об'єктивну сторону злочину, передбаченого ч. 1 ст. 143 КК України, доцільно розглянути три групи кримінально караних діянь, а саме: 1) порушення порядку трансплантації, вчинені щодо реципієнта; 2) порушення порядку трансплантації, вчинені щодо тіла померлої особи, яке використовується як донор анатомічних матеріалів; 3) порушення порядку трансплантації, вчинені щодо живого донора.

Висвітлюючи третє питання плану, особливу увагу приділіть розкриттю понять примушування та обману як способів вчинення злочину, передбаченого ч. 2 ст. 143 КК України. Слід пам'ятати, що потерпілим від цього злочину може бути тільки живий донор (*ex vivo*).

Аналізуючи ч. 3 ст. 143 КК України, необхідно врахо-

увати, що вона передбачає кваліфікуючі обставини лише стосовно вилучення у людини шляхом примушування або обману її органів або тканин з метою їх трансплантації, тобто дій, передбачених ч. 2 ст. 143 КК України.

Слід окремо зупинитися на регламентації кримінальної відповідальності за незаконну торгівлю органами або тканинами людини.

Висвітлюючи шосте питання, більш детально розкрийте поняття “транснаціональні організації, які займаються вилученням у людей органів або тканин з метою їх трансплантації або незаконною їх торгівлею”.

Список основної література

Гринчак С. В. Кримінальна відповідальність за незаконну трансплантацію органів або тканин людини: монографія / наук. ред. Л. В. Дорош. Харків: Право, 2011. 296 с.

Гринчак С. В. Науково-практичний аналіз складів злочинів, передбачених ст. 143 КК України. *Форум права*. 2016. № 2. С. 43–53. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2016_2_9.pdf

Дорош Л. В., Потапенко Л. В. Незаконна торгівля органами або тканинами людини. *Питання боротьби із злочинністю*. Харків: Право, 2011. Вип. 21. С. 99–111.

Мусієнко А. Злочини у сфері трансплантації органів або тканин людини. *Вісник прокуратури*. 2007. № 10 (76). С. 115–118.

Чеботарьова Г. В. Кримінально-правова охорона правопорядку в сфері медичної діяльності: монографія. – Київ: КНТ, 2011. 616 с.

Список додаткової література

Глушков В. А. Ответственность за преступления в области здравоохранения. – Киев: Выща шк., 1987. 200 с.

Горелик И. И. Правовые аспекты пересадки органов и тканей. Минск: Вышэйшая шк., 1971. – 91 с.

Крылова Н. Е. Уголовное право и биоэтика: проблемы, дискуссии, поиск решений. Москва: ИНФРА-М, 2006. 320 с.

Лісіцина Ю. О. Порушення встановленого законом порядку трансплантації органів або тканин людини та насильницьке донорство: кримінально-правова та кримінологічна характеристика: автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.08. Львів, 2016. 20 с.

Сучасне українське медичне право України: монографія / за заг. ред. С. Г. Стеценко. Київ: Атіка, 2010. 496 с.

Тихонова С. С. Прижизненное и посмертное донорство в Российской Федерации: вопросы уголовно-правового регулирования. Санкт-Петербург: Юрид. центр Пресс, 2002. 321 с.

Нормативні акти та матеріали судової практики

Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 10 листопада 1992 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 4. Ст. 19.

Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людини: Закон України від 16 липня 1999 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 41. Ст. 377.

О приведении в соответствие законодательств государств-участников по вопросам изъятия, пересадки и трансплантации материалов организма человека: Резолюция Комитета министров Совета Европы № (78) 29 от 11 мая 1978 г. *Закон і бізнес*. 1996. № 21. С. 3.

Про судову практику в справах про злочини проти життя та здоров'я особи: постанова Пленуму Верховного Суду України № 2 від 7 лютого 2003 р. *Вісник Верховного Суду України*. 2003. № 1. С. 37–42.

Т е м а 15. КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ТОРГІВЛЮ ЛЮДЬМИ АБО ІНШУ НЕЗАКОННУ УГОДУ ЩОДО ПЕРЕДАЧІ ЛЮДИНИ

П л а н

Вступ.

1. Об'єкт та об'єктивна сторона торгівлі людьми або іншої незаконної угоди щодо передачі людини.

2. Суб'єктивна сторона та суб'єкт торгівлі людьми або іншої незаконної угоди щодо передачі людини.

3. Кваліфікуючі ознаки торгівлі людьми або іншої незаконної угоди щодо передачі людини.

4. Відмежування торгівлі людьми від суміжних злочинів.

Висновки.

У вступі необхідно показати соціальну обумовленість кримінальної відповідальності за торгівлю людьми або іншу незаконну угоду щодо передачі людини і приділити увагу історії розвитку даного питання.

Перше питання потребує розкриття об'єктивних ознак цього складу злочину. При їх розгляді слід звернути увагу на безпосередній основний і додатковий об'єкти торгівлі людьми. Аналіз об'єктивної сторони вимагає перш за все визначення поняття «торгівля людьми», всіх визначених в законі її форм. Слід звернути увагу на питання про момент закінчення цього злочину, проаналізувати точки зору, що існують в літературі щодо даного аспекту.

Розглядаючи суб'єктивну сторону (форми вини і обов'язкової мети його вчинення) і суб'єкт цього злочину, треба звернути увагу на передбачені в законі такі види мети, як: мета сексуальної експлуатації, використання в порнобізнесі, втягнення у злочинну діяльність, залучення в боргову кабалу, усиновлення (удочеріння) в комерційних цілях, використання у збройних конфліктах, експлуатації праці.

Характеристика третього питання вимагає ретельного аналізу кваліфікуючих ознак торгівлі людьми, передбачених в ч.2 та ч.3 ст.149 КК України. Необхідно розкрити поняття

«інші тяжкі наслідки». Виходячи з того, що торгівля людьми часто пов'язується із заподіянням шкоди різним об'єктам, слід докладно вивчити особливості кваліфікації цього злочину за сукупністю (наприклад, у тому випадку, коли торгівля людьми поєднується з незаконною трансплантацією органів (ст.143 КК України) або із втягненням неповнолітніх у злочинну діяльність (ст.304 КК України) та ін.).

В останньому пункті плану розкрийте підстави розмежування торгівлі людьми і суміжних злочинів.

Список основної літератури

Козак В. А. Кримінальна відповідальність за торгівлю людьми (аналіз складу злочину): автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08: кримінальне право; криминологія; кримінально-виконавче право. Харків: [б. в.], 2003. 20 с. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Лизогуб Я. Г. Кримінальна відповідальність за торгівлю людьми або іншу незаконну угоду щодо передачі людини. Луганськ : ПВВ ЛАВС, 2003. 204 с. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Підгородинський В. М. Відповідальність за торгівлю людьми за кримінальним законодавством України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08: кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право. Одеса : [б. в.], 2005. 19 с. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Лизогуб Я. Г., Яценко С. С. Протидія торгівлі людьми: аналіз вітчизняного та зарубіжного законодавства : навч. посі-

бник. Київ: Атіка, 2005. 240 с. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Лизогуб Я. Г. Відмежування торгівлі людьми або іншої незаконної угоди щодо передачі людини від суміжних злочинів. *Вісник Луганської академії внутрішніх справ МВС України*. Вип. 2, Луганськ, 2002. С. 112–121.

Козак В. А. Кримінальна відповідальність за торгівлю людьми за новим Кримінальним кодексом України. *Проблеми законності*. 2002. Вип. 56. С. 144–151.

Список додаткової літератури

Харчук В. Генезис спеціальних міжнародних договорів у сфері протидії рабству та торгівлі людьми. *Юридичний журнал*. 2010. № 10. С. 35–41. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Осипова Е. В. Проблемы противодействия торговле людьми: анализ российского и зарубежного опыта. *Криміналістика XXI століття* : матеріали наук.-практ. конф., 25-26 листоп. 2010 р. Харків: Право, 2010. С. 423–427. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Лизогуб Я. Г. Кримінальна відповідальність за торгівлю людьми або іншу незаконну угоду щодо передачі людини: порівняльно-правове дослідження: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08: кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право. Київ: [б. в.], 2003. 20 с. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Тема 16. ПОРУШЕННЯ РІВНОПРАВНОСТІ ГРОМАДЯН ЗАЛЕЖНО ВІД ЇХ РАСОВОЇ, НАЦІОНАЛЬНОЇ НАЛЕЖНОСТІ, РЕЛІГІЙНИХ ПЕРЕКОНАНЬ, ІНВАЛІДНОСТІ ТА ЗА ІНШИМИ ОЗНАКАМИ

П л а н

Вступ.

1. Загальна характеристика порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної належності, релігійних переконань, інвалідності та за іншими ознаками у системі злочинів проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина.

2. Об'єктивні ознаки порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної належності, релігійних переконань, інвалідності та за іншими ознаками.

3. Суб'єктивні ознаки порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної належності, релігійних переконань, інвалідності та за іншими ознаками.

4. Кваліфікуючі ознаки порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної належності, релігійних переконань, інвалідності та за іншими ознаками.

Висновки.

У вступі необхідно звернути увагу, що ст. 161 КК України ґрунтується на конституційному принципі рівності, що закріплений у ст. 21 Конституції України, яка проголошує, що «усі люди є вільні і рівні у своїй гідності і правах».

Висвітлення першого пункту плану необхідно розпочати з визначення місця порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної належності, релігійних переконань, інвалідності та за іншими ознаками у системі злочинів проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина. При аналізі цього питання бажано звернутися до судової практики та навести декілька прикладів.

Розкриваючи об'єктивні ознаки цього складу злочину, слід звернути увагу на безпосередній об'єкт злочину.

З'ясування об'єктивної сторони, насамперед, вимагає характеристики альтернативних дій, зазначених у диспозиції. Слід звернути увагу на визначення моменту закінчення цього злочину.

Докладно охарактеризуйте суб'єктивну сторону і суб'єкта злочину, окресліть особливості мети цього злочину.

Розглядаючи четверте питання, поясніть зміст і значення кваліфікуючих ознак, передбачених частинами 2 і 3 ст. 161 КК України.

Список основної літератури

Андрушко П. П. Систематизація злочинів проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина. *Кримінальне право України*. 2006. № 12. С. 29–33.

Дорош Л. В. Щодо дотримання принципу конституційної відповідності (на прикладі ст. 161 КК України). *Досудове розслідування: актуальні проблеми та шляхи їх вирішення*: матеріали постійно діючого наук.-практ. семінару, 28 жовтня 2011 р., м. Харків. Вип. 3. У 2-х ч. Ч. 1. Харків: Оберіг, 2011. С. 192–198.

Зінченко І. О. Кримінально-правова охорона виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина. (Аналіз законодавства і судової практики): монографія. Харків: Вид. СПД ФО Вапнярчук Н.М., 2007. 320 с.

Зінченко І. О. Уточнення змісту об'єкта злочину, передбаченого статтею 161 КК України, як умова ефективності її застосування. *Правові засади підвищення ефективності боротьби зі злочинністю в Україні*: матеріали наук. конф., 15 трав. 2008 р. Харків: Право, 2008. С. 55–58.

Лихова С. Я. Злочини у сфері реалізації громадянських, політичних та соціальних прав і свобод людини і громадянина (розділ V Особливої частини КК України). Київ: ВПЦ «Київ. ун-т», 2006. – 573 с.

Курафєєв В. В. Порушення рівності громадян залежно від їх расової, національної належності або релігійних переконань: конституційний та кримінально-правовий аспекти.

Питання боротьби зі злочинністю : зб. наук. пр. Харків: Право, 2011. Вип. 22. С. 232–240.

Панькевич В. М. Кримінальна відповідальність за порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної належності або ставлення до релігії: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08: кримінальне право і кримінологія; кримінально-виконавче право. Київ, 2007. 20 с.

Шепелєва Н. В., Панькевич В. М. Загибель людей як особлива кваліфікуюча ознака злочину, передбаченого ч. 3 ст. 161 КК України. *Вісник Верховного Суду України*. 2006. № 11. С. 37–39.

Список додаткової література

Дорош Л. В. Місце порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної належності або релігійних переконань в системі Особливої частини КК України. *Досудове розслідування: актуальні проблеми та шляхи їх вирішення*: матеріали постійно діючого наук.-практ. семінару, 25 жовт. 2013 р., м. Харків. Вип. 5. Харків: Оберіг, 2013. С. 329–333.

Зінченко І. О. Деякі проблеми кримінальної відповідальності за злочин, передбачений ст. 161 КК України. *Проблеми законності*. 2010. Вип. 106. С. 148–157.

Леоненко Т. Злочини, що вчиняються на релігійному ґрунті: проблеми кваліфікації та класифікації. *Вісник прокуратури*. 2014. № 3. С. 61–68.

Лиховая С. Я., Островский А. С. Нарушение равноправия граждан в зависимости от их расовой, национальной принадлежности или отношения к религии (проблемы отграничения от хулиганства и иных преступлений). *Юридичний вісник*. 2013. 2 (27). С. 145–149.

Клочко А. М., Уткіна М. С. Деякі питання кваліфікації злочинів, що вчинюються на ґрунті релігійної ворожнечі. *Основні напрями реформування законодавства України в умовах розбудови демократичної держави* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. Харків: ГО «Асоц. аспірантів-юристів», 2012. С. 93–95.

Маркін В. Чи є свобода віросповідання обов'язковим об'єктом складу злочину, передбаченого ч. 1 ст. 161 “Порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної незалежності або релігійних переконань” КК України? *Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні: матеріали XIX звіт. наук.-практ. конф. (7-8 лют. 2013 р.)*. Львів : Львів. нац. ун-т ім. І. Франка, 2013. С. 263–265.

Пазинич Т. Про актуальність комплексного дослідження злочинів, що вчиняються з мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 3. С. 162–166.

Панькевич В. М. Щодо історії розвитку кримінальної відповідальності за порушення рівноправності громадян у законодавстві України. *Адвокат*. 2005. № 11. С. 11–14.

Т е м а 17. КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ЗГВАЛТУВАННЯ

П л а н

Вступ.

1. Об'єкт та об'єктивна сторона згвалтування.
2. Суб'єктивна сторона згвалтування.
3. Суб'єкт злочину.
4. Кваліфікуючі ознаки згвалтування.

Висновки.

У вступі необхідно показати суспільну небезпечність цього злочину, його тяжкість порівняно з іншими злочинами проти статевої свободи та статевої недоторканості особи.

При вирішенні питання про об'єктивні ознаки згвалтування потрібно спочатку зупинитися на своєрідності об'єкта посягання, проаналізувати існуючі в літературі точки зору та висловити свою думку з цього приводу. Заслугою є увагу характеристика потерпілої особи.

Аналіз об'єктивної сторони цього злочину передбачає розкриття її обов'язкових ознак, серед яких головною є «статевий зв'язок». Важливо наголосити, що способи подолання незгоди потерпілої особи до вступу в статевий зв'язок зазначено в законі: «фізичне насильство», «погроза його застосування», «використання безпорадного стану потерпілої особи».

Наведені способи слід докладно проаналізувати з урахуванням теорії кримінального права та судової практики.

Характеризуючи суб'єктивну сторону зґвалтування, важливо вказати на форму вини як обов'язкову її ознаку, а також на мотив і мету цього злочину. При аналізі суб'єкта зґвалтування необхідно виходити з того, що відповідно до КК 2001 р. ним може бути не тільки чоловік, але й жінка.

Серед кваліфікуючих обставин треба виокремити за суб'єктивними ознаками такі з них, як зґвалтування неповнолітньої або малолітньої особи, а також зґвалтування, що спричинило особливо тяжкі наслідки.

Список основної літератури

Сташис В. В., Бажанов М. І. Злочини проти життя, здоров'я, волі і гідності особи: конспекти лекцій. Харків: Укр. юрид. акад., 1992. 52 с.

Сташис В. В., Бажанов М. І. Особа – під охороною кримінального закону. Харків: Право, 1996. 225 с.

Дорош Л. В. Проблеми застосування та вдосконалення законодавства України про кримінальну відповідальність за злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості. *Матеріали наукових семінарів та “круглих столів”, проведених Національною юридичною академією України імені Ярослава Мудрого спільно з Академією правових наук України в рамках Фестивалю науки 15-16 трав. 2007 р.* Харків: Право, 2007. С. 8–10.

Брич Л. П. Злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи за законодавством України. Львів: ЛДУВС, 2010. 84 с. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=I

BIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S
&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Лисько Т. Д. Кримінальна відповідальність за зґвалтування (порівняльно-правовий аналіз): автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08: кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право. Київ: [б. в.], 2008. 20 с.

Кримінальна відповідальність за зґвалтування та насильницьке задоволення статевої пристрасті неприродним способом: монографія / А. В. Савченко [та ін.] ; за заг. ред. О. М. Джужи. Ужгород : ІВА, 2012. 272 с.

Брич Л. П. Розмежування зґвалтування із суміжними складами злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості особи. *Життя і право*. 2004. № 4. С. 69–78.

Лисько Т. Д. Злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості: здобутки та прорахунки у Кримінальному кодексі України від 5 квітня 2001 р. *Кримінальний кодекс України 2001р. (проблеми, перспективи та шляхи вдосконалення кримінального законодавства)*: матеріали наук.-практ. конф., 4-5 квіт. 2003 р. Львів: ЛІВС при НАВС України, 2003. С. 248–250.

Лисько Т. Д. Зміст фізичного насильства у складах зґвалтування за Кримінальним кодексом України. *Підприємництво, господарство і право*. 2007. № 7. С. 119–124.

Губанова О. В. Деякі особливості криминологічної характеристики суб'єкта зґвалтування. *Актуальні проблеми сучасної науки в дослідженнях молодих учених*. Вип. 9. Сімферополь : Таврія, 2006. С. 145–148. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR

Пономаренко Є. Обставини, що обтяжують кримінальну відповідальність за зґвалтування. *Право України*. 2006. № 7. С. 82–86. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Брич Л. Деякі зауваження щодо роз'яснень Верховним Судом України положень КК про кримінальну відповідальність за злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи. *Вісник Львівського Університету. Серія юридична*. Вип. 47. 2008. С. 164–173. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR

Борисов В. Кримінально-правова характеристика конститутивних ознак згвалтування. Підприємництво, господарство і право. 2009. № 3. С. 123–127. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Список додаткової літератури

Косенко С. Захист новим кримінальним законом неповнолітніх від статевих злочинів. *Право України*. 2002. № 5. С. 41–45.

Свиридов Б. Кримінальна відповідальність за злочини проти статевої недоторканості особи. *Право України*. 1999. № 5. С. 74–75.

Борисов В. І. Злочини проти волі, честі та гідності особи. Злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості (Лекції 6 та 7). Харків: Вид. СПД ФО Вапнярчук Н.М., 2008. 32 с. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Самощенко И. В. О содержании угрозы в составе изнасилования. *Законодательство Украины: состояние, проблемы, перспективы*: краткие тезисы докл. и науч. сообщений межрегион. науч. конф. молодых ученых и соискателей. Харків: Укр. гос. юрид. акад., 1994. С. 94–96. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=

http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Пономаренко Є. Кримінально-правова оцінка злочину згвалтування: деякі аспекти. *Право України*. 2005. № 5. С. 92–94. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Шалгунова С. А., Терещенко А. І. Кваліфікація згвалтування групою осіб. *Кримінальний кодекс України 2001р. (проблеми, перспективи та шляхи вдосконалення кримінального законодавства)*: матеріали наук.-практ. конф., 4-5 квіт. 2003 р. Львів: ЛІВС при НАВС України, 2003. С. 289–291. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Москаль Д. П. Про деякі питання кваліфікації згвалтування. *Формування громадянського суспільства та правової держави в контексті європейської інтеграції*: тези доп. наук.-практ. конф. (Київ, 21-22 квіт. 2006 р.) Ч. II. Київ: Київ. нац. ун-т внутр. справ, 2006. С. 208–210. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Дорош Л. В. Підвищення ефективності застосування законодавства про кримінальну відповідальність за злочини у сфері сексуальних відносин. *Правові засади підвищення ефективності боротьби зі злочинністю в Україні*: матеріали наук. конф., 15 трав. 2008 р. Харків: Право, 2008. С. 46–53. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Борисов В. І., Дорош Л. В. Згвалтування. *Велика українська юридична енциклопедія*: у 20 т. Харків: Право, 2017. Т.

17: Кримінальне право. С. 272–274. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Т е м а 18. ПРОНИКНЕННЯ У ЖИТЛО, ІНШЕ ПРИМІЩЕННЯ ЧИ СХОВИЩЕ ЯК КВАЛІФІКУЮЧА ОЗНАКА ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ВЛАСНОСТІ

П л а н

Вступ.

1. Злочини проти власності, поєднані з проникненням у житло, інше приміщення чи сховище: їх види та суспільна небезпечність.

2. Ознаки проникнення у житло, інше приміщення чи сховище в злочинах проти власності.

3. Проблемні питання кваліфікації злочинів проти власності, поєднаних із проникненням у житло, інше приміщення чи сховище.

Висновки.

У вступі необхідно показати актуальність теми, для чого визначити поняття “кваліфікуючі ознаки злочину”, розкрити їх значення в кримінальному праві, а потім надати загальну характеристику тих із них, що притаманні злочинам проти власності, пов’язаних з обертанням майна на користь винного чи інших осіб.

Щоб відповісти на перше питання, слід проаналізувати, які зі злочинів проти власності містять кваліфікуючу ознаку вчинення злочину із проникненням у житло, інше приміщення чи сховище, а також визначити, чим обумовлена їх підвищена суспільна небезпечність. Доцільно звернути увагу на чинники, завдяки яким законодавець об’єднав в одних нормах (відповідних частинах статей Особливої частини КК –

ч. 3 ст. 185, ч. 3 ст. 186, ч. 3 ст. 187 КК України) проникнення і до житла, і до іншого приміщення чи сховища.

При розгляді другого питання необхідно, спираючись на матеріали судової практики, проаналізувати поняття “проникнення”, “житло”, “інше приміщення”, “сховище”. Слід визначитись із тим, які є види й способи проникнення і чи має воно бути незаконним (питання про проникнення до приміщення з відкритим доступом). З урахуванням чинного законодавства та судової практики необхідно висвітлити такий аспект, як відмежування житла від інших приміщень, визначити, чи є житлом, приміщенням чи сховищем салон автомобіля, купе вагона поїзда, каюта водного судна, сарай чи гараж у разі його використання для житла, а також сейф, контейнер, платформа і т.п.

Висвітлюючи третє питання, слід вказати на проблемні питання кваліфікації розглядуваних злочинів, що виникають у судово-слідчій практиці. Це, зокрема, розмежування закінченого злочину і замаху на злочин, питання кваліфікації так званого подвійного проникнення, значення моменту виникнення умислу для наявності відповідної кваліфікуючої ознаки, питання необхідності додаткової кваліфікації за порушення недоторканності житла та ін.

Список основної літератури

Антонюк Н. О. Кримінально-правова охорона власності : навч. посібник. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2012. 514 с.

Бойцов А. И. Преступления против собственности. – Санкт-Петербург: Юрид. центр Пресс, 2002. 775 с.

Верина Г. В. Дифференциация уголовной ответственности за преступления против собственности: проблемы теории и практики : дис. ... д-ра юрид. наук 12.00.08. Саратов, 2003. 510 с.

Кочои С. М. Ответственность за корыстные преступления против собственности: учеб.-практ. пособие. 2-е изд., доп. и перераб. Москва: Юристь, 2000. 288 с.

Кудашев Ш. А. Проблемы дифференциации уголов-

ной ответственности за хищения чужого имущества (в законе и судебной практике). Москва: Юрлитинформ, 2010. 144 с.

Лопашенко Н. А. Преступления против собственности: теоретико-прикладное исследование. Москва: ЛексЭст, 2005. 408 с.

Матишевський П. С. Преступления против собственности и смежные с ним преступления. Київ: Юринком Интер, 1996. 239 с.

Севрюков А. П. Хищение имущества: криминологические и уголовно-правовые аспекты. Москва: Экзамен, 2004. 352 с.

Ткаченко В. И. Квалификация хищений социалистического имущества. Москва, 1985. 27 с.

Энциклопедия уголовного права. Т. 18 : Преступления против собственности. Санкт-Петербург, 2011. 1018 с.

Список додаткової літератури

Антонюк Н. О. Зміст поняття “сховище” під час диференціації відповідальності за викрадення. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2011. № 53. С. 277–284.

Бурдін В. Викрадення: окремі проблеми розмежування та диференціації кримінальної відповідальності. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. Вип. 55. 2012. С. 216–226.

Гальперин И. Кража с проникновением в жилище. *Социалистическая законность*. 1983. № 11. С. 43–45.

Льїна О. В. Кримінально-правова характеристика кваліфікуючих ознак корисливих злочинів проти власності: автореф. дис. ... канд. юрид. наук 12.00.08. Київ, 2007. 18 с.

Новиков А. В. Дифференциация уголовной ответственности за преступления, посягающие на собственность. *Общество. Культура. Преступность*. 2004. Вып. 6. С. 65–71.

Примак В. Обманне проникнення у житло з метою вчинення крадіжки. *Юридичний вісник України*. 2001. 1-7 лют. (№ 5). С. 7.

Нормативно-правові акти та матеріали судової практики

Про судову практику у справах про злочини проти власності : постанова Пленуму Верховного Суду України № 10 від 6 листопада 2009 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0010700-09>

Узагальнення практики розгляду судами справ про злочини проти власності від 01.11.2008 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/n0004700-08>

Про практику застосування судами окремих норм матеріального права щодо кваліфікації розбою, поєднаного з проникненням у приміщення : інформаційний лист Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 29.01.2013 р. № 223-161/0/4-13 URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0161740-13>

Ухвала судової палати у кримінальних справах Верховного суду України від 21 вересня 2010 р. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/11540593>

Ухвала судової палати у кримінальних справах Верховного суду України від 15 листопада 2012 р. URL: [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/026DB70CD88FABCD8C2257C92003A40B6](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/026DB70CD88FABCD8C2257C92003A40B6)

Ухвала судової палати у кримінальних справах Верховного суду України від 8 вересня 2016 р. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/61390637>

Тема 19. РОЗБІЙ І СУМІЖНІ СКЛАДИ (ГРАБІЖ, ВИМАГАННЯ, БАНДИТИЗМ)

П л а н

Вступ.

1. Поняття “розбій”.
2. Об’єкт і об’єктивна сторона розбою.

3. Суб'єкт і суб'єктивна сторона розбою.

4. Відмежування розбою від насильницького грабежу та вимагання.

5. Відмінність розбою від бандитизму.

Висновки.

При розгляді першого питання слід з'ясувати статистичні дані про розбій за останні 5 років (див. офіц. сайт Генеральної прокуратури України), навести динаміку вчинення цього злочину та показати його суспільну небезпечність. Аналізуючи поняття розбою (ст. 187 КК України), необхідно відзначити, що це одиничний ускладнений злочин. Важливо звернути увагу на те, що шкода завдається двом об'єктам, і визначити, який з них є основним, а який додатковим. Розкриваючи об'єктивні ознаки розбою, потрібно приділити увагу характеру дій, моменту закінчення злочину, характеру та видам насильства, визначити його роль як способу вчинення розбою, а також випадкам застосування насильницьких дій, які не спричинили фактичної шкоди здоров'ю, але в момент їх вчинення створювали реальну небезпеку такої шкоди. Слід розглянути питання про кваліфікацію розбою, пов'язаного із вбивством або замахом на вбивство. Особливо уважно необхідно дослідити випадки застосування погрози, що має невідомий характер, зазначивши роль суб'єктивного сприйняття її потерпілим. Доцільно окреслити ознаки зброї, інших предметів, що використовувалися при вчиненні розбійного нападу, з'ясувати особливості кваліфікації випадків заволодіння майном шляхом застосування психічного насильства, демонстрації непридатної для використання зброї чи її макета.

Вирішуючи питання про відмежування розбою від насильницького грабежу (ч. 2 ст. 186 КК), необхідно звернути увагу на об'єкт злочину, характер насильства, момент закінчення цих злочинів.

Розглядаючи розмежування розбою і вимагання, треба порівняти законодавчі визначення цих злочинів і встановити їх відмінність у об'єкті і предметі. З'ясовуючи об'єктивні ознаки, важливо враховувати, перш за все, не тільки зміст

погрози, а й різницю в характері діяння, змісті насильства, меті його застосування. Особливо важливо провести розмежування розбою і вимагання, поєднаного із застосуванням фізичного насильства (частини 3 і 4 ст.189 КК).

При розмежуванні розбою і бандитизму (ст. 257 КК) слід, насамперед, порівняти об'єкти цих злочинів (основні і додаткові). Розглядаючи відмінність в об'єктивній стороні, необхідно зупинитися на характері діяння, ознаках банди, формах об'єктивної сторони бандитизму, моменті закінчення бандитизму.

Список основної літератури

Антонюк Н. О. Кримінально-правова охорона власності: навч. посібник. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2012. 514 с.

Болдарь Г. Є., Каменський Д. В. Кримінальна відповідальність за вчинення злочинів проти власності: проблеми теорії та практики: наук.-практ. посіб. Луганськ: РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2011. 184 с.

Галиакбаров Р. Разграничение разбоя и бандитизма. Ошибка в теории попадает в практику. Российская юстиция. 2001. № 7. С. 19.

Гуня І. І., Куц В. М. Насильницькі злочини проти власності. Алчевськ, 2013. 208 с.

Демидова Л. М. Проблеми кримінально-правової відповідальності за заподіяння майнової шкоди в Україні (майнова шкода як злочинний наслідок): теорія, закон, практика: монографія. Харків: Право, 2013. 752 с.

Дрьоменко С. В. Вимагання: кримінально-правовий та кримінологічний аналіз: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ: 2006. 19 с.

Ермакова О. В. Момент окончания преступлений против собственности: закон, теория, практика. Москва: Юрлитинформ, 2013. 208 с.

Кардава А. Н. Ответственность за разбой по советскому уголовному праву. Сухуми: Алашара, 1976. 152 с.

Качои С. М. Ответственность за корыстные преступ-

ления против собственности. Москва, 1998. 288 с.

Матышевский П. С. Преступления против собственности и смежные с ними преступления. Київ: Юринком, 1996. 240 с.

Навроцький В. Злочини проти власності: лекції. Львів: Вид. ЛДУ, 1997. 80 с.

Олійник П. В. Предмет злочинів проти власності: поняття, види, кримінально-правове значення. Харків: Право, 2011. 208 с.

Список додаткової літератури

Беков В. Как разграничить бандитизм и разбой. *Российская юстиция*. 2001. № 3. С. 52–53.

Беков В. Как разграничить бандитизм и разбой. *Российская юстиция*. 2001. № 3. С. 52–53.

Дворкин А., Чернова К. Квалификация вымогательства и сопряженных с ним преступлений. *Законность*. 1994. № 12.

Куц. В. Н. О непосредственном объекте вымогательства. *Проблемы социалистической законности*. 1986. Вып. 17. С. 113–116.

Лихова С., Нагнойний Л. Бандитизм: спірні питання кваліфікації. *Право України*, 1998. № 3. С. 75–76.

Попова О. Сложности при разграничении бандитизма и вооруженного группового разбоя. *Российская юстиция*. 2001. № 5. С. 52–53.

Сафонов В. Н. Организованное вымогательство: уголовно-правовой и криминологический анализ. Санкт-Петербург: СПБИНВЭСЭП, 2000. 239 с.

Нормативні акти та матеріали судової практики

Про судову практику у справах про злочини проти власності: постанова Пленуму Верховного Суду України від 6 листоп. 2009 р. № 10. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/>

[show/v0005740-14](#)

Постанова Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України від 15 листоп. 2012 р. URL: [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/026DB70CD88FABCD8C2257C92003A40B6](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/026DB70CD88FABCD8C2257C92003A40B6)

Узагальнення практики розгляду судами справ про злочини проти власності 01 листоп. 2008 р. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/n0004700-08>

Тема 20. КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ШАХРАЙСТВО

П л а н

Вступ.

1. Об'єкт та предмет шахрайства.
  2. Об'єктивна сторона шахрайства.
  3. Суб'єктивна сторона та суб'єкт шахрайства.
  4. Кваліфікуючі ознаки шахрайства.
  5. Відмежування шахрайства від суміжних злочинів.
- Висновки.

Розглядаючи перше питання, слід навести статистичні дані про шахрайство як злочин за останні 5 років (див. офіційний сайт Генеральної прокуратури України), показати їх динаміку та встановити ступінь суспільної небезпечності цього злочину. Далі – проаналізувати ознаки об'єкта та предмета шахрайства. Аналізуючи предмет, слід відмітити його особливості порівняно з предметом інших злочинів проти власності (крадіжки, грабежу, розбою).

Висвітлюючи об'єктивну сторону шахрайства, необхідно охарактеризувати обов'язкові ознаки цього елемента складу злочину, з'ясувати значення суспільно небезпечних наслідків для відмежування шахрайства як злочину від дрібного шахрайства (як адміністративного правопорушення). Слід звернути особливу увагу на способи його вчинення,

розкрити при цьому поняття “обман”, визначивши його види; відмежувати поняття «обман» і «зловживання довірою». Бажано проаналізувати різні точки зору, висловлені щодо цього в літературі. Важливо визначити момент закінчення злочину.

Третє питання плану роботи передбачає докладний аналіз змісту прямого умислу при шахрайстві, його інтелектуальної та вольової ознак, а також розкриття змісту мети і мотивів при шахрайстві. Розглядаючи питання про суб’єкт шахрайства, необхідно охарактеризувати ознаки цього елемента складу злочину, звернути особливу увагу на вік, з якого настає кримінальна відповідальність за шахрайство, надати обґрунтування такого рішення законодавця або навести інші пропозиції науковців щодо цього.

Дослідження кваліфікуючих ознак шахрайства потребує розкриття таких з них, як: повторність; вчинення злочину за попередньою змовою групою осіб; завдання значної шкоди потерпілому; вчинення шахрайства у великих розмірах або шляхом незаконних операцій з використанням електронно-обчислювальної техніки; вчинення шахрайства в особливо великих розмірах або організованою групою.

Висвітлюючи п’яте питання, необхідно провести відмежування шахрайства від таких суміжних з ним злочинів, як: крадіжка (ст. 185 КК); заподіяння майнової шкоди шляхом обману або зловживання довірою (ст. 192 КК); фіктивне підприємництво (ст. 205 КК); шахрайство з фінансовими ресурсами (ст. 222 КК). Звертайте увагу на судову практику.

Список основної літератури

Антонюк Н. О. Кримінально-правова охорона власності: навч. посібник. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2012. 514 с.

Болдарь Г. Є., Каменський Д. В. Кримінальна відповідальність за вчинення злочинів проти власності: проблеми теорії та практики: наук.-практ. посіб. Луганськ: РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2011. 184 с.

Демидова Л. М. Проблеми кримінально-правової відповідальності за заподіяння майнової шкоди в Україні (майнова шкода як злочинний наслідок): теорія, закон, практика:

монографія. Харків: Право, 2013. 752 с.

Ермакова О. В. Момент окончания преступлений против собственности: закон, теория, практика. Москва: Юрлитинформ, 2013. 208 с.

Смельянов М. В. Кримінальна відповідальність за шахрайство. Харків: Право, 2014. 176 с.

Кригер Г. А. Квалификация хищений социалистического имущества. Москва: Юрид. лит., 1974. 334 с.

Матышевский П. С. Ответственность за преступления против социалистической собственности. Киев: Выща шк., 1983. 176 с.

Матышевский П. С. Преступления против собственности и смежные с ними преступления. Киев: Юринком, 1996. – 240 с.

Навроцький В. Злочини проти власності: лекції. Львів: Вид-во. ЛДУ, 1997. 80 с.

Олійник П. В. Предмет злочинів проти власності: поняття, види, кримінально-правове значення. Харків: Право, 2011. 208 с.

Панов Н. И. Квалификация преступлений, совершаемых путем обмана и злоупотребления доверием: учеб. пособие. Киев: УМК ВО, 1988. 80 с.

Панов Н. И. Квалификация преступлений, совершаемых путем обмана: учеб. пособие. Харьков: Юрид. ин-т, 1980. 88 с.

Пинаев А. А. Уголовно-правовая борьба с хищениями. Харьков: Выща шк., 1975. 191 с.

Список додаткової літератури

Анисимов Г. Н. Злоупотребление доверием как способ совершения преступления. *Проблеми провадження правових реформ в Україні*: зб. наук. пр. НЮАУ. Харків, 1996. С. 96–101.

Борзенков Г. Н. Ответственность за мошенничество (вопросы квалификации). Москва: Юрид. лит., 1971. 168 с.

Григорьева Л. В. Уголовная ответственность за мошенничество. Саратов: Саратов. гос. акад. права, 1999. 114 с.

Мойсик В. Р. Проблеми відмежування шахрайства з фінансовими ресурсами від злочинів проти власності. *Адвокат*. 2002. № 1. С. 3–10.

Навроцький В. Визначення вартості викраденого державного або колективного майна при кваліфікації розкрадання. *Предпринимательство, хозяйство и право*. 1999. № 6. С. 18–22.

Тихенко С. И. Борьба с хищениями социалистической собственности, связанными с подлогом документов. Киев: Изд-во КГУ, 1959. 386 с.

Фойницкий И. Я. Мошенничество по русскому уголовному праву: сравнительное исследование. Санкт-Петербург: Общественная Польза, 1871. 289 с.

Нормативні акти та матеріали судової практики

Про судову практику у справах про злочини проти власності: постанова Пленуму Верховного Суду України від 6 листопада 2009 р. № 10 URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0005740-14>

Постанова Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України від 15 листопада 2012 р. URL: [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/026DB70CD88FABCD8C2257C92003A40B6](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/026DB70CD88FABCD8C2257C92003A40B6)

Узагальнення практики розгляду судами справ про злочини проти власності 01 листопада 2008 р. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/n0004700-08>

Ухвала колегії суддів судової палати у кримінальних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 3 грудня 2015 р. *Часопис*. № 1 (28). URL: http://sc.gov.ua/ua/chasopis_%E2%84%96128.html

Т е м а 21. ПРИВЛАСНЕННЯ, РОЗТРАТА МАЙНА АБО ЗАВОЛОДІННЯ НИМ ШЛЯХОМ ЗЛОВЖИВАННЯ СЛУЖБОВИМ СТАНОВИЩЕМ

П л а н

Вступ.

1. Загальна характеристика привласнення, розтрати майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем у системі злочинів проти власності.

2. Поняття та ознаки привласнення та розтрати чужого майна, яке було ввірене особі чи перебувало в її віданні.

3. Поняття та ознаки привласнення, розтрати або заволодіння чужим майном шляхом зловживання службовою особою своїм службовим становищем.

4. Кваліфікуючі ознаки привласнення, розтрати майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем.

5. Відмінність привласнення, розтрати майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем від суміжних злочинів проти власності та від службових злочинів.

6. Порівняльна характеристика привласнення, розтрати майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем за законодавством України та зарубіжних країн.

Висновки.

У вступі необхідно пояснити, в чому полягає суспільна небезпечність цього злочину, проаналізувати дані статистики, вказати на тяжкість можливих наслідків.

Розглядаючи перше питання, слід визначити місце привласнення, розтрати майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем у системі злочинів проти власності. Бажано звернутися до судової практики та навести приклади щодо кожного із зазначених видів.

Розкриття змісту другого питання плану потребує з'ясування змісту понять «привласнення» і «розтрата» чужого майна, яке було ввірене особі чи перебувало в її віданні й надання їх дефініцій та аналізу їх об'єктивних і суб'єктивних ознак. Важливо звернути увагу на момент закінчення злочину, висвітлити питання про співучасть у таких злочинах осіб, які не мають ознак спеціального суб'єкта, що зазначені у законі.

Третє питання передбачає характеристику привласнення, розтрата або заволодіння чужим майном шляхом зловживання службовою особою своїм службовим становищем, а також виявлення особливостей суб'єкта.

Характеризуючи кваліфікуючі ознаки привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем, слід звернутися до частин 3-5 ст. 191 КК України.

При розкритті п'ятого питання необхідно з'ясувати, які ознаки відрізняють привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем від суміжних злочинів проти власності та від службових злочинів.

При дослідженні шостого питання потрібно навести порівняльну характеристику привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем за законодавством України та зарубіжних країн і на її основі зробити відповідні узагальнення.

Список основної літератури

Дорош Л. В. Щодо ефективності застосування законодавства про кримінальну відповідальність за привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем. *Питання боротьби зі злочинністю*. 2008. Вип. 16. С. 27–35. URL: http://library.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Дорош Л. В. Проблемні питання застосування статті

191 КК України. *Досудове розслідування: актуальні проблеми та шляхи їх вирішення* : матеріали постійно діючого наук.-практ. семінару, 19 жовт. 2012 р. Харків: ТОВ “Оберіг”, 2012. Вип. 4. С. 404-407. URL: http://library.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Забарний А. М. Визначення поняття привласнення та розтрати чужого майна. *Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності*. 2004. № 2. С. 118–126. URL: http://library.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Матышевский П. С. Преступления против собственности и смежные с ними преступления. Киев : Юринком, 1996. 240 с.

Олійник П. В. Щодо поняття “чуже майно” як предмета злочинів проти власності. *Вісник Національного університету внутрішніх справ*. Вип. 31. 2005. С. 188–194.

Саприкіна М. В. Про деякі спірні питання кваліфікації злочинів, передбачених ст. 191 КК України. *Вісник Харківського Національного університету внутрішніх справ*. 2009. Вип. 4 (47). 2009. С. 130–137. URL: http://library.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Слабченко О. А. Кримінально-правова характеристика привласнення, розтрати майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08: кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право. Київ : [б. в.], 2014. 20 с. URL: http://library.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Ярмиш Н. Співвідношення привласнення та розтрати

майна як ознак злочину, передбаченого статтею 191 Кримінального кодексу України. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2014. № 5. С. 69–75. URL: http://library.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Список додаткової літератури

Газдайка-Василишин І. Поняття та система злочинів проти власності за кримінальним правом України. *Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні* : матеріали ІХ регіон. наук.-практ. конф. (13-14 лют. 2003 р.). Львів: Львів. нац. ун-т ім. І. Франка, 2003. С. 385–386 .

Льїна О. В. Ознака «вчинення злочину організованою групою» як кваліфікуюча для корисливих злочинів проти власності: питання тлумачення та застосування. *Держава і право. Юридичні і політичні науки*. 2006. Вип. 33. С. 453–459.

Забарний А. М. Актуальні питання визначення поняття привласнення розтрати чужого майна в кримінальному праві. *Актуальні проблеми політики*. 2004. Вип. 20. С. 132–137. URL: http://library.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Забарний А. М. Проблеми визначення суб'єктивної сторони привласнення та розтрати чужого майна. *Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності*. 2004. № 1. С. 102–109. URL: http://library.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Зенова М. Проблеми співвідношення зловживання владою або службовим становищем і привласнення, розтрати або заволодіння чужим майном шляхом зловживання службовою особою своїм службовим становищем. *Підприємництво, господарство і право*. 2010. № 5. С. 148–150. URL:

http://library.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Мороз Д. Г. Отграничение причинения имущественного ущерба без признаков хищения от присвоения и растраты. *Тенденции развития законодательства и совершенствование правоприменительной практики в современных условиях*: материалы Междунар. науч. конф. студ. и аспирантов, Минск, 19-20 окт. 2007 г. Минск : БГУ, 2008. С. 199–200. URL: http://library.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Слабченко О. А. Привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем за кримінальним законодавством США: порівняльно-правове дослідження: *Виконання законодавства України щодо протидії насильству в сім'ї* : [круглий стіл, 17 листоп., 2011 р., м. Харків]. *Вісник кримінологічної асоціації України*. Харків: ХНУВС, 2011. С. 195–197. URL: http://library.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Слабченко О. А. Привласнення, розтрата майна чи заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем за законодавством окремих країн СНД: порівняльно-правове дослідження. *Вісник кримінологічної асоціації України*. Харків: ХНУВС, 2012. Т. 1: Актуальні сучасні проблеми кримінального права та кримінології у світлі реформування кримінальної юстиції : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 20-річчю заснування каф. крим. права та кримінології Харк. нац. ун-ту внутр. справ 12 трав. 2012 р. С. 269–276. URL: http://library.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0

&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Слабченко О. А. Привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем за кримінальним законодавством ФРН, Франції та Великобританії: порівняльно-правове дослідження. *Форум права*. 2011. № 4. С. 691–698. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/FP_index.htm_2011_4_116.pdf

Соловйова А. Злочини проти власності за кримінальним законодавством США. = Crimes against property under the criminal law of USA. *Юрид. наука* : наук. юрид. журн. 2014. № 10. С. 74–78.

Нормативні акти та матеріали судової практики

Про судову практику у справах про злочини проти власності: постанова Пленуму Верховного Суду України від 06.11.2009 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0010700-09>

Практика судів України з кримінальних справ (2014-2015) / уклад. В. І. Тютюгін; за заг. ред. В. Я. Тація. Харків: Право, 2016. 800 с. С. 298–366.

Тема 22. КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ФІКТИВНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО

П л а н

Вступ.

1. Соціальна обумовленість кримінальної відповідальності за фіктивне підприємництво.
2. Об'єктивні ознаки фіктивного підприємництва.
3. Суб'єктивні ознаки фіктивного підприємництва.
4. Кваліфікуючі ознаки складу фіктивного підприєм-

ництва.

5. Відмежування фіктивного підприємництва від суміжних злочинів.

6. Покарання за фіктивне підприємництво та практика їх призначення.

Висновки.

У вступі необхідно обґрунтувати актуальність обраної для дослідження теми, бажано використати статистичний матеріал. Розпочинати основну частину курсової роботи слід із роз'яснення соціальної обумовленості встановлення кримінально-правової заборони фіктивного підприємництва, а отже, з аналізу чинників, які її визначають (суспільну небезпечність діяння, його поширеність, вплив на суспільні відносини в сфері господарської діяльності і т.п.). Доцільно вказати на превентивну функцію ст. 205 КК України, а також на зв'язок фіктивного підприємництва з іншими злочинами в сфері господарської діяльності.

Розкриваючи друге питання, важливо докладно описати об'єкт фіктивного підприємництва і механізм спричинення йому шкоди. При розгляді ознак об'єктивної сторони посягання слід пам'ятати, що основний склад злочину сконструйовано законодавцем як формальний, тобто його обов'язковою ознакою є суспільно небезпечне діяння, яке виявляється у створенні або у придбанні суб'єктів підприємницької діяльності (юридичних осіб), тобто зовнішньо законних дій. Бажано висловити власну точку зору щодо правильності чи неправильності невіднесення до фіктивного підприємства випадків реєстрації фізичної особи – підприємця із зазначеною в ч. 1 ст. 205 КК України метою. При описанні об'єктивної сторони злочину, визначенні моменту його закінчення варто використовувати положення галузевого законодавства, зокрема, Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань» від 15 травня 2003 р. № 755-IV.

При висвітленні третього питання слід охарактеризувати зміст прямого умислу як ознаки суб'єктивної сторони

посягання, а також його мету – прикриття незаконної діяльності або здійснення видів діяльності, щодо яких є заборона. Крім того, необхідно визначити кримінально-правове значення часу виникнення такої мети. Розглядаючи ознаки суб'єкта злочину, слід окремо зупинитися на питанні кваліфікації дій особи, на ім'я якої з її згоди був зареєстрований суб'єкт підприємництва (юридична особа) з метою, зазначеною у ст. 205 КК. Постарайтеся висловити власну думку щодо пропозиції виключити з кола суб'єктів цього злочину осіб, які створили чи придбали відповідний суб'єкт підприємництва, але більше ніяких злочинних дій не вчинили.

Аналізуючи кваліфікуючу ознаку повторності, доцільно звернутись до положень ст. 32 КК України. При визначенні ж великої матеріальної шкоди варто враховувати, що відповідно до примітки до ст. 205 КК України її розмір залежить від того, кому вона завдана – фізичним особам, державі чи юридичним особам.

Відмежовуючи фіктивне підприємництво від суміжних злочинів (п'яте питання), зокрема шахрайства та підроблення документів, які подаються для проведення державної реєстрації юридичної особи та фізичних осіб-підприємців, укажіть на їх відмінність.

Щоб розкрити шосте питання, необхідно проаналізувати покарання, передбачене ст. 205 КК України, а також за допомогою Єдиного державного реєстру судових рішень провести аналіз практики його призначення.

Список основної літератури

Гуторова Н. А. Преступления в сфере хозяйственной деятельности: раздел VII Особенной части Уголовного кодекса Украины с научно-практическим комментарием. Харьков : Одиссей, 2003. 256 с.

Дудоров О. О. Злочини у сфері господарської діяльності: кримінально-правова характеристика: монографія. Київ: Юрид. практика, 2003. 924 с.

Клепицкий И. А. Система хозяйственных преступле-

ний. Москва: Статут, 2005. 572 с.

Киричко В. М., Перепелиця О. І. Злочини у сфері господарської діяльності за Кримінальним кодексом України та в судовій практиці : науково-практичний коментар. Харків: Право, 2010. 784 с.

Павлик Л. В. Диференціація кримінальної відповідальності за злочинні посягання у сфері економіки: автореф. дис. ... канд. юрид. наук 12.00.08. Львів, 2013. 18 с.

Лопашенко Н. А. Преступления в сфере экономики: авторский комментарий к уголовному закону (раздел VIII УК РФ). Москва: Волтерс Клувер, 2006. 720 с.

Бондарчук В. В. Кримінальна відповідальність за фіктивне підприємництво (ст. 205 КК України) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук 12.00.08. Київ, 2013. 19 с.

Шаповалова О. А. Проблеми пеналізації злочинів у сфері господарської діяльності : автореферат дис. ... канд. юрид. наук 12.00.08. Харків, 2013. 17 с.

Энциклопедия уголовного права. Т. 19: Преступления в сфере экономической деятельности. Санкт-Петербург, 2012. 1209 с.

Список додаткової літератури

Мозоль І. М. Поняття, кримінально-правова природа та сучасні прояви фіктивного підприємництва в Україні. *Митна справа*. 2011. № 5 (Ч. 2). С. 212–217.

Берзін П. С. Наслідки у складах злочинів у сфері господарської діяльності: кримінально-правова характеристика : навч. посібник. Київ: КНТ, 2007. 392 с.

Бондарчук В. Призначення покарання за злочин, передбачений ст. 205 КК України. *Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка. Юридичні науки*. 2012. Вип. 94. С. 76–79.

Коваленко А. Фіктивне підприємництво в системі господарських злочинів. *Вісник прокуратури*. 2012. № 1. С. 61–64.

Растюк Е. Проблеми дефініції «фіктивне підприємство в Україні». *Підприємництво, господарство і право*: наук.-

практ. госп.-прав. журн. 2012. № 9. С. 108–111.

Силенок О. С. Поняття фіктивного підприємництва і фіктивних підприємств. *Напрями удосконалення протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності*: зб. наук. пр. за матеріалами Міжнар. наук.-практ. конф. до 90-річчя навч. закладу. Київ: Алерта, 2010. С. 357–361.

Соловйов Е. П. Деякі питання відмежування фіктивних дій в підприємстві від шахрайства (ст. 190 КК України). *Актуальні проблеми кримінального права та кримінології*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 24 квіт. 2009 р. Донецьк: Норд Комп'ютер, 2009. С. 117–119.

Нормативно-правові акти та матеріали судової практики

Вирок Павлоградського міськрайонного суду Дніпропетровської області від 5 травня 2015 р. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/44022309#>

Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань : Закон України від 15 травня 2003 р. № 755-IVЗ. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/755-15>

Про практику застосування судами законодавства про відповідальність за окремі злочини у сфері господарської діяльності : постанова Пленуму Верховного Суду України № 3 від 25 квітня 2003 р. № 3 URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/va003700-03>

Ухвала апеляційного суду м. Києва від 15 травня 2013 р. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/31283255>

Ухвала апеляційного суду м. Києва від 21 грудня 2016 р. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/63974253>

Ухвала апеляційного суду Одеської області від 24 жовтня 2016 р. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/62287648>

Ухвала колегії суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України від 22 травня 2007 р. *Кримінальне судочинство*. 2007. Вип. 4 (6). С. 87–89.

Тема 23. ПРОТИДІЯ ЗАКОННІЙ ГОСПОДАРСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

П л а н

Вступ.

1. Об'єкт протидії законній господарській діяльності.
2. Об'єктивна сторона протидії законній господарській діяльності.
3. Суб'єктивна сторона і суб'єкт протидії законній господарській діяльності.
4. Кваліфікуючі ознаки протидії законній господарській діяльності.
5. Відмежування протидії законній господарській діяльності від суміжних злочинів.

Висновки.

У вступі рекомендується в стислій формі висвітлити актуальність питань боротьби з протидією законній господарській діяльності, а також загалом охарактеризувати зміни, внесені до ст. 206 КК.

Висвітлення першого питання плану охоплює собою встановлення ознак родового та безпосередніх (основного і додаткових) об'єктів розглядуваного злочину. У цьому зв'язку важливо з'ясувати співвідношення понять «господарська діяльність» і «підприємницька діяльність», визначення яких наведені в статтях 3 та 42 Господарського кодексу України.

Розгляд другого питання значною мірою ускладнився після внесення до ч. 1 ст. 206 КК доповнення згідно із Законом України від 6 жовтня 2016 р. № 1666-VIII, тому спочатку необхідно правильно осмислити зміст цього доповнення і нову структуру об'єктивної сторони протидії законній господарській діяльності. Як і раніше, об'єктивну сторону цього злочину може утворити поєднання хоча б однієї вимоги з хоча б однією погрозою з тих видів вимоги та погрози, що зазначені у ч. 1 ст. 206 КК. Розкрийте зміст цих об'єктивних ознак

складу злочину, а також характер і види поєднання вимоги з погрозою. Як окрему форму вчинення розглядуваного злочину рекомендуємо розглядати захоплення певного об'єкта та обмеження діяльності на ньому і доступу до нього. Стосовно кожної з форм вчинення цього злочину важливим є те, що йдеться про протидію не будь-якій, а лише законній господарській діяльності. Конкретизуйте момент кваліфікації злочину як закінченого в різних формах його вчинення.

При розкритті третього питання спочатку слід приділити увагу формі вини – прямому умислу і змісту його інтелектуальних та вольової ознак при вчиненні цього злочину. Потім покажіть значення мети для кваліфікації злочину. Воно визначається спрямованістю закріплених у ст. 206 КК дій на те, щоб припинити чи обмежити законну господарську діяльність або обмежити свободу того, хто займається такою діяльністю, щодо укладення чи виконання законної угоди. При висвітленні питання про мотив і мету вчинення розглядуваного злочину також важливо показати, в чому полягає значення відсутності ознак вимагання як умови застосування ст. 206 КК. Суб'єкт цього злочину визначається як загальний, однак у разі вчинення злочину службовою особою з використанням службового становища вчинене кваліфікується за ч. 3 ст. 206 КК.

Висвітлення четвертого питання насамперед передбачає розкриття змісту кожної кваліфікуючої ознаки, передбаченої частинами 2 та 3 ст. 206 КК. Далі необхідно показати, яким чином дії, зазначені в ч. 1 цієї статті, можуть поєднуватися з фізичним насильством або з пошкодженням чи знищенням майна. Безумовно, важливо розкрити складові великої шкоди та визначення її розмірів, а також особливості оціночного поняття «тяжкі наслідки» та суб'єктивного ставлення до них винної особи. При висвітленні деяких кваліфікуючих ознак важливого значення може набувати також правило кваліфікації сукупності злочинів, передбачене ч. 2 ст. 33 КК.

Працюючи над п'ятим питанням, основну увагу зверніть на відмежування протидії законній господарській діяльності від вимагання (ст. 189 КК), примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань (ст. 355 КК), а

також від протиправного заволодіння майном підприємства, установи, організації (ст. 206-2 КК). Таке відмежування важливо здійснювати за всіма елементами складів злочинів.

Список основної літератури

Арманов М. Рейдерство: кримінально-правовий аспект. *Підприємництво. Господарство. Право*. 2007. № 10. С. 128–131.

Берзін П. С. Наслідки у складах злочинів у сфері господарської діяльності: кримінально-правова характеристика: навч. посібник. Київ: КНТ, 2007. 392 с.

Берлач Ю. А. Проблеми юридичної відповідальності за правопорушення, пов'язані з рейдерством в Україні. *Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка, право)*. 2009. № 3(46). С. 235–243.

Варналій З. С., Мазур І. І. Рейдерство в Україні: передумови та шляхи подолання. *Стратегічні пріоритети: наук.-аналіт. щокварт. зб.* 2007. № 2 (3). С. 129–136.

Головін Д. І. Кримінально-правова характеристика протидії законній господарській діяльності за кримінальним законодавством країн – учасниць СНД. *Університетські наукові записки*. 2011. № 3. С. 255–260.

Грек Б. Проблеми кримінальної відповідальності за рейдерство та шляхи їх вирішення. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2009. № 1. С. 75–81.

Грек Б. М. Кримінально-правова характеристика об'єктивної сторони рейдерства та його відмінність від суміжних злочинів. *Адвокат*. 2009. № 9 (108). С. 7–11.

Грек Б. М., Грек Т. Б. Поняття та історичні передумови розвитку рейдерства в Україні. *Адвокат*. 2010. № 9. С. 29–34.

Гуторова Н. А. Преступления в сфере хозяйственной деятельности: раздел VII Особенной части Уголовного кодекса Украины с научно-практическим комментарием. Харків: Одиссей. 2003. 265 с.

Дудоров О. О. Злочини у сфері господарської діяльності: кримінально-правова характеристика: монографія. Київ:

Юрид. практика, 2003. 924 с.

Дудоров О. О., Мельник М. І., Хавронюк М. І. Злочини у сфері підприємництва: навч. посібник. Київ: Атіка. 2001. 608 с.

Кальман О. Г. Насильство як засіб протидії законній підприємницькій діяльності *Проблеми боротьби з насильницькою злочинністю*: зб. матеріалів наук.-практ. конф. Харків: ПФ «Книжк. вид-во “Лествиця Марії”». 2001. С. 110–114.

Киричко В. М., Перепелиця О. І. Злочини у сфері господарської діяльності за Кримінальним кодексом України та в судовій практиці: науково-практичний коментар / за заг. ред. В. Я. Тація. Харків: Право, 2010. 784 с.

Козубай Д. Ю. Пропозиції щодо вдосконалення статті 206 КК України (“Протидія законній господарській діяльності”). *Четверті Харківські кримінально-правові читання*: тези доп. та наук. повідомл. учасн. Міжнар. наук. конф. студ. та аспірантів (м. Харків, 16-17 трав. 2014 р.). Харків: Право, 2014. С. 336–338.

Педан В. Визначення шантажу й обману як злочинних способів при протидії законній господарській діяльності. *Підприємництво, господарство і право*. 2013. № 12. С. 77–79.

Педан В. Суб’єкт протидії законній господарській діяльності. *Підприємництво, господарство і право*. 2014. № 1. С. 87.

Педан В. І. Актуальність дослідження питань протидії законній господарській діяльності. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. 2016. № 2. С. 55–58.

Перепелиця А. И. К вопросу о совершенствовании уголовно-правовой нормы, предусматривающей ответственность за противодействие законной хозяйственной деятельности (ст. 206 УК Украины). *Проблеми запобігання службовим злочинам у сфері господарської діяльності*: матеріали наук.-практ. семінару (Харків, 9 листоп. 2004 р.). Київ; Харків: Юрінком Інтер, 2005. С. 61–63.

Сора Л. Протидія законній господарській діяльності. *Підприємництво, господарство і право*. 2005. № 6. С. 132–134.

Сора Л. Мета як обов’язкова ознака складу злочину,

передбаченого ст. 206 КК України. *Держава і право: de lege praeterita, instante, futura*: тези Міжнар. наук.-практ. конф., 27-28 листоп. 2009 р. Миколаїв: Іліон, 2009. С. 343–344.

Скора Л. Посягання на свободу законної господарської діяльності: порівняльний аналіз кримінального законодавства України та окремих зарубіжних. *Право України*. 2005. № 6. С. 38–41.

Скора Л. М. Розмежування протидії законній господарській діяльності із суміжними злочинами. *Актуальні проблеми політики*: зб. наук. пр. 2009. Вип. 38. С. 665–671.

Созанський Т. Особливості кваліфікації протидії законній господарській діяльності. *Актуальні проблеми протидії злочинам у сфері економіки*: матеріали Всеукр. наук. конф., 26 берез. 2010 р. Львів: Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2010. С. 170–173.

Федоренко Д. М. Відмежування вимагання від протидії законній господарській діяльності. *Юридична осінь 2009 року*: тези доп. та наук. повідомл. Міжнар. наук.-практ. конф. молодих учених та здобув., 13 листоп. 2009 р. Харків: Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого, 2009. С. 312–315.

Федоренко Д. М. До проблеми відмежування вимагання від протидії законній господарській діяльності. *Проблеми законності*. 2010. Вип. 112. С. 252–257.

Фролов Ю. М., Педан В. І. Деякі проблеми кримінально-правової відповідальності за протидію законній господарській діяльності, як механізму гарантій економічних прав і свобод людини і громадянина в Україні. *Вісник Донецького національного університету*. Серія: Економіка і право. 2008. Вип. 2. С. 420–425.

Список додаткової літератури

Соловйова А. М. Розмежування примушування до виконання (невиконання) цивільно-правових зобов'язань та протидії законній господарській діяльності. *Держава і право: юридичні і політичні науки*. 2002. № 15. С. 441–447.

Фальшовник Д. В. Рейдерство як різновид протидії за-

конній господарській діяльності. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*: Серія юридична. 2014. Вип. 1. С. 312–322.

Скора Л. Службова особа як суб'єкт протидії законній господарській діяльності (ст. 206 КК України). *Підприємництво, господарство і право*. 2006. № 7. С. 42–45.

Скора Л. М. Заподіяння великої шкоди як ознака протидії законній господарській діяльності. *Актуальні проблеми держави і права*: зб. наук. пр. 2010. Вип. 55. С. 420–424.

Скора Л. М. Кримінально-правова характеристика протидії законній господарській діяльності: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2012. 20 с.

Нормативно-правові акти та матеріали судової практики

Про практику застосування судами законодавства про відповідальність за окремі злочини у сфері господарської діяльності: постанова Пленуму Верховного Суду України від 25 квітня 2003 р. № 3. *Вісник Верховного Суду України*. 2003. № 3. С. 2–6.

Про практику застосування судами кримінального законодавства про повторність, сукупність і рецидив злочинів та їх правові наслідки: постанова Пленуму Верховного Суду України від 4 червня 2010 р. № 7. *Вісник Верховного Суду України*. 2010. № 7. С. 6–10.

Кримінальне судочинство в Україні: судова практика. Злочини у сфері господарської діяльності / за ред. П. П. Пилипчука. Київ: Праксіс, 2006. 1176 с.

**Т е м а 24. КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ
ЗА НЕЗАКОННЕ ЗБИРАННЯ З МЕТОЮ ВИКОРИСТАННЯ
АБО ВИКОРИСТАННЯ ВІДОМОСТЕЙ, ЩО СТАНОВЛЯТЬ
КОМЕРЦІЙНУ АБО БАНКІВСЬКУ ТАЄМНИЦЮ
(СТ. 231 КК УКРАЇНИ) ТА РОЗГОЛОШЕННЯ КОМЕРЦІЙНОЇ
АБО БАНКІВСЬКОЇ ТАЄМНИЦІ (СТ. 232 КК УКРАЇНИ)**

П л а н

Вступ.

1. Родовий і безпосередній об'єкт незаконного збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю (ст. 231 КК України), розголошення комерційної або банківської таємниці (ст. 232 КК України). Предмет злочину.

2. Об'єктивні та суб'єктивні ознаки незаконного збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю (ст. 231 КК України).

3. Об'єктивні та суб'єктивні ознаки розголошення комерційної або банківської таємниці (ст. 232 КК України).

Висновки.

У вступі необхідно висвітлити актуальність розглядуваної теми, соціальну обумовленість кримінально-правової боротьби із злочинами в сфері господарської діяльності, зокрема, посяганнями на суспільні відносини, пов'язані з охороною комерційної та банківської таємниці; по можливості, навести дані судової статистики.

Висвітлення першого питання плану потребує розкриття родового й безпосереднього об'єктів незаконного збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю (ст. 231 КК України) та розголошення комерційної або банківської таємниці (ст. 232 КК України), наведення аргументів щодо суспільної небезпечності розглядуваних злочинів. Важливо надати дефініцію предмета злочину – комерційної та банків-

ської таємниці; охарактеризувати їх ознаки, для чого рекомендовано звернутися до норм іншого галузевого законодавства, зокрема – ЦК України; зробити акцент на моменти набуття правового статусу та особливостях інформації (таємниці) як предмета злочину.

Досліджуючи друге питання, необхідно охарактеризувати об'єктивну сторону незаконного збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю (ст. 231 КК України), зокрема, визначити: склад злочину та момент його закінчення; відмінність між збиранням і діями, які спрямовані на отримання; незаконний характер вказаних дій; зміст і обсяг понять “використання” та “істотна шкода суб'єкту господарської діяльності”. Слід розкрити суб'єктивні ознаки, в тому числі щодо суб'єкта (певний вік, осудність тощо; доцільність чи недоцільність зниження віку кримінальної відповідальності) та суб'єктивної сторони, зокрема питання про інтелектуальну та вольову ознаку умислу; зміст усвідомлення (фактичні обставини, суспільна небезпечність); мету як обов'язкову ознаку суб'єктивної сторони злочину тощо.

При розгляді третього питання необхідно розкрити об'єктивну сторону розголошення комерційної або банківської таємниці (ст. 232 КК України), зокрема зміст і обсяг поняття “розголошення”; визначити: склад злочину та момент його закінчення, відмінність між розголошенням та правомірним наданням інформації, зміст і обсяг поняття “істотна шкода суб'єкту господарської діяльності”; розкрити суб'єктивні ознаки суб'єкта (загальні – певний вік, осудність, доцільність чи недоцільність зниження віку кримінальної відповідальності; спеціальні ознаки) та суб'єктивної сторони, звернувши увагу на питання про інтелектуальну та вольову ознаку умислу, зміст усвідомлення (фактичні обставини, суспільна небезпечність), мотив як обов'язкову ознаку суб'єктивної сторони злочину тощо.

Список основної літератури

Дудоров О. О. Злочини у сфері господарської діяльно-

сті: кримінально-правова характеристика: монографія. Київ: Юрид. практика, 2003. 220 с. С. 124–136.

Радутний О. Е. Кримінальна відповідальність за незаконне збирання, використання та розголошення відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю: монографія. Харків: Ксілон, 2008. 202 с.

Курман О. В. Типізація способів учинення злочинних посягань на відомості, що становлять комерційну або банківську таємницю. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики* : зб. наук. пр. 2010. Вип. 10. С. 62–68. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Маркелова К. А. Банковская тайна: правовые аспекты: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07: теория управления, административное право и процесс, финансовое право, информационное. Саратов: Б. и., 2000. 25 с. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Харламова С. О. Кримінальна відповідальність за незаконні дії з відомостями, що становлять комерційну або банківську таємницю: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08: кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право. Київ : [б. в.], 2007. 20 с.

Харламова С. Проблеми визначення предмета злочинів, пов'язаних із незаконним збиранням, використанням та розголошенням відомостей, що становлять комерційну та банківську таємницю. *Юридична Україна*. 2006. № 10. С. 85–89. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Боднарчук Р. Розголошення комерційної або банківської таємниці (ст. 232 КК України): характеристика

об'єктивних ознак складу злочину. *Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні*: матеріали XIII регіон. наук.-практ. конф. (8-9 лют. 2007 р.). Львів: ЛДУ, 2007. С. 435–437. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Сіра Є. В. Кримінальна відповідальність за незаконне збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять банківську таємницю. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ*: спец. вип.: *Проблеми застосування кримінального законодавства України*. Луганськ : Луган. держ. ун-т внутр. справ, 2007. С. 167–171. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Анчукова М. В. Поняття таємниці у Кримінальному кодексі України та її види. *Держава і право: юридичні і політичні науки*. 2007. Вип. 38. С. 582–587. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Список додаткової літератури

Берзін П. С. Злочини у сфері господарської діяльності: методика обчислення матеріальної шкоди. Київ: Юрисконсульт, 2005. 220 с. С. 125–130.

Радутний О. Е. Таємниця як предмет злочину та енергоінформаційне утворення. *Проблеми законності*. 2010. Вип. 112. 277 с. С. 110–117.

Курман О. В. Механізм злочинних посягань на відомості, що становлять комерційну або банківську таємницю. *Криміналістика XXI століття* : матеріали наук.-практ. конф., 25-26 листоп. 2010 р. Харків: Право, 2010. С. 379–382. URL:

http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Кибальник А., Соломоненко И. Понятие и виды тайны в уголовном праве. *Российская юстиция*. 2001. № 2. С. 53–55. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Харламова С. Историко-правовая характеристика институтов коммерческой та банківської таємниці. *Підприємництво, господарство і право*. 2006. № 11. С. 59–62. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Сіра Є. Проблеми криміналізації діянь, передбачених ст. ст. 231, 232 Кримінального кодексу України. *Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні*: матеріали XIII регіон. наук.-практ. конф. (8-9 лют. 2007 р.). Львів: ЛДУ, 2007. С. 490–492. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Нормативні акти та матеріали судової практики

Про практику застосування судами законодавства про відповідальність за окремі злочини у сфері господарської діяльності: постанова Пленуму Верховного Суду України від 25 квітня 2003 р. № 3. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/va003700-03>

Т е м а 25. БАНДИТИЗМ

П л а н

Вступ.

1. Поняття “бандитизм”.
  2. Об’єкт та об’єктивна сторона бандитизму.
  3. Суб’єктивна сторона та суб’єкт бандитизму.
  4. Відмежування бандитизму від створення злочинної організації.
  5. Бандитизм та інші злочини. Питання кваліфікації.
- Висновки.

У вступі доцільно визначити місце бандитизму серед злочинів проти громадської безпеки, його об’єкт та вказати на підвищений ступінь суспільної небезпечності цього злочину. На основі співставлення статистичних даних щодо бандитизму (див. офіційний сайт Генеральної прокуратури України) і даних про інші злочини з’ясуйте їх динаміку та розкрийте зв’язок бандитизму з організованою злочинністю.

Розглядаючи перше питання плану, слід докладно розкрити зміст поняття “бандитизм”.

Висвітлюючи друге питання, проаналізуйте видовий і безпосередні об’єкти бандитизму – основний і додатковий, а характеризуючи об’єктивну сторону, поясніть значення поняття “банда” як його найбільш специфічну складову. При цьому варто звернутися до Загальної частини кримінального права, де, зокрема, йдеться про форми співучасті, а також до ст.28 КК і показати місце банди серед них, наголосивши на її найбільшій суспільній небезпечності порівняно з іншими формами. Крім того, слід проаналізувати її обов’язкові ознаки: кількість учасників банди, наявність попередньої змови між ними, озброєність, стійкість, спеціальна мета створення банди.

Необхідно охарактеризувати три різні форми об’єктивної сторони, в яких згідно зі ст. 257 КК виявляється бандитизм, розкрити їх зміст та специфіку. Обов’язково наве-

дять приклади із судової практики.

Вирішуючи питання про момент визначення бандитизму як закінченого злочину, слід виходити з того, що за законодавчою конструкцією цей склад є усіченим. Така специфіка пов'язана з особливою суспільною небезпечністю бандитизму.

Аналіз суб'єктивних ознак передбачає визначення форми вини, з'ясування значення для кваліфікації обов'язкової мети організації банди та можливих мотивів, а також конкретного виявлення інтелектуального та вольового моментів вини при бандитизмі.

При характеристиці суб'єкта необхідно не тільки вказати вік, з якого можлива відповідальність за бандитизм, а й обґрунтувати це за КК України 2001 р. Важливо також підкреслити можливість визначення суб'єктом бандитизму особи, яка не є членом банди, а також психічне ставлення цієї особи до того, що напад вчинюється саме бандою.

Четверте питання потребує розмежування понять “банда” і “злочинна організація”, а також мети їх створення.

Останній пункт плану роботи передбачає аналіз існуючих проблем щодо кваліфікації окремих злочинів, що вчинюються бандою і не охоплюються складом ст. 257 КК України (розбій, вчинений організованою групою; створення злочинної організації тощо).

Список основної літератури

Вознюк А. А. Відповідальність за бандитизм за кримінальним законодавством України та інших держав. *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)*. 2013. № 3 (31). С. 171–178.

Вознюк А. А. Ознака озброєності банди у контексті вдосконалення кримінальної відповідальності за бандитизм. *Вісник кримінологічної асоціації України*. № 4. 2013. С. 27–35.

Гаврилов Ю. Г. Проблеми визначення об'єкта бандитизму. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2017. № 2. С. 167–175.

Галиакбаров Р. Разграничение разбоя и бандитизма.

Ошибка в теории попадает в практику. *Российская юстиция*. 2001. № 7. – С. 19.

Голіна В. В. Кримінологічні та кримінально-правові проблеми боротьби з бандитизмом. Соціально-правові й кримінологічні дослідження. Харків: Регіон-інформ, 2004. 2012.

Голіна В. Окремі аспекти розмежування бандитизму і створення злочинної організації. *Вісник Одеського інституту внутрішніх справ*. 2002. № 3. С. 25–28.

Гришук В. К. Напад у кримінальному праві // *Юридична енциклопедія: в 6 т. Київ: «Укр. енцикл.», 1998. Т. 4: Н – П. 2002. 768 с.*

Демидова Л. М. Кримінально-правова відповідальність за створення злочинної організації: монографія. Харків: Вид. СПД ФО Вапнярчук Н. М., 2005. 256 с.

Ермакова О. В. Момент окончання преступлений против собственности: закон, теория, практика. Москва: Юрлитинформ, 2013. 208 с.

Іваненко І. В. Аналіз національного законодавства про боротьбу з бандитизмом. *Вісник Верховного Суду України*. 2002. № 6. С. 45–48.

Радіонов І. І. Кримінальна відповідальність за бандитизм: дис. ... канд. юрид. наук. Харків: 2004. 205 с.

Радіонов І. І. Проблеми кваліфікації бандитизму. *Ученые записки Таврического национального университета им. И. В. Вернадского. Серия: Юридические науки*. Т. 24 (63). № 1. 2011. С. 195–201.

Тихий В. П. Злочини проти громадської безпеки: наук.-практ. коментар. Київ: ІДПДБ СБ України, 2010. 72 с.

Чорний Р. Л. Бандитизм за кримінальним правом України: дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2005. 236 с.

Список додаткової літератури

Беков В. Как разграничить бандитизм и разбой. *Российская юстиция*. 2001. № 3. С. 52–53.

Гаврилов Ю. Г. До проблеми визначення озброєності як ознаки банд. *Реформування національного та міжнародного права: перспективи та пріоритети: тези доп. Міжнарод.*

наук.-практ. конф. (м. Одеса, 20-21 січ. 2017 р.). Одеса, 2017. С. 88–91.

Зінченко І. О. Деякі питання кримінальної відповідальності за бандитизм. *Проблеми законності*. 2006. № 79. С. 116–121.

Іваненко І. В. Бандитизм: кримінологічне та кримінально-правове дослідження : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 2003. 25 с.

Лихова С., Нагнойний Л. Бандитизм: спірні питання кваліфікації. *Право України*, 1998. № 3. С. 75–76.

Попова О. Сложности при разграничении бандитизма и вооруженного группового разбоя. *Российская юстиция*. № 5. 2001. С. 52–53.

Нормативні акти та матеріали судової практики

Вирок Апеляційного суду Черкаської області у справі № 11-599/11 від 4 жовт. 2011 р. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/25371523>

Вирок Рубіжанського міського суду Луганської області у справі № 419/2889/16-к. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/62427296>

Про практику розгляду судами кримінальних справ про злочини, вчинені стійкими злочинними об'єднаннями: постанова Пленуму Верховного Суду України від 23 груд. 2005 р. № 13 URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0013700-05>

Про судову практику в справах про викрадення та інше незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами, вибуховими пристроями чи радіоактивними матеріалами: постанова Пленуму Верховного Суду України від 26 квітня 2002 р. № 3. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0013700-05>

Проект Закону про цивільну зброю і боєприпаси. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=52809

Т е м а 26. КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ТЕРОРИСТИЧНИЙ АКТ

П л а н

Вступ.

1. Поняття “терористичний акт” в історії розвитку кримінального законодавства та міжнародний досвід боротьби з тероризмом.
2. Об’єктивні ознаки терористичного акту.
3. Суб’єктивні ознаки терористичного акту.
4. Кваліфікуючі ознаки терористичного акту.
5. Спеціальні умови звільнення за погрозу вчинення терористичного акту.

Висновки.

Роботу слід починати зі вступу – з обґрунтування актуальності теми курсової роботи, важливості й нагальної потреби в дослідженні тероризму, надання його соціально-правової характеристики, зазначення чинників, що обумовили необхідність криміналізації такого діяння, як терористичний акт. На підтвердження свої думки наведіть динаміку кількості терористичних актів за останні 5 років (див. офіційний сайт Генеральної прокуратури України).

Далі доцільно розкрити зміст поняття “терористичний акт”, окреслити історію розвитку кримінального законодавства України щодо цього складу злочину, а також проаналізувати міжнародні документи, що передбачають заходи боротьби міжнародної спільноти з тероризмом.

Розкриваючи друге питання, важливо зупинитися на родовому й безпосередніх об’єктах цього злочину (основному об’єкті й безпосередніх додаткових обов’язкових об’єктах з урахуванням того, що в ст. 258 КК України вказується на декілька безпосередніх додаткових об’єктів).

Під час дослідження об’єктивної сторони терористич-

ного акту необхідно звернути увагу на форми діяння, спосіб вчинення цього злочину та момент його закінчення.

Характеризуючи суб'єктивні ознаки, важливо підкреслити, що терористичний акт вчинюється з прямим умислом і спеціальною метою, зазначити види мети і показати їх значення для кваліфікації. Аналізуючи ознаки суб'єкта терористичного акту, розкрийте зміст поняття «терорист». При цьому потребує певного обґрунтування вік кримінальної відповідальності за терористичний акт.

Четверте питання передбачає розгляд кваліфікуючих ознак, що зазначені в частинах 2, 3 ст. 258 КК, таких як повторність; попередня змова групи осіб; заподіяння значної майнової шкоди чи інших тяжких наслідків; загибель людей.

Висвітлюючи п'яте питання, слід детально проаналізувати ч. 6 ст. 258 КК, а саме умов звільнення особи від кримінальної відповідальності за діяння, передбачене ч. 1 цієї статті в частині погрози вчинення терористичного акту. Доцільно звернути увагу на зміни спеціальних умов звільнення від кримінальної відповідальності за діяння, передбачене ч. 1 згаданої статті і з'ясувати їх причини та наслідки.

Список основної літератури

Антипенко В. Ф. Борьба с современным терроризмом. Международно-правовые подходы. Київ: ЮНОНА-М, 2002. – 723 с.

Бантисhev О. Ф., Шамара О. В., Чорний Р. Л. Протидія терористичній діяльності (кримінально-правові аспекти): монографія. Київ: Наук.-вид. від. Нац. акад. СБ України, 2011. – 160 с.

Боротьба з міжнародним тероризмом. Нормативна база / упоряд. В. А. Ліпкан. Київ: КНТ, 2007. 248 с.

Емельянов В. П. Терроризм и преступления с признаками терроризирования: уголовно-правовое исследование. Санкт-Петербург: Юрид. центр Пресс, 2002. 291 с.

Емельянов В. Об'єкт тероризму: його ознаки. *Право України*. 1999. № 11. С. 104–106.

Емельянов В. Щодо кримінально-правового визначення тероризму. *Право України*. 1999. № 8. С. 83–85.

Епель О. В. Суб'єктивні ознаки публічних закликів до вчинення терористичного акту. *Право і суспільство*. 2011. № 2. С. 195–199.

Емельянов В. В. Злочини терористичної спрямованості. Харків: Рубікон, 1997. 60 с.

Емельянов В. П. Терористичний акт: загальне поняття, відмежування від суміжних злочинів та шляхи вдосконалення складу злочину: електр. вид. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2015. № 1 (4). С. 233–244. URL: http://nauka.nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/07/4_14.pdf

Хлебушкин А. Г. Преступления экстремистской направленности (Глава IV) // *Энциклопедия уголовного права*. Санкт-Петербург: Изд. проф. Малинина-СПб ГКА, 2015. Т. 26: Преступления против основ конституционного строя и безопасности государства. С. 427–598.

Список додаткової літератури

Василишин В. О. Шляхи удосконалення законодавства про кримінальну відповідальність за публічні заклики до вчинення терористичного акту. *Деструктивна пропаганда: шляхи протидії та проблеми відповідальності* : матеріали наук.-практ. конф., 21 трав. 2015 р., м. Київ: ІВА, 2015. С. 157–159.

Епель О. В. Об'єктивні ознаки публічних закликів до вчинення терористичного акту. *Форум права*. 2011. № 1. С. 329–334 URL: <http://archive.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2011-1/1leovvta.pdf>

Скулиш Є. Д., Звонарьов О. Ю. Злочини проти основ національної безпеки України : навч. посібник Київ: Наук.-вид. від. Нац. акад. СБУ, 2011. 220 с.

Фридинский С. Н. Публичные призывы к осуществлению экстремистской деятельности : уголовно-правовая характеристика и вопросы квалификации. *Юристъ-правоведъ*. 2008. № 4. С. 67–71.

Нормативні акти та матеріали судової практики

Європейська конвенція про боротьбу з тероризмом від 27 січн. 1977 р. № ETSN90. *Офіційний вісник України*. 2006. (19 квіт.). № 14. С. 337 (Ст. 1055, код акта 35830/2006).

Європейська конвенція про видачу правопорушників від 13 груд. 1957 р. *Офіційний вісник України*. 2004. (16 лип.). № 26. С. 223 (Ст. 1734, код акта 29268/2004).

Конвенція про запобігання та покарання злочинів проти осіб, які користуються міжнародним захистом, у тому числі дипломатичних агентів 1973 р URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_389.

Международная конвенция о борьбе с бомбовым терроризмом 1997 р. *Офіційний вісник України*. 2001. № 51. Ст. 2261.

Міжнародна конвенція про боротьбу з фінансуванням тероризму 1999 р. *Документ ООН від 9 грудня 1999 р. № A/54/615*. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_518

Про боротьбу з тероризмом: Закон України від 20 березня 2003 р. № 638-IV. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/638-15>.

Т е м а 27. КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ПРАВИЛ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ АБО ЕКСПЛУАТАЦІЇ ТРАНСПОРТУ ОСОБАМИ, ЯКІ КЕРУЮТЬ ТРАНСПОРТНИМИ ЗАСОБАМИ

П л а н

Вступ.

1. Об'єктивні ознаки злочину.
2. Суб'єктивні ознаки злочину.
3. Кваліфікуючі обставини.
4. Відмежування порушення правил безпеки руху та експлуатації транспорту від суміжних злочинів та сукупність

з іншими злочинами.

Висновки.

У вступі необхідно показати суспільну небезпеку цього злочину. В умовах інтенсивного розвитку механічного транспорту, збільшення потужності транспортних засобів та швидкості їх руху більш тяжкими стають наслідки дорожньо-транспортних подій, у яких гинуть люди, руйнуються матеріальні цінності.

Характеризуючи об'єкт досліджуваного злочину, потрібно звернути увагу на види транспорту, на яких вчинюється цей злочин, а також, використовуючи примітку до ст. 286 КК України, окреслити особливості транспортних засобів.

Розкриваючи зміст об'єктивної сторони даного злочину, слід виходити з того, що він є злочином з матеріальним складом.

Окреслюючи зміст діяння, треба показати, що злочин може бути вчинений як шляхом активної поведінки суб'єкта (дії), так і шляхом пасивної поведінки (бездіяльності). Бажано проілюструвати такі твердження прикладами судової практики.

Слід мати на увазі, що диспозиція цієї статті є бланкетною, тому необхідно вказати, до яких нормативних актів потрібно звертатися, вирішуючи питання про притягнення до кримінальної відповідальності.

Розкриваючи наслідки злочину, спричиненого порушенням правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами, слід підкреслити, що відповідальність за нього диференційована залежно від їх тяжкості.

Проблемним є питання причинного зв'язку між діянням і наслідками цього злочину, для встановлення якого часто в справах цієї категорії призначається експертиза.

Досліджуючи та описуючи суб'єктивну сторону даного злочину, необхідно враховувати складність об'єктивної сторони і з'ясувати психічне ставлення суб'єкта як до діяння, так і до наслідків цього злочину. Психічне ставлення до вказаних ознак об'єктивної сторони може бути в рамках однієї форми вини – необережності, а також в рамках двох форм

вини – умислу щодо порушення правил безпеки руху та експлуатації транспорту і необережності щодо наслідків цього злочину. Зауважте, що в літературі з цього питання криміналісти висловлюють різні точки зору, які слід критично проаналізувати.

Важливими є мотиви порушення правил, у зв'язку із чим необхідно визначити їх значення для кваліфікації вчиненого.

Висвітлюючи питання про суб'єкт злочину, треба підкреслити, що ним є особа, яка керує транспортним засобом. Варто відзначити, що для відповідальності не має значення, чи є ця особа працівником транспорту, чи вона не має ніякого відношення до певного виду транспорту, має вона право управління транспортним засобом певного виду транспорту чи ні. Крім того, необхідно вирішити питання про відповідальність за цей злочин під час навчання курсантів навичкам керування транспортним засобом.

При висвітленні останнього питання потрібно показати можливість вчинення цього злочину в сукупності з іншими злочинами, наприклад, незаконним заволодінням транспортним засобом (ст.289 КК), залишенням у небезпеці (ст.135 КК) та ін.

Крім того, слід назвати ознаки цього злочину, за якими відрізняють його від інших транспортних злочинів, а також злочинів проти особи, власності та злочинів проти громадської безпеки.

Список основної літератури

Борисов В. И., Гизимчук С. В. Уголовная ответственность за нарушение правил, норм и стандартов, обеспечивающих безопасность дорожного движения. Харьков: Консум, 2001.

Матвійчук Я. В. Кримінальна відповідальність за порушення правил дорожнього руху або експлуатації транспорту (порівняльно-правове дослідження): автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08: кримінальне право; кримінологія; кримінально-виконавче право. Київ : Б. в., 2009. 20 с. URL:

http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Неверов В. И. Преступное нарушение правил эксплуатации транспортных средств: проблемы квалификации. *Российская юстиция*. 2006. № 8. С. 44–45. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Колчин М. М. Уголовно-правовое обеспечение безопасности движения и эксплуатации железнодорожного транспорта: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08: уголовное право; криминология; уголовно-исполнительное право. Москва: Б. и., 2009. 26 с. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Дідик Н. І. Щодо поняття забезпечення безпеки дорожнього руху. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична*. Вип. 3. 2006. С. 168–175. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Тельпов О. В. Кримінальна відповідальність у сфері безпеки руху та експлуатації автотранспорту (історичний аспект). *Вісник Луганського інституту внутрішніх справ МВС України*. 1998. Вип. 2. 1998. С. 77–85. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Дудоров О. О., Калмиков Д. О. Злочини проти громадської безпеки, безпеки виробництва, безпеки руху та експлуатації транспорту: особливості кваліфікації. *Вісник Асоціації*

кримінального права України : електрон. наук. фах. вид. 2014. № 1 (2). С. 176–189. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Бурдін В. Кримінальна відповідальність за злочини проти безпеки руху та експлуатації транспорту за КК України. *Вроцлавсько-Львівський юридичний збірник*. Вип. 6. С. 249–257. Вроцлав: Wydawnictwo Uniwersytetu Wroclawskiego, 2015 = Wroclawsko-Lwowskie zeszyty prawnicze. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Список додаткової літератури

Пикуров Н. И. Новое уголовное законодательство об ответственности лиц, связанных с обеспечением безопасности движения транспорта. *Российская юстиция*. 2011. № 2. С. 11–13. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Тельпов О. В. Удосконалення кримінально-правових норм, що передбачають відповідальність за порушення правил безпеки руху та експлуатації автотранспорту. *Науковий вісник Дніпропетровського юридичного інституту МВС України*. 2000. № 2 (2). 2000. С. 112–117. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Мазуркевич М. Порушення правил безпеки руху. Деякі питання встановлення причинного зв'язку. *Вісник прокуратури*. 2003. № 6. С. 33–36. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

N=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Юхно О. О., Кремльов О. Б. Актуальні проблеми класифікації злочинів проти безпеки руху та експлуатації транспорту. *Роль та місце ОБС у розбудові демократичної правової держави* : матеріали наук.-практ. конф. (10 квіт. 2009 р.). Одеса: Одес. держ. ун-т внутр. справ, 2009. С. 348–349. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Печук І. С. Проблеми класифікації злочинів проти безпеки руху та експлуатації транспорту. *Вісник кримінологічної асоціації України* : зб. наук. пр. Харків : ХНУВС, 2014. № 7. С. 187–194. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Тема 28. КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА НЕЗАКОННЕ ЗАВОЛОДІННЯ ТРАНСПОРТНИМ ЗАСОБОМ

П л а н

Вступ.

1. Об'єктивні ознаки злочину.
2. Суб'єктивні ознаки злочину.
3. Кваліфікуючі обставини незаконного заволодіння транспортним засобом.
4. Сукупність з іншими злочинами та відмежування від суміжних злочинів.
5. Умови звільнення від кримінальної відповідальності за цей злочин.

Висновки.

У вступі слід означити суспільну небезпечність зло-

чину, зумовлену, зокрема, його поширеністю.

Характеризуючи об'єкт, необхідно проаналізувати різні погляди науковців щодо нього, а також дати характеристику транспортних засобів, які можуть бути предметом злочину.

Розкриваючи зміст об'єктивної сторони, варто насамперед визначити поняття “заволодіння”, користуючись при цьому приміткою до ст.289 КК, у якій воно надано. Важливо вказати на момент закінчення цього злочину, а також проаналізувати позиції вчених-криміналістів з цього питання. Крім того, належить пояснити, які дії можна розцінювати як приготування до злочину або замах на цей злочин.

Слід визначити психічне ставлення винного до об'єктивних ознак, враховуючи при цьому, що, на відміну від ст.215³ КК України 1960 р., чинне законодавство не містить обмежень щодо мети вчинення цього злочину. Необхідно описати мотиви і мету незаконного заволодіння транспортним засобом.

При висвітленні четвертого питання треба проаналізувати кожен з кваліфікуючих ознак. Розкриваючи зміст першої ознаки, радимо звернутися до ст.27 та 28 КК України. Важливо підкреслити, що співвиконавцями цього злочину є всі члени групи, незалежно від того, хто безпосередньо керував транспортним засобом. Характеризуючи повторність, слід посилатися на п.2 примітки вищевказаної статті, а також приділити увагу питанню кваліфікації вчиненого за сукупністю злочинів та ситуацій, коли два або більше злочинів можуть бути при певних умовах кваліфіковані за ч.2 ст.289 за ознакою повторності.

При визначенні насильства, яке не є небезпечним для життя або здоров'я потерпілого (ч.2 статті), або насильства, яке, навпаки, є небезпечним для життя чи здоров'я потерпілого, потрібно використовувати п.9 та 10 постанови Пленуму Верховного Суду України від 25.12.1992 р. “Про судову практику в справах про корисливі злочини проти приватної власності”.

Далі необхідно дати визначення понять “приміщення”, “інше сховище”, а також “проникнення” до них для незакон-

ного заволодіння транспортним засобом.

Визначаючи розмір матеріальної шкоди, яка може бути спричинена потерпілому, як значної, слід враховувати не тільки прямі матеріальні збитки, але і неотримані доходи (упущену вигоду).

При характеристиці організованої групи рекомендуємо використовувати її визначення, яке наведено в ч.3 ст.28 КК, а також судову практику. Це має важливе значення, тому що в ч.2 ст.289 КК передбачено таку ознаку, як “за попереднім зговором групою осіб”. При цьому слід провести відмежування цих ознак.

Висвітлюючи п’яте питання, належить навести приклади можливої сукупності незаконного заволодіння транспортним засобом з порушенням правил безпеки руху та експлуатації транспорту (ст.289 КК), з розкраданням чужого майна або його знищенням чи пошкодженням, а також із злочинами проти життя та здоров’я особи. Відмежовуючи цей злочин від суміжних, доцільно починати зі злочинів проти власності.

Наприкінці слід дати характеристику умов звільнення від кримінальної відповідальності особи, яка вчинила такий злочин, звернувши увагу на те, що це не є добровільною відмовою від вчинення злочину, яка може мати місце лише на стадії готування або замаху на вчинення злочину.

Список основної літератури

Смельяненко В. В. Кримінальна відповідальність за незаконне заволодіння транспортним засобом: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2009 20 с.

Смельяненко В. В. Кримінальна відповідальність за незаконне заволодіння транспортним засобом: дис. ... канд. юрид. наук. Харків: Б. в., 2009. 212 с. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Іванов Ю. Ф. Незаконне заволодіння транспортним за-

собом: кримінально-правовий та кримінологічний аспекти: практич. посібник. Київ: Вид. ПАЛИВОДА А. В., 2008. 108 с.

Щупаківський Р. В. Кримінальна відповідальність за незаконне заволодіння чужим транспортним засобом: монографія. Київ: Атіка, 2007. 160 с.

Свірін М. О. Незаконні заволодіння транспортними засобами у кримінальному законодавстві України. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ України*. 2001. № 4 С. 206–212. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Шкода С. А. Об'єктивні та суб'єктивні ознаки заволодіння транспортним засобом. *Актуальні проблеми розкриття та розслідування злочинів у сучасних умовах* : Міжнар. наук.-практич. конф., 5 листоп. 2010 р. Запоріжжя: Юрид. ін-т ДДУВС, 2010. Ч. 2. С. 180–182. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Смельяненко В. В. До питання щодо визнання членів сім'ї та близьких родичів власника чи користувача транспортного засобу суб'єктами злочину, передбаченого ст. 289 КК України. *Актуальні проблеми держави і права* : зб. наук. пр. Одеса: Юрид. літ., 2010. Вип. 55. С. 357–360. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Список додаткової літератури

Андрющенко І. М. Проблемні аспекти об'єктивної сторони незаконного заволодіння транспортним засобом. *Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна: Серія "Право"*. 2011. № 988. С. 245–250. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21

FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Щупаківський Р. В. Напрямки удосконалення кримінальної відповідальності за незаконне заволодіння транспортним засобом. *Правова держава: історія, сучасність та перспективи формування в Україні* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (26 жовт. 2012 р., Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ) : у 3 ч. Дніпропетровськ : Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ, 2012. Ч. 3: Кримінально-правові, кримінологічні, кримінально-процесуальні та криміналістичні аспекти формування правової держави. С. 72–74. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Андрющенко І. М. Незаконне заволодіння транспортним засобом: злочин проти транспортної безпеки чи проти власності? *Вісник кримінологічної асоціації України*. Харків: ХНУВС, 2012. Т. 1: *Актуальні сучасні проблеми кримінального права та кримінології у світлі реформування кримінальної юстиції*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 20-річчю заснування кафедри кримінального права та кримінології Харків. нац. ун-ту внутр. справ 12 трав. 2012 р. С. 220–222. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Дорохіна Ю. А. Окремі питання відмінності злочину, передбаченого ст. 289 КК, від злочинів проти власності, що вчиняються з корисливих мотивів. *Кримінальне право: традиції та новації* : міжнар. круглий стіл, присвяч. 90-літтю з дня народж. видат. вченого, Героя України, акад. В. В. Сташиса, 9-10 лип. 2015 р. Полтава ; Харків : б. в., 2015. С. 211–213. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Т е м а 29. КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ХУЛІГАНСТВО

П л а н

Вступ.

1. Об'єктивні та суб'єктивні ознаки хуліганства.
2. Кваліфікуючі ознаки хуліганства.
3. Відмежування хуліганства від інших злочинів.

Висновки.

У вступі необхідно обґрунтувати суспільну небезпечність хуліганства та окреслити історичний аспект кримінальної відповідальності за цей злочин.

Дослідження ознак складу хуліганства слід починати з об'єкта посягання та об'єктивної сторони. Треба пам'ятати, що місце вчинення хуліганських дій (громадське, публічне) значення для кваліфікації не має. Таким діям обов'язково притаманне грубе порушення громадського порядку, яке супроводжується особливою зухвалістю чи винятковим цинізмом. Слід пояснити, чим кримінально каране хуліганство відрізняється від дрібного, яке передбачене ст. 173 Кодексу України про адміністративні правопорушення. Серед суб'єктивних ознак необхідно розглянути вину, а також мотив цього злочину, тому що закон (ч.1 ст. 296) передбачає вчинення хуліганства з мотивів явної неповаги до суспільства. При характеристиці суб'єкта хуліганства слід обґрунтувати встановлення зниженого віку кримінальної відповідальності – 14 років.

Третє питання плану потребує аналізу кваліфікуючих ознак, що передбачені ч.2 – ч.4 ст. 296 КК, а саме: вчинення хуліганства групою осіб; особою раніше судимою за хуліганство, пов'язаного з опором владі або представникові влади або представникові громадськості, який виконує обов'язки з охорони громадського порядку, чи іншим громадянам, які

припиняли хуліганські дії; із застосуванням вогнепальної або холодної зброї чи іншого предмета, спеціально пристосованого або заздалегідь заготовленого для нанесення тілесних ушкоджень.

Розкриваючи зміст четвертого питання, необхідно зазначити, що хуліганство, як правило, являє собою складний злочин, у процесі вчинення якого шкода завдається не тільки громадському порядку та моральності, але й іншим об'єктам кримінально-правової охорони (життю, здоров'ю, праву власності, порядку управління). У зв'язку із цим виникає потреба зазначити, в яких випадках шкода, що завдається особі, праву власності або іншим об'єктам, охоплюється складом кримінально-караного хуліганства, а в яких – потребує додаткової кваліфікації за сукупністю злочинів. Висновки з цього приводу доцільно, по можливості, підтвердити прикладами судової практики.

Список основної літератури

Книженко О. О., Іванцов В. О., Корнієць П. Ю. Актуальні питання відповідальності за вчинення хуліганства. *Юрист України* : наук.-практ. журн. 2013. № 1. С. 92–98. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Івахненко О. А. Кримінальна відповідальність за хуліганські діяння: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08: кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право. Харків : [б. в.], 2015. 16 с. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Галемін О. А. Історико-правовий аспект розвитку законодавства про кримінальну відповідальність за хуліганство. *Морально-етичні засади реформування кримінального законодавства України* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф.,

10 квіт. 2015 р. Дніпропетровськ : Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ, 2015. С. 121–123. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR

Кузнецов В. В., Бабаніна В. В., Кузнецова Л. О. Кримінальна відповідальність за хуліганство: національний та зарубіжний досвід: монографія. Київ: НВП “ІНТЕРСЕРВІС”, 2013. 268 с. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR

Фесенко Є. В. Кримінально-правові та адміністративно-правові проблеми відповідальності за хуліганство. *Наука кримінального права в системі міждисциплінарних зв'язків* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 9-10 жовт. 2014 р. Харків: Право, 2014. С. 225–228. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR

Артюхова В. В. Хуліганство: характеристика за кримінально-правовими та кримінологічними критеріями. *Часопис цивільного і кримінального судочинства*. 2016. № 6. – С. 103-115. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR

Івахненко О. А. Хуліганські діяння: загальне поняття та об'єкти злочинів. *Часопис Київського університету права*. 2015. № 1. С. 261–265. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR

Список додаткової літератури

Івахненко О. Об'єктивна сторона хуліганських діянь. *Вісник Національної академії правових наук України* : зб.

наук. пр. 2015. № 1 (80). С. 151–160. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Виханенко О. А. Зарубіжний досвід криміналізації хуліганських діянь. *Часопис Київського університету права*. 2014. № 4. С. 257–260.

Налуцишин В. Кримінально-правова охорона громадського порядку (громадського спокою) за кримінальним законодавством зарубіжних держав: порівняльно-правова характеристика. *Вісник прокуратури*. 2013. № 12. С. 169–178. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Кузнецова Л. О. Визначення ознак суб'єкта хуліганства за законодавством окремих зарубіжних країн. *Право і суспільство*. 2010. № 5. С. 141–144. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Писаренко Д. М. Неправильна кваліфікація діянь за ст. 296 КК України за відсутності в такому діянні складу злочину, передбаченого цією статтею. *Четверті Харківські кримінально-правові читання* : тези доп. та наук. повідомл. учасн. Міжнар. наук. конф. студ. та аспірантів (м. Харків, 16-17 трав. 2014 р.). Харків: Право, 2014. С. 369–371. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Налуцишин В. В. Характеристика суб'єкта хуліганства: наукові та практичні питання. *Хмельницький університет управління та права: унів. наук. зап.*: Хмельницький: Хмельниц. ун-т управ. та права, 2013. № 4 (48). – С. 378–383. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21

**Тема 30. КОНТРАБАНДА НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ,
ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН, ЇХ АНАЛОГІВ ЧИ ПРЕКУРСОРІВ АБО ФАЛЬСИФІКОВАНИХ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ**

П л а н

Вступ.

1. Загальна характеристика контрабанди наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів у системі злочинів у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші злочини проти здоров'я населення.

2. Об'єктивні ознаки контрабанди наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів.

3. Суб'єктивні ознаки контрабанди наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів.

4. Кваліфікуючі ознаки контрабанди наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів.

5. Порівняльний аналіз відповідальності за контрабанду наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів за кримінальним законодавством України та зарубіжних країн.

Висновки.

У вступі поясніть, у чому полягає суспільна небезпечність досліджуваного злочину, та надайте історичний аналіз кримінальної відповідальності за нього.

Розгляд першого питання плану необхідно розпочати із визначення місця контрабанди наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів у системі злочинів у сфері обігу на-

ркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів серед інших злочинів проти здоров'я населення. При розгляді цього питання бажано звернутися до судової практики і навести декілька прикладів.

Друге питання потребує розкриття об'єктивних ознак даного складу злочину, при цьому слід звернути увагу на предмет даного злочину, показати його специфіку та назвати його види. Розгляд об'єктивної сторони вимагає, перш за все, пояснення альтернативних дій, перелічених у диспозиції, а також визначення моменту закінчення цього злочину.

Для відповіді на третє питання проаналізуйте особливості суб'єктивної сторони і дайте характеристику суб'єкта цього злочину.

Розглядаючи четверте питання, варто назвати й описати кваліфікуючі ознаки, передбачені ч. 2, 3 ст. 305 КК України.

Щоб висвітлити зміст останнього питання плану, необхідно надати порівняльну характеристику відповідальності за контрабанду наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів за кримінальним законодавством України та зарубіжних країн.

Список основної літератури

Авдєєв О. Р. Генеза міжнародно-правових засад протидії контрабанді психоактивних (наркотичних) речовин. *Юридична наука*. 2015. № 8. С. 191–198.

Букреєв О. І. Досвід країн Балтії у сфері протидії контрабанді наркотичним засобам, психотропним речовинам, їх аналогам або прекурсорам. *Актуальні проблеми кримінального права та кримінології, кримінально-виконавчого права* : матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 10-річчю Міжнар. гуманіт. ун-ту (м. Одеса, 28 жовт. 2011 р.). Одеса: Фенікс, 2011. С. 40–43 .

Бовкун В. В. К вопросу о квалификации контрабанды наркотических средств, психотропных веществ и их аналогов. *Уголовная политика Российской Федерации в сфере противодействия наркотизации общества*: материалы Междунар.

науч.-практ. конф., посвящ. 130-летию Белгород. гос. ун-та. Белгород : БелГУ, 2006. С. 106–110.

Габуда А. С. Кримінальна відповідальність за контрабанду наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів, поєднану з опором працівнику митного органу. *Український вісник психоневрології. Т.16. Вип. 3 (56), дод.*: Матеріали V Міжнар. наук-практ. конф. “Фармацевтичне право та доказова фармація в Україні” (присвячена пам’яті проф. І.Т. Дешешко). Харків: Б. в., 2008. С. 108–110.

Горбаченко П. А. Визначення предмета контрабанди наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів. *Держава і право. Юридичні науки* : зб. наук. пр. 2016. Вип. 72. С. 449–461.

Давлатов Ш. Б. Об’єкт контрабанди наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів: кримінально-правова. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ України*: спец. вип.: *Актуальні проблеми протидії незаконному обігу наркотичних засобів і психотропних речовин*. 2006. № 2(31). С. 155–158.

Дорош Л. В. Злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів: проблеми кваліфікації. *Юридичний радник*. № 1. 2005. С. 82–84.

Леонідова О. О., Детюкова М. Є. Контрабанда наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів як вид злочинів, пов’язаних з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів. *Право і Безпека*. 2011. № 5. С. 158–162.

Мирошніченко Н. А. Уголовно-правовая ответственность за контрабанду наркотических средств, психотропных веществ, их аналогов и прекурсоров. *Актуальні проблеми держави і права* : зб. наук. пр. 2010. Вип. 54. С. 266–270.

Музика А. А. Кримінальна відповідальність за контрабанду: національний та міжнародний досвід: монографія. Київ : ПАЛИВОДА А. В., 2011. 276 с.

Музика А. А. Проблеми кримінальної відповідальності

ті за “наркотичні” злочини в Україні. *Матеріали заключної конференції спільної Українсько-американської науково-дослідної програми Академії правових наук України та Національного інституту юстиції Департаменту юстиції США*: тези доп. та наук. повідом. учасн. конф. з укр. сторони). Харків: ПФ «Книжк. вид-во “Лествиця Марії”», 2001. С. 53–58.

Організований наркобізнес (поняття, форми, підстави кримінальної відповідальності) / Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, Л. В. Дорош та ін.; за заг. ред. Ю. В. Бауліна, Л. В. Дорош. – Харків: Право, 2005. 256 с.

Сорока Ю. Г. Проблеми кваліфікації контрабанди за КК України. *Держава і право. Юридичні і політичні науки*. 2005. Вип. 30. С. 485–491.

Сорока С. О. Об’єкт злочинної контрабанди наркотичних засобів. *Держава і право. Юридичні і політичні науки*. 2006. Вип. 31. С. 429–434.

Сорока С. О. Зміст суб’єктивної сторони контрабанди наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів. *Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні*: матеріали XIII регіон. наук.-практ. конф. (8-9 лют. 2007 р.). Львів: ЛДУ, 2007. С. 493–495.

Сорока С. О. Порівняльний аналіз відповідальності за контрабанду наркотичних засобів за кримінальним законодавством деяких зарубіжних країн. *Митна справа*. 2011. № 4. С. 43–48.

Стрельцов Є. Л., Притула А. М. Контрабанда наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів: склад злочину: наук.-практ. коментар. Одеса: Фенікс, 2012. 86 с.

Список додаткової літератури

Бойчук В. Ю. Щодо питання внесення змін до статті 305 КК України (контрабанда наркотичних засобів). *Досудове розслідування: актуальні проблеми та шляхи їх вирішення*: матеріали постійно діючого наук.-практ. семінару (м. Харків, 21 жовт. 2016 р.). Харків : Право, 2016. Вип. 8. С. 107–109.

Васьковська В. О. Кримінальна відповідальність за контрабанду: проблеми та шляхи вирішення. *Кримінальний кодекс України 2001 р. (проблеми, перспективи та шляхи вдосконалення кримінального законодавства)*: матеріали наук.-практ. конф., 4-5 квіт. 2003 р. Львів: ЛІВС при НАВС України. 2003. С. 152–154.

Сіленко В. В. Про деякі проблемні питання кримінальної відповідальності за контрабанду. *Кримінальний кодекс України 2001 р.: проблеми застосування і перспективи удосконалення* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. 13-15 квіт. 2007 р. Львів : Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2007. Ч. 2. С. 141–143.

Нормативні акти та матеріали судової практики

Про судову практику в справах про злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів: постанова Пленуму Верховного суду України від 26 квітня 2002 р. № 4. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0004700-02>

Про судову практику у справах про контрабанду та порушення митних правил: постанова Пленуму Верховного суду України від 3 червня 2005 р. № 8. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0008700-05>

Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори: Закон України від 15 лютого 1995 № 60/95-ВР. - URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/60/95-вр>

Перелік наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів від 6 травня 2000 р. № 770 URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/770-2000-п>

**Т е м а 31. КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ
ЗА ВИМАГАННЯ (ст. 189 КК УКРАЇНИ)
ТА ПРИМУШУВАННЯ ДО ВИКОНАННЯ
ЧИ НЕВИКОНАННЯ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ
(ст. 355 КК УКРАЇНИ)**

П л а н

Вступ.

1. Поняття “вимагання”, його об’єктивні та суб’єктивні ознаки.
2. Кваліфікуючі ознаки вимагання.
3. Поняття примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов’язань, його об’єктивні та суб’єктивні ознаки.
4. Кваліфікуючі ознаки примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов’язань.
5. Відмежування вимагання від примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов’язань.

Висновки.

У вступі слід висвітлити актуальність розглядуваної теми, необхідність кримінально-правової боротьби із злочинами проти власності та злочинами проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об’єднань громадян та злочинів проти журналістів, по можливості, навести дані судової статистики.

При розгляді першого питання плану необхідно надати соціально-правову характеристику вимагання, вказати на чинники, які обумовили необхідність криміналізації такого діяння. При розгляді поняття «вимагання» слід пояснити, що: 1) протизаконна вимога завжди має майновий характер; 2) така вимога обов’язково поєднується з погрозою; 3) погроза може мати різний характер, але її метою є примушення потерпілого передати майно; 4) вимагання здійснюється з корисним мотивом. Розглядаючи об’єкт цього злочину, треба вра-

ховувати, що вимагання належить до так званих «багато-об'єктних» злочинів. Важливо показати, який об'єкт виступає як основний безпосередній об'єкт вимагання, а які об'єкти є безпосередніми додатковими, а також детально проаналізувати ознаки предмета вимагання, вказати на його специфіку і види. Характеризуючи об'єктивну сторону вимагання, необхідно звернути увагу на особливості конструкції складу даного злочину, при цьому обов'язковим є з'ясування моменту, з якого злочин вважається закінченим. Також потребує висвітлення спосіб вчинення злочину. Важливо розуміти, що особливості об'єктивної сторони неможливо розкрити без докладного розгляду психічного та фізичного насильства, що супроводжує вимогу. Слід пам'ятати, що вимога з метою реалізації законних прав та інтересів виключає склад вимагання. Далі необхідно окреслити суб'єктивні ознаки злочину (суб'єкт, суб'єктивна сторона) і з'ясувати, які з них є обов'язковими для кваліфікації.

Для достатнього висвітлення другого питання теми треба звернути увагу на кваліфікуючі ознаки вимагання, а також враховувати, що діяння винної особи може містити ще й інші склади злочинів. При цьому слід з'ясувати особливості встановлення кримінальної відповідальності та визначення покарання. Докладного викладення потребує питання про розмежування вимагання, вчиненого за попередньою змовою групою осіб, і вимагання, вчиненого організованою групою.

При розгляді третього питання необхідно проаналізувати родовий і безпосередній об'єкт примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань, окремо звернути увагу на поняття цивільно-правове зобов'язання, дослідити об'єктивну сторону, в тому числі спосіб вчинення злочину, розкрити ознаки суб'єкта (певний вік, осудність тощо; доцільність чи недоцільність зниження віку кримінальної відповідальності) та проаналізувати суб'єктивну сторону розглядуваного злочину, зокрема питання про інтелектуальну та вольову ознаку умислу, зміст усвідомлення (фактичні обставини, суспільна небезпечність).

Досліджуючи четверте питання, необхідно надати ха-

рактистику таким кваліфікуючим ознакам примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань, як вчинення злочину повторно (в тому числі з'ясувати різновид повторності); вчинення злочину за попередньою змовою групою осіб або із погрозою вбивства чи заподіяння тяжких тілесних ушкоджень; поєднання з насильством, що не є небезпечним для життя і здоров'я, або з пошкодженням чи знищенням майна; вчинення розглядуваного злочину організованою групою або в поєднанні з насильством, небезпечним для життя чи здоров'я, або спричиненням суспільно небезпечного наслідку у вигляді великої шкоди (розкрити обсяг і зміст цього поняття), або спричиненням інших тяжких наслідків (також розкрити обсяг і зміст цього поняття).

Висвітлення п'ятого питання потребує розмежування вимагання від примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань за характеристиками родового та безпосереднього об'єктів, предмета злочину, об'єктивною стороною та суб'єктивними ознаками (суб'єкт, суб'єктивна сторона) складу злочину, порівняння ступеня суспільної небезпечності вимагання та примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань.

Якщо в результаті неупередженого дослідження законодавчого формулювання розглядуваного злочину буде виявлено окремі його недоліки, можливо запропонувати проект внесення змін до чинного законодавства та обґрунтувати їх.

Список основної літератури

Чуб І. М. Систематизація злочинів проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян. *Проблеми законності*. 2012. Вип. 118. С. 270–277.

Семикіна Л. О. Вимагання за кримінальним кодексом України: автореферат дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08: кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право. Харків: б. в., 2011. 20 с. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN

=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S
&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Дьоменко С. В. Деякі проблеми відмежування вимагання від суміжних складів злочинів та кваліфікації за сукупністю. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2003. № 10. С. 30–39.

Дьоменко С. В. Проблеми відмежування вимагання від деяких суміжних складів злочинів. *Вісник Запорізького державного університету*. 2004. № 1. С. 172–176. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Дьоменко С. В. Кримінально-правова характеристика особливо кваліфікуючих ознак вимагання. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2009. № 1. С. 77–83. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Тихий В. П. Проблеми відповідальності за вимагання. *Проблеми боротьби з насильницькою злочинністю*: зб. матеріалів наук.-практ. конф. (Харків). Харків: ПФ «Книжк. вид-во “Лествиця Марії”». 2001. С. 29–31. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Соловійова А. М. Окремі питання розмежування вимагання і суміжних злочинів. *Право України*. 2011. № 10. С. 225–235. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Федоренко Д. М. Проблеми наступності норм про кримінальну відповідальність за вимагання. *Питання боротьби зі злочинністю*: зб. наук. пр. Харків: Право, 2011. Вип.

22. С. 175–186. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Список додаткової літератури

Дудоров О. О. Відповідальність за злочини проти власності: навч. посібник. Бердянськ: АРІУ при ЗДУ, 2000. 148 с.

Мельник О. В. Особливості застосування законодавства про відповідальність за вимагання. *Вісник Національного університету внутрішніх справ*. 2002. Вип. 19. С. 24–28. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Семикіна Л. О. Щодо визначення загального поняття вимагання. *Конституція України – основа побудови правової держави і громадянського суспільства*: тези доп. та наук. повідомл. учасн. Всеукр. наук.-практ. конф. молодих учених та здобувачів (26-27 черв. 2006 р.). Харків: Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. 2006. С. 268–270. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Дьоменко С. Кваліфікуючі ознаки вимагання. Характеристика та проблеми застосування. *Вісник прокуратури*. 2008. № 10. С. 70–79. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Дьоменко С. В. Генеза складу вимагання в кримінальному праві України. *Кримінальне право і процес. Зразки документів*. Київ: Право-Інформ, 2012. 1 електрон. опт. диск (DVD-ROM). URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

TN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Муженко П. М. Кримінально-правова кваліфікація вимагання за новим Кримінальним кодексом України. *Кримінальне право і процес. Зразки документів*. Київ: Право-Інформ, 2012. 1 електрон. опт. диск (DVD-ROM). URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Нормативні акти та матеріали судової практики

Про судову практику у справах про злочини проти власності : постанова Пленуму Верховного Суду України від 6 листопада 2009 р. № 1. URL: <http://www.scourt.gov.ua>

Про практику застосування судами кримінального законодавства про повторність, сукупність і рецидив злочинів та їх правові наслідки : постанова Пленуму Верховного Суду України від 4 червня 2010 р. № 7. URL: <http://www.scourt.gov.ua>

Тема 32. СЛУЖБОВА ОСОБА: ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ

П л а н

Вступ.

1. Історія становлення поняття «службова особа» у кримінальному законодавстві України.
2. Ознаки службової особи.
3. Класифікація службових осіб.

Висновок.

При написанні вступу слід підкреслити особливе значення правильного розуміння поняття «службова особа» для

кваліфікації дій винного.

При розкритті першого питання плану курсової роботи необхідно надати аналіз розвитку кримінального законодавства України щодо закріплення поняття «службова особа». Розглянувши судову практику та теоретичні дослідження, покажіть підхід законодавця та науковців щодо визначення цього поняття.

При розкритті ознак службової особи у кримінальному праві необхідно виходити із законодавчого визначення поняття “службова особа”. Доцільно проаналізувати осіб, які не є службовими особами й не несуть відповідальності за службові злочини, зокрема звернути увагу на працівників підприємств, установ і організацій, які виконують суто професійні, виробничі або технічні функції.

При дослідженні третього питання необхідно на підставі ч. 3, 4 ст. 18 КК України, п. 1, 2 примітки ст. 364 КК України та п. 1 примітки ст. 425 КК України назвати та охарактеризувати види службових осіб: 1) службові особи публічного права; 2) службові особи приватного права та 3) військові службові особи.

Список основної літератури

Андрушко П. П., Стрижевська А. А. Злочини у сфері службової діяльності: кримінально-правова характеристика: учеб. посobie. Київ : Юрисконсульт, 2006. 342 с.

Бантисhev О. Ф., Рибачук В. І. Відповідальність за злочини у сфері службової діяльності: Питання кваліфікації злочинів, передбачених розділом XVII Кримінального кодексу України: навч. посібник. Київ : Вид. Дім “Ін Юре”, 2003. 116 с.

Гарашенко О. В. Поняття службової особи за кримінальним законодавством України. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ України*. 2006. № 4 (30). С. 196–205.

Максимович Р. Л. Поняття службової особи у кримінальному праві України: монографія. Львів: Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2008. 304 с.

Максимович Р. Л. Поняття службової особи у кримінальному праві України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08: кримінальне право; кримінологія; кримінально-виконавче право. Львів : Б. в., 2007. 19 с.

Романов С. Ю., Шинкаренко М. А. Деякі спірні питання щодо поняття “службова особа” у кримінальному законодавстві України. *Вісник Національного університету внутрішніх справ*. 2003. Вип. 22. С. 121–125.

Хашев В. Г. Удосконалення поняття «службова особа» в Кримінальному кодексі України. *Вісник Запорізького юридичного інституту Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. Запоріжжя : ЗЮІ ДДУВС, 2008. № 1-2008. С. 118–127.

Янюк Н. В. Нові підходи у визначенні понять “посадова особа” і “службова особа”. *Актуальні проблеми держави і права*. 2003. Вип.19. С. 383–387.

Список додаткової літератури

Андрушко П. П. Службова особа як спеціальний суб'єкт злочину. *Актуальні проблеми держави і права* : зб. наук. пр. 2010. Вип. 54. С. 110–118.

Громко В. Я. Основні шляхи вдосконалення кримінального законодавства в частині вдосконалення відповідальності за вчинення злочину службовою особою. *Порівняльно-аналітичне право*. 2015. № 1. С. 245–250.

Максимович Р. “Вікова” ознака службової особи. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2006. Вип. 42. С. 308–314

Максимович Р. Л. Деякі питання застосування поняття «службова особа» за чинним кримінальним законодавством України. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ*. 2007: спец. вип.: *Проблеми застосування кримінального законодавства України*. Луганськ : Луган. держ. ун-т внутр. справ, 2007. С. 130–133.

Перепелиця Г. Б. Періодизація історичних етапів формування поняття «службова особа» у вітчизняному праві.

Нормативні акти та матеріали
судової практики

Про судову практику у справах про хабарництво: постанова пленуму Верховного суду України від 26 квітня 2002 р. № 5. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0005700-02>

Про судову практику у справах про перевищення влади або службових повноважень: постанова пленуму Верховного суду України від 26 грудня 2003 р. № 15. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/v0015700-03>

**Тема 33. КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ
ЗА ПЕРЕВИЩЕННЯ ВЛАДИ АБО СЛУЖБОВИХ
ПОВНОВАЖЕНЬ ПРАЦІВНИКОМ ПРАВООХОРОННОГО
ОРГАНУ**

П л а н

Вступ.

1. Об'єктивні ознаки перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу.
2. Суб'єктивні ознаки перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу.
3. Диференціація кримінальної відповідальності за перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу.

Висновки.

Під час підготовки курсового проекту необхідно уважно поставитися до визначення того, в якій редакції діє ст. 365 КК України, та використати рекомендовану літературу в контексті актуального змісту норми про кримінальну відповідальність за перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу.

Відповідь на перше питання передбачає окреме дослі-

дження об'єкта та об'єктивної сторони перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу. Аналіз об'єкта розглядуваного злочину необхідно розпочати із вивчення загального об'єкта перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу, потім – охарактеризувати родовий об'єкт зазначеного злочину, після чого перейти до вивчення безпосереднього об'єкта перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу. При дослідженні безпосереднього об'єкта важливо врахувати, що розглядуване діяння є поліоб'єктним, тому необхідно розглянути основний і додаткові безпосередні об'єкти перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу.

Вивчення об'єктивної сторони розглядуваного злочину варто провести за схемою дослідження злочинів із матеріальним складом, тобто поетапно: спочатку проаналізувати діяння, потім – суспільно небезпечний наслідок, наостанок – причинний зв'язок. Характеризуючи діяння як ознаку об'єктивної сторони перевищення влади або службових повноважень, необхідно розкрити специфіку дій суб'єкта злочину і навести перелік форм перевищення влади або службових повноважень. При цьому насамперед слід орієнтуватися на положення постанови Пленуму Верховного Суду України № 16 від 26.12.2003 р. «Про судову практику у справах про перевищення влади або службових повноважень». При аналізі діяння допустимо відзначати спірні питання, наприклад: при характеристиці дій винного – згадати про полеміку щодо розкриття змісту ознаки «явності»; при визначенні переліку форм перевищення влади або службових повноважень – звернути увагу на проблему віднесення до перевищення тих чи інших форм, закріплених у згаданій постанові Пленуму ВСУ тощо. Дослідження суспільно небезпечно наслідку аналізованого злочину необхідно ґрунтувати на тому, що хоча наразі у п. 3 примітки до ст. 364 КК України істотна шкода визначається виключно через матеріальний критерій, у диспозиції норми про кримінальну відповідальність за перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного орга-

ну зазначений суспільно небезпечний наслідок не зведено до суто майнової шкоди, а тому підходи до його розуміння є тими ж, що й у вищезазначеній постанові Пленуму ВСУ № 16 від 26.12.2003 р. З огляду на це характеристика істотної шкоди має включити в себе: спочатку – встановлення критеріїв визначення цього суспільно небезпечного наслідку, а потім – розкриття змісту злочинного результату відповідно до кожного із установлених критеріїв. Останнім елементом у вивченні об'єктивної сторони розглядуваного злочину має стати причинний зв'язок.

Висвітлення другого питання вимагає надання характеристики суб'єктивній стороні та суб'єкту перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу. При аналізі суб'єктивної сторони згаданого злочину слід урахувати, що психічне ставлення винного до дій завжди є умисним, а до наслідків може бути як умисним, так і необережним. Визначення суб'єкта розглядуваного злочину необхідно провести через з'ясування ознак спеціального суб'єкта злочину – службової особи правоохоронного органу.

Третє питання пов'язано з аналізом кваліфікуючих та особливо кваліфікуючої ознак, що обтяжують кримінальну відповідальність за перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу. Слід розкрити зміст кожної з них, а в частині дослідження кваліфікуючих ознак – ще й визначити їх співвідношення між собою за критерієм обсягу охоплених дій. Допустимо висловити власну точку зору щодо того, чи є кваліфікований склад досліджуваного злочину формальним або матеріальним, чи є обґрунтованим рішення законодавця поряд із ознакою «насильство» виділити ознаку «погроза застосування насильства», чи потребує законодавчого вдосконалення ознака «застосування спеціальних засобів», чи є доцільним закріплення негативної ознаки «за відсутності ознак катування» та як у подальшому на нормативному рівні вирішити проблему розмежування катування і перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу.

Список основної літератури

Кримінальний кодекс України. Науково-практичний коментар: у 2 т. / за заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. – 5-те вид., допов. Харків: Право, 2013. Т. 2 : Особлива частина. 1040 с.

Кримінальне право України: Особлива частина: підручник / Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін.; за ред. В. Я. Тація, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. – 5-те вид., переробл. і допов. Харків: Право, 2015. 680 с.

Андрушко П. П. Перевищення влади або службових повноважень: характеристика складу злочину, передбаченого статтею 365 КК в редакції Закону України від 21 лютого 2014 р. № 746-VII. *Адвокат*. 2014. № 2. С. 15–23.

Загиней З. Тлумачення кваліфікованого складу злочину, передбаченого у статті 365 Кримінального кодексу України. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2015. № 2. С. 59–65.

Задоя К. П. Проблеми кримінальної відповідальності за злочини у сфері службової діяльності з урахуванням змін, передбачених Законом України від 21 лютого 2014 р. № 746-VII. *Адвокат*. 2014. № 5. С. 16–26.

Киричко В. М. Кримінальна відповідальність за корупцію. Харків: Право, 2013. 424 с.

Коваленко В. П. Зловживання владою працівниками правоохоронних органів. Київ: Атіка, 2012. 204 с. С. 89–107, 128–138.

Слущька Т. І. Кримінальна відповідальність за перевищення влади або службових повноважень: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08: кримінальне право; кримінологія; кримінально-виконавче право. Київ: Б. в., 2010. 20 с.

Список додаткової літератури

Волженкин Б. В. Служебные преступления: коммен-

тарий законодательства и судебной практики. Санкт-Петербург: Юрид. центр Пресс, 2005. 560 с.

Галахова А. В. Превышение власти или служебных полномочий. Москва: Юрид. лит., 1978. 96 с.

Здравомыслов Б. В. Должностные преступления. Понятие и квалификация. Москва. Юрид. лит., 1975 168 с.

Лысов М. Д. Ответственность должностных лиц по советскому уголовному праву. Казань: Изд-во Казан. ун-та, 1972. 176 с.

Светлов А. Я. Ответственность за должностные преступления. Київ: Наук. думка, 1978. 304 с.

Нормативні акти та матеріали судової практики

Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів: Закон України від 23.12.1993 № 3781-ХІІ.

Рішення Конституційного Суду України від 18.04.2012 по справі 10-рп/2012 (справа щодо застосування кваліфікуючої ознаки «працівник правоохоронного органу» до працівника державної виконавчої служби).

Про судову практику у справах про перевищення влади або службових повноважень: постанова Пленуму Верховного Суду України № 16 від 26.12.2003 р.

Постанова Верховного Суду України від 27 жовтня 2016 р. № 5-99кц16 та Окрема думка судді Вус С.М. URL: [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/C77C4F09B0663A29C225806B0056B5AA](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/C77C4F09B0663A29C225806B0056B5AA)

Тема 34. ПІДКУП СЛУЖБОВОЇ ОСОБИ АБО ОСОБИ, ЯКА НАДАЄ ПУБЛІЧНІ ПОСЛУГИ, АБО ПРАЦІВНИКА ПІДПРИЄМСТВА, УСТАНОВИ ЧИ ОРГАНІЗАЦІЇ

П л а н

Вступ.

1. Загальне поняття “підкуп службової особи або особи, яка надає публічні послуги, або працівника підприємства, установи чи організації” (статті 354, 368, 368-3, 368-4, 369 КК) та його відмінність від поняття “одержання неправомірної вигоди шляхом вимагання”.

2. Поняття “неправомірна вигода” та її відмежування від подарунка.

3. Пропозиція, обіцянка або надання неправомірної вигоди службовій особі або особі, яка надає публічні послуги, або працівнику підприємства, установи чи організації (статті 354, 368, 368-3, 368-4, 369 КК). Умови звільнення від кримінальної відповідальності за вчинення таких дій.

4. Прохання, прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою або особою, яка надає публічні послуги, або працівником підприємства, установи чи організації (статті 354, 368, 368-3, 368-4, 369 КК).

5. Кваліфікуючі ознаки, що обтяжують відповідальність за злочини, передбачені статтями 354, 368, 368-3, 368-4 і 369 КК.

6. Відмежування підкупу службової особи або особи, яка надає публічні послуги, або працівника підприємства, установи чи організації від суміжних злочинів.

Висновки.

У вступі рекомендуємо в стислій формі висвітлити актуальність питань боротьби з підкупом службової особи або особи, яка надає публічні послуги, або працівника підприємства, установи чи організації, як проявом корупції. У зв'язку із цим необхідно використати положення Закону України від 14 жовтня 2014 р. № 1700-VII «Про запобігання корупції».

Висвітлення першого питання насамперед потребує з'ясування особливостей характеру суспільної небезпечності підкупу службової особи або особи, яка надає публічні послуги, або працівника підприємства, установи чи організації. Такий підкуп слід відрізнити від одержання зазначеними особами неправомірної вигоди шляхом вимагання, за якого має місце не добровільна угода двох сторін корупції, а примушу-

вання спеціальним суб'єктом іншої особи до надання неправомірної вигоди.

Розглядаючи друге питання, основну увагу важливо зосередити на аналізі законодавчих визначень неправомірної вигоди, наведених у примітках до статей 354 і 364-1 КК. Неправомірну вигоду слід відмежовувати від подарунку, виходячи з того, що законодавче визначення останнього в ст. 1 Закону України від 14 жовтня 2014 р. № 1700-VII є іншим за своїм змістом, а порушення законодавчих обмежень щодо подарунків є не корупційним, а пов'язаним із корупцією правопорушенням, за яке настає адміністративна відповідальність за ст. 172-5 КУпАП.

Третє питання по суті стосується загальної кримінально-правової характеристики дій особи, яка підкупує службову особу або особу, яка надає публічні послуги, або працівника підприємства, установи чи організації. Зокрема, необхідно дати визначення понять «пропозиція», «обіцянка» або «надання» неправомірної вигоди з урахуванням наявності законодавчих визначень пропозиції і обіцянки неправомірної вигоди, наведених у примітці до ст. 354 КК. Зазначені дії також потрібно узагальнено проаналізувати як ознаки об'єктивної сторони злочинів, передбачених ч. 1 ст. 354, ч. 1 ст. 369, ч. 1 ст. 368-3, ч. 1 ст. 368-4 КК, в їх поєднанні з іншими ознаками об'єктивної сторони та з вирішенням питання про момент закінчення злочинів. Далі поясніть умови звільнення від кримінальної відповідальності за вчинення таких дій, виходячи зі змісту ч. 5 ст. 354 КК, де вони законодавчо визначені.

Висвітлення четвертого питання потребує загальної кримінально-правової характеристики дій службової особи або особи, яка надає публічні послуги, або працівника підприємства, установи чи організації, вчинюваних при підкупі їх іншою особою, та, зокрема, розкриття змісту і встановлення співвідношення понять «прохання», «прийняття пропозиції», «прийняття обіцянки» або «одержання» неправомірної вигоди. Зазначені дії треба узагальнено проаналізувати як ознаки об'єктивної сторони злочинів, передбачених ч. 3 ст. 354, ч. 1 ст. 368, ч. 3 ст. 368-3, ч. 3 ст. 368-4 КК, у сукупності з іншими

ознаками об'єктивної сторони та з вирішенням питання про момент закінчення злочинів.

Далі розкрийте основний зміст кваліфікуючих ознак, що обтяжують відповідальність за злочини, передбачені статтями 354, 368, 368-3, 368-4 і 369 КК. Особливу увагу зверніть на поняття «вимагання неправомірної вигоди», зміст якого рекомендуємо розкривати, виходячи із законодавчого визначення цього поняття, наведеного в примітці до ст. 354 КК, а також з урахуванням правових висновків Верховного Суду України (див. постанову Судової палати в кримінальних справах Верховного Суду України від 23 травня 2013 р., справа № 5-13кс13. *Вісник Верховного Суду України*. 2013. № 10. С. 12–13).

На завершення слід розглянути питання про відмежування підкупу службової особи або особи, яка надає публічні послуги, або працівника підприємства, установи чи організації від суміжних злочинів, зокрема, передбачених ч. 2 ст. 183, ч. 1 ст. 184, ч. 2 ст. 189, статтями 368-2 і 369-2 КК, а також про співвідношення зі злочинами, передбаченими загальними нормами про зловживання владою, службовим становищем або повноваженнями (статті 364, 364-1, 365-2 КК).

Список основної літератури

Андрушко П. П., Стрижевська А. А. Злочини у сфері службової діяльності: навч. посібник. Київ: Юрисконсульт, 2006. 342 с.

Андрушко П. П. Реформа українського антикорупційного законодавства у світлі міжнародно-правових зобов'язань України. Київ: Атіка, 2012. 332 с.

Бантишев О. Ф., Рибачук В. І. Відповідальність за злочини у сфері службової діяльності: питання кваліфікації злочинів, передбачених розділом XVII Кримінального кодексу України: навч. посібник. Київ: Вид. Дім «Ін Юре», 2003. 116 с.

Кваліфікація злочинів: навч. посібник / за ред. О. О. Дудорова, Є. О. Письменського. – Київ: Істина, 2010. 430 с.

Киричко В. М. Кримінальна відповідальність за корупцію. Харків: Право, 2013. 424 с.

Клімова С. М., Ковальова Т. В., Тучак М. О. Юридична відповідальність за корупційні правопорушення: навч. посібник. Харків: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2012. 200 с.

Кримінальна відповідальність за окремі злочини у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг: наук.-практ. посіб. / Ю. В. Ударцов, С. М. Блажівський, Н. В. Лісова та ін.; за ред. Ю. В. Ударцова. – Київ: Алерта, 2013. 180 с.

Максимович Р. Л. Поняття службової особи у кримінальному праві України: монографія. Львів: Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2008. 304 с.

Мельник М. І. Корупція: сутність, поняття, заходи протидії. Київ: Атіка, 2001. 410 с.

Методичні рекомендації з питань кваліфікації корупційних злочинів, передбачених ст. ст. 364-1, 365-1, 365-2, 368-2, 368-3, 368-4, 369-2 КК України / уклад.: О. Г. Кальман, В. М. Куц, Я. О. Треньова, Н. М. Ярмиш. Київ: Нац. акад. прокуратури України. 2012. 38 с.

Навроцький В. Посадові злочини: лекції. Львів: Вид-во ЛДУ, 1997. 28 с.

Навроцький В. О. Основи кримінально-правової кваліфікації: навч. посібник. Київ: Юрінком Інтер, 2009. 512 с.

Настільна книга детектива, прокурора, судді: коментар антикорупційного законодавства / за ред. М. І. Хавронюка. Київ: ВД «Дакор», 2016. 496 с.

Осадчий В. І Корупційні злочини: монографія. Київ: Вид-во Європейського ун-ту, 2016. 82 с.

Правила кримінально-правової кваліфікації у постановках Пленуму Верховного Суду України: практ. посібник. Харків: Фінарт, 2012. 196 с.

Савченко А. В., Кришевич О. В. Злочини у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням професійних послуг: науково-практичний коментар до розділу XVII Особливої частини Кримінального кодексу України. Київ: Алерта, 2012. 160 с.

Савченко А. В. Корупційні злочини (кримінально-

правова характеристика): навч. посібник / А. В. Савченко. Київ: Центр учбової літ., 2016. 168 с.

Светлов А. Я. Ответственность за должностные преступления. Киев: Наук. думка, 1978. 304 с.

Слущька Т. І. Кримінальна відповідальність за злочини, вчинені у сфері службової діяльності: навч. посібник. Київ: КНТ, 2007. 168 с.

Судова практика в справах про злочини в сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг: окремі тенденції, проблеми та перспективи вдосконалення / К. П. Задоя, М. О. Захарченко, К. І. Киливник та ін.; наук. ред. К. П. Задоя. Київ: Вид-во ТОВ «Аграр Медіа Груп», 2014. 136 с.

Тютюгін В. І., Гродецький Ю. В., Гізімчук С. В. Злочини у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг: навч.-практ. посіб. / за ред.: В. Я. Тація, В. І. Тютюгіна. Харків: Право, 2014. 232 с.

Шиманський Ф. В. Хабарництво: кримінально-правовий аналіз одержання, давання і провокації хабара. Оdesa: Фенікс, 2004. – 180 с.

Юрченко О. М., Бантишев О. Ф., Кузьмін С. А. Загальні засади кваліфікації злочинів у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг. Київ: Паливода А. В., 2012. 60 с.

Ярмиш Н. М. Проблеми кримінально-правової кваліфікації (злочини проти життя та здоров'я особи, проти власності, у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг): навч. посібник. Київ: Нац. акад. прокуратури України, 2014. 192 с.

Список додаткової літератури

Андрушко П. П., Стрижевська А. А. Кримінальна відповідальність за одержання хабара (ст. 368 Кримінального кодексу України). *Вісник Верховного Суду України*. 2005. № 7. С. 22–28.

Баби́ков О. Майновий характер неправомірної вигоди.

Вісник Національної академії прокуратури України. 2013. № 4. С. 35–38. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vnapu_2013_4_8.pdf

Бабіков О. П. Підходи до визначення змісту комерційного підкупу (підкупу у приватному секторі) за законодавством країн-членів Європейського Союзу. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2015. № 2 (5). С. 290–299.

Брисковська О. М. Проблеми доказування фактів одержання неправомірної вигоди службовою особою. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2014. № 2. С. 33–40. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Nvknvvs_2014_2_6.pdf

Гродецький Ю. В. Поняття неправомірної вигоди у правовій конструкції «надання неправомірної вигоди». *Кримінальне право: традиції та новації*: матеріали Міжнар. круглого столу, присвяченого до дня народження видатного вченого, героя України, академіка В. В. Сташиса, 9 лип. 2016 р. Запоріжжя, 2016. С. 46–50.

Дідик С. Є. Від хабарництва до неправомірної вигоди суддів: еволюція законодавства. *Часопис Київського університету права*. 2013. № 3. С. 284–287. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Chkup_2013_3_69.pdf

Драгоненко А. О. Статус особи, що надає неправомірну вигоду. *Держава та регіони. Серія: Право*. 2014. № 1. С. 95–100.

Дроздова О. І. Деякі питання кваліфікація хабарництва. *Вісник Академії адвокатури України*. 2013. № 2 (27). С. 129–135.

Дудоров О. О. Проблемні питання кримінальної відповідальності за одержання хабара: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 1994. 23 с.

Дудоров О. Кваліфікація одержання хабара, поєднаного з вимагательством. *Право України*. 1994. № 5 (№ 5–6). С. 34–37.

Дудоров О. Про інтереси хабародавця при вимаганні хабара. *Юридичний вісник України*. 2009. № 1-2 (3-16 січня). С. 1, 10–11.

Дудоров О. О., Ризак Я. В. Проблемні питання вимагання неправомірної вигоди при вчиненні підкупу службової

особи юридичної особи приватного права. *Вісник кримінального судочинства*. 2015. № 1. С. 180–191.

Дудоров О. О., Ризак Я. В. Суб'єкт «пасивного» підкупу службової особи юридичної особи приватного права: сучасний стан і перспективи. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ ім. Е. О. Дідоренка*. 2015. № 3. С. 81–98.

Загинеї 3. Медичний працівник як спеціальний суб'єкт пасивного підкупу. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2015. № 1 (39). С. 67–73.

Загороднюк С. О. Неправомірна вигода як предмет корупційних злочинів. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2014. № 2. С. 47–49. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Purch_2014_2_16.pdf

Задніченко С. І. Кримінально-правова характеристика прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою за законодавством Німеччини та України. *Вісник кримінального судочинства*. 2015. № 2. С. 143–148.

Калитаєв В. В. Кримінально-правова характеристика прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою. *Держава і право. Юридичні і політичні науки*. 2013. Вип. 60. С. 375–380.

Кашкаров О. О. Відмінність одержання незаконної винагороди працівником державного підприємства, установи чи організації від одержання хабара. *Форум права*. 2011. № 2. С. 387–391.

Кваша О. О. Посередництво у хабарництві як особливий вид співучасті у злочині. *Держава і право*. 2011. Вип. 53. С. 494–500.

Кваша О. О. Кримінальна відповідальність за одержання хабара, вчинене за попередньою змовою групою осіб. *Часопис Київського університету права*. 2011. № 2. С. 215–219.

Киричко В. М. Вимагання неправомірної вигоди як обставина, що виключає кримінальну відповідальність особи, яка пропонувала, обіцяла чи надала неправомірну вигоду. *Актуальні проблеми кримінальної відповідальності*: матеріали Між-

нар. наук.-практ. конф., 10–11 жовт. 2013 р. Харків: Право, 2013. – С. 515–518.

Киричко В. М. Про відсутність суспільної небезпечності в діях особи, яка пропонувала, обіцяла або надала неправомірну вигоду внаслідок вимагання такої вигоди, та необхідність вдосконалення ч. 2 ст. 11 та пункту 5 примітки до ст. 354 КК України. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2015. № 2 (5). С. 278–289.

Кушпін В. П. Кримінально-правова характеристика підкупу особи, яка надає публічні послуги. *Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка». Юридичні науки*. 2014. № 801. С. 202–211.

Кушпін В. П. Активний і пасивний підкуп службової особи юридичної особи публічного права за кримінальним законодавством України. *Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка». Юридичні науки*. 2015. № 813. С. 262–267.

Мельник М. І. Проблеми кваліфікації одержання хабара, поєданого з його вимаганням. *Науковий вісник Дніпропетровського юридичного інституту МВС України*. 2000. № 1 (1). Дніпропетровськ: Дніпропетр. юрид. ін-т МВС України, 2000. С.116–128.

Мисливий В. А. Пропозиція хабара: злочин чи виявлення умислу? *Юридичний вісник України*. 2010. № 1–2 (2–15 січ.). С. 7.

Михайленко Д. Г. Кваліфікація посередництва в хабарництві. *Актуальні проблеми держави та права: зб. наук. пр.* Одеса, 2008. № 44. С. 276–283.

Михайленко Д. Г. Характеристика вини при вчиненні хабарництва. *Форум права*. 2008. № 1. С. 303–311.

Михайленко Д. Г. Кримінально-правова характеристика хабара. *Актуальні проблеми держави та права: зб. наук. пр.* Одеса, 2009. № 47. С. 62–69.

Михайленко Д. Г. Підстави кримінальної відповідальності за хабарництво (давання та одержання хабара): автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Одеса, 2009. 21 с.

Михайленко Д. Г. Правова природа вимагання хабара та неправомірної вигоди. *Актуальні проблеми держави і пра-*

ва. Одеса: Юрид. літ., 2010. Вип. 55. С. 395–400.

Мостепанюк Л. О., Грудзур О. М. Кримінально-правовий аспект одержання хабара, поєднаного з вимаганням. *Адвокат*. 2007. № 2. С. 23–26.

Оронець К. Вимагання хабара як кваліфікуюча ознака одержання хабара. *Підприємництво, господарство і право*. 2006. № 5. С. 129–131.

Осадчий В. І. Кримінально-правова характеристика та кваліфікація підкупу працівника підприємства, установи чи організації (ст. 354 КК України). *Юридичний вісник*. 2015. № 2 (35). С. 145–151.

Плекан В. В. До питання кримінальної відповідальності «куданого» посередника у підкупі. *Порівняльно-аналітичне право*. 2015. № 4. С. 346–348.

Плекан В. В. «Посередництво у підкупі»: до питання про доцільність виокремлення окремої статті. *Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України*. 2016. № 6. С. 126–133.

Плекан В. В. Кримінальна відповідальність за посередництво у наданні та (або) одержанні неправомірної вигоди: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2016. 19 с.

Севрюкова Г. С. Деякі питання кримінального законодавства України про відповідальність за хабарництво (історичний підхід). *Вісник Академії адвокатури України*. 2009. № 3 (16). С. 52–58.

Титаренко О. О. Щодо питання доцільності криміналізації пропозиції надання неправомірної вигоди в контексті нового антикорупційного законодавства. *Збірник наукових праць Ірпінської фінансово-юридичної академії (економіка, право)*. 2013. № 2. С. 172–177. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/znpifyua_2013_2_29.pdf

Томчук І. О. Порівняльно-правова характеристика відповідальності за давання хабара за вітчизняним та зарубіжним кримінальним законодавством. *Часопис Київського університету права*. 2009. № 3. С. 229–235.

Третьяков Д. А. Деякі питання щодо доцільності криміналізації пропозиції неправомірної вигоди. *Форум права*.

2013. № 4. С. 419–422.

Шмигельський В. В. Посередництва в хабарництві (отриманні неправомірної вигоди): проблема законодавчого регулювання й оперативного-тактичного використання. *Порівняльно-аналітичне право*. 2014. № 6. С. 295–297.

Шумейко Д. О. Прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою: проблеми правової кваліфікації. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2015. № 1. С. 39–51.

Чернега Ю. О. Передумови встановлення кримінальної відповідальності за підкуп у законодавстві України. *Порівняльно-аналітичне право*. 2016. № 3. С. 181–185.

Ярмиш Н. М. Подолання колізії між злочинами, передбаченими ч. 2 ст. 368 та ч. 2 ст. 189 КК України. *10 років чинності Кримінального кодексу України: проблеми застосування, удосконалення та подальшої гармонізації із законодавством європейських країн*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 13–14 жовт. 2011 р. Харків: Право, 2011. С. 321–323.

Ярошенко О. Д. Генезис положень національного закону про кримінальну відповідальність за активний підкуп публічної службової особи. *Право і суспільство*. 2015. № 5. Ч. 2. С. 165–171.

Ярошенко О. Д. Предмет юридичних складів злочинів, передбачених статтею 369 Кримінального кодексу України, в аспекті його відповідності визначенню, що дається у Кримінальній конвенції Ради Європи про боротьбу з корупцією. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2013. № 7. С. 105–112.

Ярошенко О. Д. Кримінальна відповідальність за пропозицію та надання неправомірної вигоди службовій особі (ст. 369 КК України): автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2014. 20 с.

Нормативні акти та матеріали судової практики

Практика розгляду кримінальних справ про злочини, склад яких передбачено ст. 368 Кримінального кодексу Укра-

їни (одержання хабара). *Вісник Верховного Суду України*. 2010. № 9. С. 18–26.

Про судову практику у справах про хабарництво: постанова Пленуму Верховного Суду України від 26 квітня 2002 р. № 5. *Вісник Верховного Суду України*. 2002. № 3. Вкладка. С. 9–16.

Судова практика розгляду кримінальних справ про службові злочини з ознаками корупційних діянь (статті 364, 365 та 368 Кримінального кодексу України), а також справ про адміністративну відповідальність за порушення вимог Закону від 5 жовтня 1995 р. «Про боротьбу з корупцією». *Вісник Верховного Суду України*. 2009. № 6. С. 17–23; № 7. С. 24–33.

Т е м а 35. КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ВВЕДЕННЯ В ОМАНУ СУДУ АБО ІНШОГО УПОВНОВАЖЕНОГО ОРГАНУ

П л а н

Вступ.

1. Поняття та форми вчинення введення в оману суду або іншого уповноваженого органу (ст. 384 КК України).

2. Об'єктивні ознаки завідомо неправдивого показання, висновку експерта, звіту оцінювача про оцінку майна, неправильного перекладу, зробленого перекладачем.

3. Суб'єктивні ознаки злочину.

4. Кваліфікуючі ознаки злочину.

5. Відмежування введення в оману суду або іншого уповноваженого органу від суміжних злочинів.

Висновок.

У вступі до курсової роботи слід обґрунтувати актуальність теми дослідження. Для цього бажано навести статистичні дані щодо введення в оману суду або іншого уповноваженого органу (ст. 384 КК України) за останні роки. Потрібно аргументувати власну позицію щодо обрання теми.

Розкриття першого питання плану передбачає здійснення загального аналізу ст. 384 КК України, встановлення виду даного складу злочину. Необхідно охарактеризувати форми введення в оману суду або іншого уповноваженого органу: завідомо неправдиве показання свідка; завідомо неправдиве показання потерпілого; завідомо неправдивий висновок експерта; завідомо неправдивий звіт оцінювача про оцінку майна; завідомо неправильний переклад, зроблений перекладачем. Для цього важливо визначити коло нормативно-правових актів та форм судочинства (проваджень), до яких відсилає ст. 384 КК України.

Під час дослідження другого питання плану необхідно встановити родовий, видовий та безпосередній об'єкт введення в оману суду або іншого уповноваженого органу (ст. 384 КК України). Визначення об'єкта введення в оману суду або іншого уповноваженого органу передбачає розкриття таких ознак об'єктивної сторони складу злочину: суспільно небезпечне діяння, спосіб вчинення злочину, обстановка вчинення злочину. Особливу увагу треба зосередити на обмані як способі вчинення цього злочину та його впливі на формування даної конструкції.

Третє питання плану потребує встановлення суб'єкта надання завідомо неправдивого показання, висновку експерта, звіту оцінювача про оцінку майна, неправильного перекладу, зробленого перекладачем. Треба з'ясувати загальні та спеціальні ознаки, властиві тільки цим суб'єктам (для кожного окремо). Важливо визначити їх процесуальні права та обов'язки, порушення яких призводить до вчинення даного злочину. Після встановлення ознак суб'єкта злочину необхідно вказати на форму вини, мотив та мету діяльності суб'єкта злочину та вплив помилки суб'єкта злочину на кваліфікацію.

Розкриття змісту четвертого питання плану передбачає аналіз кваліфікуючих ознак введення в оману суду або іншого уповноваженого органу (ст. 384 КК України): «обвинувачення у тяжкому чи особливо тяжкому злочині», «штучне створення доказів обвинувачення чи захисту», «вчинення з

корисливих мотивів». Особливу увагу необхідно звернути на такі кваліфікуючі ознаки, як «обвинувачення у тяжкому чи особливо тяжкому злочині» та «штучне створення доказів обвинувачення чи захисту». Важливо розкрити зміст цих ознак та вирішити проблему суб'єкта відповідальності за вчинення таких діянь, а також встановити необхідність (або відсутність необхідності) додаткової кваліфікації за службові злочини або злочини проти правосуддя. Відповідно до аналізу даних кваліфікуючих ознак обґрунтуйте необхідність встановлення окремого складу злочину «фальсифікація доказів».

П'яте питання плану можна висвітлити через з'ясування значення інтеграційних та диференціюючих ознак введення в оману суду або іншого уповноваженого органу (ст. 384 КК України), завідомо неправдивого повідомлення про вчинення злочину (ст. 383 КК України), відмови свідка від давання показань або відмови експерта чи перекладача від виконання покладених на них обов'язків (ст. 385 КК України) та перешкоджання з'явленню свідка, потерпілого, експерта, примушування їх до відмови від давання показань чи висновку (ст. 386 КК України). Здійснення аналізу ознак цих складів злочинів проти правосуддя передбачає використання суб'єктивного та об'єктивного критеріїв.

Список основної літератури

Злочини проти правосуддя: навч. посібник / за заг. ред.: В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. Харків: Нац. юрид. акад. України, 2011. 155 с.

Мірошниченко С. С. Злочини проти правосуддя: теорія та практика протидії: монографія. Київ: Десна, 2012. 431 с.

Шепітько М. В. Кримінальна відповідальність за завідомо неправдиве показання / за ред. В. І. Борисова. Харків: Видавнича агенція «Апостіль», 2012. 260 с.

Юшина Ю. В. Посягання проти правосуддя, що здійснюються у процесі перевірки інформації про вчинені або підготовлювані злочини (кримінально-правовий аспект): автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Запоріжжя, 2012. 20 с.

Калініченко Ю. В. Кримінальна відповідальність за завідомо неправдиве повідомлення про вчинення злочину (ст. 383 КК України): автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Харків, 2015. 20 с.

Шепітько М. В. Проблеми кримінально-правової охорони інтересів правосуддя // Актуальні питання кримінального законодавства України та практики його застосування: монографія / В. Я. Тацій, В. І. Борисов, Л. М. Демидова та ін.; за заг. ред. В. Я. Тація, В. І. Борисова, Л. М. Демидової. Харків: Право, 2017. 307–355.

Список додаткової літератури

Шепітько М. В. Лжесвідчення та лжеприсяга: проблеми правової регламентації й виявлення неправди в показаннях. *Наукові праці НУ «Одеська юридична академія»*. Одеса: Юрид. л-ра, 2014. Т. XV. С. 313–320.

Навроцький В. О. Кримінально-правова оцінка експертної діяльності в Україні. *Вісник Запорізького Національного Університету*, 2003. № 1. С. 1–5.

Здоровко С. Ф. Порівняльний аналіз кримінально-правових норм України та сучасних держав Європи, Америки, Азії та Австралії про відповідальність за завідомо неправдиве показання. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*, 2013. № 1086. С. 50–57.

Нормативні акти та матеріали судової практики

Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя): Закон України від 02.06.2016 р. № 1401-VIII. *Відомості Верховної Ради*, 2016. № 28. Ст. 532.

Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. *Голос України* від 19.05.2012 р. № 90–91.

Про судову експертизу: Закон України від 25.02.1994 р. № 4038-XII. *Голос України* від 21.04.1994.

Про виконавче провадження: Закон України від

02.06.2016 р. № 1404-VIII. *Голос України* від 05.07.2016 № 122–123.

Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні: Закон України від 12.07.2001 р. № 2658-III. *Офіційний вісник України* від 07.09.2001 р. № 34. С. 1.

Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Президента України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України «Про тимчасові слідчі комісії, спеціальну тимчасову слідчу комісію і тимчасові спеціальні комісії Верховної Ради України» від 10.09.2009 № 20-рп/2009. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v020p710-09>

Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя» № 9 від 01.11.1996 р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0009700-96>

Т е м а 36. КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ЗЛОЧИНИ, ЯКІ ПОСЯГАЮТЬ НА ВІДНОСИНИ, ЩО ЗАБЕЗПЕЧУЮТЬ ВИКОНАННЯ СУДОВОГО РІШЕННЯ ТА ПОКАРАННЯ

П л а н

Вступ.

1. Суспільна небезпечність злочинів, які посягають на відносини, що забезпечують виконання судового рішення та покарання.

2. Загальна характеристика складів злочинів, передбачених статтями 382, 388, 389-395 КК України.

3. Видовий і безпосередній об'єкти злочинів, які посягають на відносини, що забезпечують виконання судового рішення та покарання. Об'єктивна сторона цієї групи злочинів.

4. Суб'єкт та суб'єктивна сторона злочинів, які посягають на відносини, що забезпечують виконання судового рішення та покарання.

Висновки.

У вступі до курсової роботи необхідно висловити своє ставлення щодо актуальності обраної теми та на її обґрунтування навести статистичні дані щодо вчинення злочинів, які посягають на відносини, що забезпечують виконання судового рішення та покарання (статті 382, 388, 389-395 КК) за останні роки.

Розгляд першого питання плану передбачає вивчення поширеності злочинів, які посягають на відносини, що забезпечують виконання судового рішення та покарання, а також історичні передумови криміналізації цих злочинів. Важливо вказати на ступінь суспільної небезпеки злочинів, що передбачені статтями 382, 388, 389-395 КК. Поясніть, як впливає суспільна небезпечність на призначення покарання.

Дослідження другого питання плану потребує здійснення загальної характеристики складів злочинів, що передбачені зазначеними статтями КК через: встановлення виду даних складів злочинів; вказівку на типові для цих складів об'єктивних та суб'єктивних ознак; визначення кола нормативно-правових актів, які розкривають окремі ознаки даних складів злочинів.

Третє питання плану розкривається через формулювання видового (для злочинів даної групи) та безпосередніх об'єктів (для кожного із цих злочинів окремо). З'ясування об'єктивної сторони даної групи злочинів передбачає встановлення і розгляд обов'язкових ознак. Особливу увагу необхідно звернути на поведінку суб'єкта (активну, пасивну або змішану) та вказати, в чому вона полягає. У межах розкриття третього пункту плану здійсніть аналіз усіх ознак об'єктивної сторони одного із злочинів, що передбачений статтями 382, 388, 389-395 КК України (за Вашим вибором).

Четверте питання плану має містити аналіз типових обов'язкових ознак суб'єкта даної групи злочинів. Необхідно також вказати на типову форму вини, мотив і мету діяльності суб'єкта злочину та вплив цих ознак на кваліфікацію. У межах розкриття цього питання проаналізуйте всі ознаки суб'єкта та суб'єктивної сторони одного із злочинів, що пе-

редбачений вищевказаними статтями КК України (за Вашим вибором).

Список основної літератури

Злочини проти правосуддя: навч. посібник / за заг. ред. В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. Харків: Нац. юрид. акад. України, 2011. 155 с.

Мірошниченко С. С. Злочини проти правосуддя: теорія та практика протидії: монографія. Київ: Десна, 2012. 431 с.

Богатирьов А. І., Ведмідський О. В., Некрасов О. О. Втеча в'язнів з місць несовбоди (міжгалузеве дослідження) монографія / за заг. ред. І. Г. Богатирьова. Київ: ВД «Дакор», 2015. 228 с.

Шепітько М. В. Проблеми кримінально-правової охорони інтересів правосуддя // Актуальні питання кримінального законодавства України та практики його застосування: монографія / В. Я. Тацій, В. І. Борисов, Л. М. Демидова та ін.; за заг. ред. В. Я. Тація, В. І. Борисова, Л. М. Демидової. Харків: Право, 2017. 307–355.

Список додаткової літератури

Плужнік О. І. Кримінальна відповідальність за порушення режиму відбування покарання у виправних установах та тримання під вартою: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2003. 24 с.

Головчук В. А. Кримінально-правова охорона порядку виконання судових рішень: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2012. 20 с.

Богонюк Г. І. Кримінально-правова характеристика невиконання судового рішення: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Львів, 2016. 24 с.

Олійник О. І. Об'єктивні ознаки складу злочину, передбаченого ст. 391 КК України. *Право і суспільство*, 2013. № 4. С. 162–167.

Нормативні акти та матеріали судової практики

Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя): Закон України від 02.06.2016 р. № 1401-VIII. *Відомості Верховної Ради*, 2016. № 28. Ст. 532.

Кримінально-виконавчий кодекс України від 11.07.2003 р. № 1129-IV. *Голос України* від 29.08.2003 р. № 161.

Про виконавче провадження: від 02.06.2016 р. № 1404-VIII. *Голос України* від 05.07.2016 р. № 122–123.

Про пробацію від 05.02.2015 р. № 160-VIII. *Голос України* від 26.02.2015 р. № 35.

Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя: постанова Пленуму Верховного Суду України № 9 від 01.11.1996 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0009700-96>

Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику в справах про злочини, пов'язані з порушеннями режиму відбування покарання в місцях позбавлення волі» № 2 від 26.03.1993 р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0002700-93>

Т е м а 37. ГЕНОЦИД

П л а н

Вступ.

1. Об'єктивні ознаки геноциду.
2. Суб'єктивні ознаки геноциду.
3. Кваліфікуючі ознаки геноциду.
4. Кримінальна відповідальність за геноцид за КК інших зарубіжних країн.

Висновки.

У вступі необхідно звернути увагу, що геноцид належить до найбільш небезпечних злочинів проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку. Небезпечність його визначається тим, що він ставить під загрозу існування окремих груп людей на підставі національних, етнічних, расових, релігійних та інших ознак. Бажано в стислій формі показати історію розвитку кримінального законодавства про геноцид, суспільну небезпечність цього злочину та розкрити соціальну обумовленість норми про відповідальність за це посягання.

Розгляд першого питання необхідно розпочати із визначення місця геноциду в системі злочинів проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку. Розкриваючи об'єктивні ознаки геноциду за КК України, слід визначити основний безпосередній об'єкт злочину, з'ясувати поняття «геноциду».

Аналіз об'єктивної сторони вимагає перш за все характеристики альтернативних дій, перелічених в диспозиції. Важливо звернути увагу на визначення моменту закінчення цього злочину.

Друге питання передбачає розгляд суб'єктивної сторони і суб'єкта злочину та, зокрема, особливостей мети цього злочину.

Розглядаючи третє питання, варто назвати і охарактеризувати кваліфікуючі ознаки, передбачені ч. 2 ст. 442 КК.

Висвітлюючи питання про кримінальну відповідальність за геноцид інших зарубіжних країн, слід мати на увазі, що кримінально-правова охорона цього злочину може суттєво відрізнятися від національного кримінального законодавства. Тому детально проаналізуйте об'єктивні й суб'єктивні ознаки геноциду за КК інших зарубіжних країн, зверніть увагу на місце даного злочину у системі норм відповідних країн та на те, як визначено ознаки об'єктивної сторони даного злочину. Проаналізуйте, чи притаманні їм всім кваліфікуючі ознаки. Якщо так, то які саме та чи співпадають вони з переліком КК.

Наприкінці зазначте, у чому полягає подібність та відмінності цього злочину та, підсумовуючи роботу, визначте, чи потребує вдосконалення норма про геноцид за КК України.

Список основної літератури

Мохончук С. М. Глава 10 Геноцид // Злочини проти миру та безпеки людства: генезис, еволюція, сучасна регламентація у кримінальному праві та законі: монографія. Харків: Право, 2013. С. 332–367.

Мохончук С. М. Кримінальне законодавство зарубіжних країн про відповідальність за геноцид. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія. Право.* 2007. Вип. 8. С. 305–307.

Мохончук С. М. Злочин геноциду: історичне визначення та конвенціональне закріплення у міжнародному кримінальному праві. *Університетські наукові записки.* Хмельницький: Хмельниц. ун-т упр. та права, 2011. 2011. № 3 (39). С. 356-361. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Мохончук С. М. Кримінально-правова охорона миру та безпеки людства: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.08: кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право; 12.00.11: міжнародне право. Харків : [б. в.], 2014. 39 с.

Строкова І. І. Кримінальна відповідальність за геноцид (порівняльний аналіз): автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08: кримінальне право; кримінологія; кримінально-виконавче право. Київ : Б. в., 2010. 18 с.

Панкратова Е. Д. Уголовно-правовая характеристика геноцида: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08: уголовное право; кримінологія; уголовно-исполнительное право. Москва : Б. и., 2010. 26 с.

Кибальник А. Соломоненко И. Уголовная ответственность за геноцид. *Российская юстиция.* 2003. № 2. С. 36. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF

=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0
&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Строкова І. І. Геноцид: історія виникнення поняття та його зміст. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ України*. 2007. № 2 (33). Дніпропетровськ: Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ, 2007. С. 205–213.

Гнатівський М. Загальна характеристика злочину геноциду за міжнародним кримінальним правом. *Український часопис міжнародного права*. 2006. № 1. С. 77-94. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Арямов А. А. Преступлення против мира и безопасности человечества: хрестоматийный курс лекций. Москва : Юр-литинформ, 2012. 472 с. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Список додаткової література

Савченко А. Злочини проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку в Україні та США (на рівні федерації) : порівняльний аналіз. *Підприємництво, господарство і право*. 2006. № 1. С. 116–119.

Броневицька О. М. Відповідність регламентації відповідальності за злочини проти миру і безпеки людства міжнародним договорам України кримінально-правового характеру. *Форум права*. 2012. № 1. С. 135–141.

Базов В. Кримінальна відповідальність за серйозні порушення міжнародного гуманітарного права: навч. посібник Київ: Істина, 2003. 136 с. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Маєвська А. А. Злочин геноциду і відповідальність за нього: міжнародно-правові норми і національне законодавство. *Проблеми законності*. 2000. Вип. 44. С. 225–229. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Пилипенко В. Криміналізація злочину геноциду за Римським Статутом 1998 року. *Український часопис міжнародного права*. 2003. № 4. С. 105–109. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Гацелюк В. О. Кримінально-правова охорона життя та здоров'я особи: аспекти співвідношення національного та міжнародного права. *Кримінально-правова охорона життя та здоров'я особи: матеріали наук.-практ. конф.*, Харків, 22-23 квіт. 2004 р. Київ; Харків: Юрінком Інтер, 2004. С. 131–133. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Строкова І. І. Геноцид: об'єкт злочину в міжнародному і національному праві. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична*. 2007. Вип. 3. С. 356–364. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Веселова Н. Г. Геноцид как международное преступление. *Актуальні проблеми теорії та історії прав людини, права і держави: матеріали IV Всеукр. наук. конф. правників-початківців, присвяч. пам'яті видатних вчених-юристів П. О. Недбайла, О. В. Сурілова, В. В.Копейчикова*, Одеса, 10-11 листоп. 2006 р. Одеса: Юрид. л-ра, 2006. С. 292–294. URL:

http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Денькович О. Діяння у складі злочину, передбаченому ч. 1 ст. 442 Кримінального кодексу України “Геноцид”. *Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні*: матеріали XV регіон. наук.-практ. конф. (4-5 лют. 2009 р.). Львів: Львів. нац. ун-т ім. І. Франка, 2009. С. 302–305.

http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Строкова І. І. Кримінальна відповідальність за геноцид: проблеми застосування та перспективи вдосконалення. *Проблеми протидії злочинності у сфері громадської безпеки*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (10 жовт. 2008 р.). Дніпропетровськ: Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ, 2009. С. 102–104. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Строкова І. Об’єктивні ознаки геноциду в кримінальному законодавстві України та інших держав романо-германської правової сім’ї. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2015. № 3. С. 69–75. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Мохончук С. М. Законодавство країн СНД про відповідальність за злочини проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку: порівняльний аналіз. *Вісник Національного університету внутрішніх справ*. 2006. Вип. 34. С. 88–96.

Мохончук С. М. Кримінальне законодавство зарубіжних країн про відповідальність за геноцид. *Науковий вісник*

Ужгородського національного університету. Серія Право.
2007. Вип. 8. С. 305–307. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Нормативні акти та матеріали судової практики

Конвенція про запобігання злочину геноциду та покарання за нього від 9 грудня 1948 р. A/RES/260 A (III). URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_155

Конвенція про незастосування строків давності до воєнних злочинів і злочинів проти людяності від 26 листопада 1968 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_168

Римський статут Міжнародного кримінального суду від 17 липня 1998 р. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_588

Додаток 1

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО**

(повна назва кафедри)

КУРСОВА РОБОТА

з _____
(назва дисципліни)

на тему: _____

Студента (ки) _____ курсу _____ групи
Інституту (факультету) _____

_____ (прізвище, ім'я, по батькові)

Керівник _____
(посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

Оцінка:

Національна шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Члени комісії _____
(підпис) _____ (прізвище та ініціали)

_____ (підпис) _____ (прізвище та ініціали)

м. Харків
20 __ рік

Навчальне видання

Електронне видання

**ТЕМАТИКА КУРСОВИХ РОБІТ
З ОСОБЛИВОЇ ЧАСТИНИ
КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ
ТА МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО ЇХ НАПИСАННЯ**

для студентів III курсу денних факультетів

першого (бакалаврського) рівня
галузь знань 08 “Право”
спеціальності 081 “Право”

У к л а д а ч і: В.Я. Тацій,
Л.М. Демидова,
Л.В. Дорош,
В.В. Гальцова,
С.В. Гринчак,
В.В. Ємельяненко,
В.М. Киричко,
Ю.С. Марадіна,
С.М. Мохончук,
Н.В. Невідома,
О.Е. Радутний,
М.А. Рубашенко,
М.В. Шепітько

Відповідальний за випуск *Н. В. Невідома*

Редактор *О. І. Борисенко*

Комп'ютерна верстка *А. В. Старжинської*